

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1870.

ΤΟΜΟΣ ΚΑ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 489

Η ΖΗΤΗΘΕΙΣΑ

ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ.

Πρὸ δεκαετίας ὁ κ. Οἰκονομίδης καὶ ἐγὼ διὰ μακρῶν διεκασανίσαμεν τὸ ζήτημα, ἂν κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν τὸ ἐν ποινικῇ δίκῃ δεδικασμένον δεσμεύῃ τὸν πολιτικὸν δικαστὴν, καὶ ἀντιστρόφως, ἂν τὸ δεδικασμένον ἐν πολιτικῇ δίκῃ δεσμεύῃ τὸν ποινικόν. Ἀντιθέτους πρεσβεύοντες γνώμας, κατὰ τὴν συζήτησιν ἐτηρήσαμεν δύο ὄρους, τὴν ἀποφυγὴν πάσης ἀλληγορίας προσωπικῆς καὶ καλὴν πίστιν, οὐδὲν τούτέστιν ἀλλοιοῦντες, οὐδὲν παραμορφοῦντες ἐκ τῆς τοῦ ἐτέρου γνώμης. Ἄνευ τῶν ὄρων τούτων δὲν ὑπάρχει ἐπιστημονικὴ συζήτησις.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ κ. Οἰκονομίδης μικρόν τι δυσανασχέτησε διὰ τὴν δριμύτητα τῶν ἀναλύσεών μου, ἀλλ' ἐπέισθη, ὅτι παρ' ἐμοῦ ἐγίνετο χρῆσις τοῦ δικαίου τοῦ πολέμου. Ὅπως τούτέστιν ὅταν ἀντικρὺ μάχωνται δύο στρατοὶ, οὐδεὶς τῶν στρατηγῶν δύναται νὰ μεμφθῇ τὸν ἕτερον, ὅτι φονεύει τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας, οὕτω καὶ ὁ μαχόμενος κατ' ἄλλου ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης δὲν δύναται ν' ἀγανακτῇ, διότι τὰ ἐπιχειρήματά του προσβάλλονται διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς. Μόνον ἢ κατὰ τοῦ προσώπου ἀλ-

ληγορία, καὶ ἡ ἐπιτιμητικὴ ἀποστrophὴ διαταράττουσι τὴν ἐπιστημονικὴν συζήτησιν, μεταβάλλουσι αὐτὴν εἰς ἄλλην πάλιν, περὶ πρωτείων, περὶ τοῦ τίς ὁ σοφώτερος, τίς ὁ νοημονέστερος, τίς ὁ ὑπέροχος πάντων. Ἐν τοιαύτῃ πάλῃ λησμονεῖται τὸ κύριον ζήτημα, διότι ἀντικατέστη λανθανόντως δι' ἄλλου.

Ταῦτα προοιμιάζω, εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὰ παρά τοῦ συναδέλφου κ. Σαριπόλου δημοσιευθέντα πρὸς ἔλεγχον τῶν γνωμῶν τοῦ κ. Οἰκονομίδου καὶ ἐμοῦ, προκαλουμένων *hinc et nunc* ν' ἀπαντήσωμεν, πρὶν ὁ κ. Σαρίπολος δημοσιεύσῃ τὸ πόνημα, οὗ ἀπόσπασμα ἢ δημοσιευθεῖσα ἐν *Πανδώρα* ἐπικρίσις. Εἶναι τρώντι ἀξιοπεριέργον, πῶς ὁ ἀγαθὸς συναδέλφος, ὅστις, ὡς λέγει, ἀπὸ καρδίας ἀγαπᾷ ἀμφοτέρους, καὶ τὴν παιδείαν αὐτῶν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐν τοῖς πρώτοις γεραίρει, προβαίνων εἰς τὴν ἀνάλυσιν, αἴρνην ἐκφωνεῖ, ὅτι «φοβεροὶ ἀντεπεξῆλθον καὶ τρομερὰν ὡς ὁ ἱππότης τῆς Μάγλης κατὰ τῶν ἀνευμομύλων συνῆψαν μάχην κτλ.» Τοῦτο τάχα θεωρεῖ ὁ φίλος συναδέλφος ἀνασκευὴν ἐπιχειρημάτων ἢ ἀπεικόνισιν προσωπικῆς ιδιότητος; Ἄν τοιαύτην τηρῇ συμπεριφορὰν πρὸς τοὺς παρ' αὐτοῦ ἀπὸ καρδίας ἀγαπωμένους, ἐρωτῶ διατί κυρίως μέμφεται ἐμὲ ὅτι «ἐν οὐ δέονται πολλάκις εἶμαι φιλοσκώμμων;» Μήπως θεωρεῖ ὁ ἐντιμὸς συναδέλφος ὅτι τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ *argumentum ad hominem*, καὶ ἴσως προχειρό-

τερον τῆς διὰ τῶν πραγμάτων ἀνασκευῆς; Διὰ τῶν κατὰ τοῦ προσώπου σκοπευμάτων μάλιστα ἀποπερατοῦται ταχύτερον ἢ πάλη, διότι πίπτοντος νεκροῦ τοῦ ἀντιπάλου σὺν αὐτῷ ἀποθνήσκουν ἅπαντα αὐτοῦ καὶ τὰ ὄρθα ἐπιχειρήματα.

Δὲν τολμῶ σχεδὸν περὶ τούτων πάντων νὰ φέρω κρίσιν. Ὁ κ. συνάδελφος προλαμβάνει μάλιστα νὰ μὲ καταδείξῃ ἐν ἀγνοίᾳ πολλῶν, ἐπιλέγων μετ' οἴκτου ὅτι «κακὸν μὲν ἢ ἀγνοιά μου καὶ πολλῶν, μάλιστα δὲ τῶν ἐνθάδε κακῶν, αἰτία».

Ἰσως ὁ φιλόανθρωπος συνάδελφος εὐρέθη ἐπὶ τέλους εἰς δυσχερῆ θέσιν, διασπώμενος ὑπὸ ἀντιθέτων αἰσθημάτων, ἔνθεν μὲν ὑπὸ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπολήψεως, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τοῦ οἰκτροῦ θεάματος ἀγνοίας καὶ τῶν κοινοτέρων καὶ καθημαζευμένων τῆς ἐπιστήμης δογμάτων. Πρὸς στιγμὴν φαίνεται ἐνίκησεν ἡ οἰκτρά ἐντύπωσις καὶ ταύτην χρεωστῶ νὰ ἐπανορθώσω, ὥστε νὰ ἐξέλθῃ ὁ συνάδελφος τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ.

Ἐλθωμεν εἰς τὰ πράγματα καὶ πρὸ πάντων τεθείσθω τὸ ζήτημα, περὶ οὗ ὁ ἀγών.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν τὸ δεδικασμένον δὲν ἐπεκτείνεται εἰς ἄλλην δίκην. Διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τις ἐν πολιτικῇ δίκῃ ἀπόφασιν πολιτικοῦ πάλιν δικαστηρίου, ἀλλ' ἐν ἄλλῃ δίκῃ ἐκδοθεῖσαν, πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν οἱ ὅροι τοῦ δεδικασμένου κατὰ τὸ ἄρθ. 274 τῆς Πολ. Δικονομίας.

Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ποινικὴ ἀπόφασιν δὲν ἔχει ἀποτέλεσμα ἐν ἄλλῃ δίκῃ ποινικῇ, εἰμὴ ἐὰν πρόκειται νὰ δικασθῇ ἡ αὐτὴ κατηγορία πρὸς ἀποκρουσιν αὐτῆς ὡς δεδικασμένης, ἢ διὰ τὸ ζήτημα τῆς ὑποτροπῆς πρὸς ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς.

Τοῦτο εἶναι ἀδιαφιλονεικτόν, οὔτε ὁ κ. Σαρίπολος δεικνύσεται ἰσχυρίζομενος τὸ ἐναντίον, οὔτε παράδειγμα ἐπικαλεῖται.

Ἐνῶ ταῦτα οὕτως ἔχουσιν, ὥστε καὶ ἐπὶ πολιτικῆς δίκης προηγουμένη πολιτικὴ ἀπόφασιν ὡς μὴ δὲν λογίζεται, μὴ ὑπαρχόντων τῶν ὄρων τοῦ δεδικασμένου, ὡς καὶ ἐπὶ ποινικῆς ἄλλῃ ποινικῇ, αἴφνης ὁ ἡμέτερος νομοθέτης δέχεται δεδικασμένον ἐκ πολιτικῆς δίκης ἐν τῇ ποινικῇ καὶ ἐκ ποινικῆς ἐν τῇ πολιτικῇ, διὰ τοῦ ἄρθ. 12 τῆς Πολιτ. Δικονομίας.

Μὴ ἀπομακρυνόμενος τοῦ ἀκριβοῦς ὀρισμοῦ τοῦ δεδικασμένου ὁ κ. Οἰκονομίδης κατέγινε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ποινικὴ ἀπόφασιν δὲν ἔχει συνέπειαν δεδικασμένου ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ ἐπομένως ὁ καταδικασθεὶς ἐπὶ φόνῳ, ἐναγόμενος περὶ ἀποζημιώσεως ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου, δύναται ν' ἀρνηθῇ τὸ γεγονός τοῦ φόνου, ὅπερ δέον ἐξ ὑπαρχῆς ν' ἀποδειχθῇ. Τὸ συμπέρασμα τῆς θεωρίας ταύτης εἶναι, ὅτι ἡ ποινικὴ δίκη δὲν ἀποτελεῖ προδικαστικὸν ζήτημα τῆς πολιτικῆς, οὔτε ἀντιστρόφως, ὡς

ἔλεγε τότε ὁ κ. Οἰκονομίδης, διότι ἡ ποινικὴ δίκη δὲν ἔχει ἄλλα πραγματικὰ γεγονότα αὐτοτελῆ.

Εἰς τοῦτο ἀντέλεγον, ὅτι μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι τὸ πραγματικὸν ζήτημα ποινικῆς καὶ πολιτικῆς δίκης εἶναι κοινόν, δύναται νὰ ὑπάρξῃ ζήτημα προδικαστικόν, καὶ ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ τεθῶμεν ὑπεράνω τῶν ῥημάτων τοῦ νόμου. Οἱ Γάλλοι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ πρεσβεύωσι παντοίας γνώμας, σιωπῶντος τοῦ νόμου, ἡμεῖς ὅμως εἴμεθα δεδεμένοι.

Τὸ ἐμὸν συμπέρασμα αὐτολεξεῖ ἦτον, ὅτι «Κατ' ἀμφοτέρως τὰς δίκας (πολιτικὴν καὶ ποινικὴν) ἢ ἐλάσσων πρότασις (ὅτι ὁ Γάιος ἐκλεψε τὸν Σιμ-πρόνιον) εἶναι κοινὴ, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐστήριζεν ὁ Ἕλληνας νομοθέτης τὴν διάταξιν, ὅτι ἀπορασιθέντος ἅπαξ τοῦ προκαταρκτικοῦ, δηλ. τοῦ κοινοῦ ζητήματος, παρὰ τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου (τοῦ ποινικοῦ), δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ πάλιν ἀνάδικον δι' ἄλλου δικαστηρίου (τοῦ πολιτικοῦ) τὸ αὐτὸ ζήτημα. Ἄνευ τοιαύτης κοινῆς βάσεως πραγματικῆς (διότι ἡ νομικὴ συσχετίζεται διὰ τῶν πραγμάτων), τὸ προδικαστικὸν ζήτημα οὐδέποτε ἔχει ὑπόστασιν.»

Ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν ὑπάρχει δεδικασμένον, ἀλλὰ ζήτημα προδικαστικόν.

Τί πράττει μετὰ δεκαετίαν ὁ ἀγαθὸς συνάδελφος; Ἀκούσατε, λέγει, τὸν ὄρισμόν τοῦ Βιννίου περὶ προδικαστικῶν ζητημάτων, ὅστις φεῖ! ἐλάνθανεν ὅλους ὑμᾶς, ὀνομάσατε δὲ τὸ προδικαστικὸν ζήτημα πρόκριμα, καὶ ἰδοὺ ἐλύθησαν ὅλαι αἰ ἀπορίαι καὶ ἡ νομοθεσία ἀποδεικνύεται ἀσύγκρουστος καὶ πᾶσα ἔρις καταπαύει.

Ἀλλὰ, φίλε κ. Σαρίπολε, τὸν ὄρισμόν αὐτοῦ ὁ Βίννιος δίδει τάχα περὶ τῆς σχέσεως πολιτικῶν καὶ ποινικῶν δικαστηρίων πρὸς ἄλληλα, ἢ περὶ μόνων πολιτικῶν δικαστηρίων; Μὲ φαίνεται, νῆ τὸν ἀλέκτορα! τὸ δεύτερον καὶ τότε ὄχθετο ἡμῖν ὁ Βίννιος καὶ οὐδὲν λέγει προὔργον. Ὅπως ἅπαντες αἶπρὸ τοῦ Βιννίου καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γράψαντες περὶ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, οὕτω καὶ ὁ Βίννιος, ἐκ τῶν εἰσηγήσεων Ἰουστινιανοῦ γινώσκουσι τὰ προδικαστικὰ ζητήματα τῶν Ῥωμαίων, ἅπερ οὐδεὶς τῶν νεωτέρων νομοθετῶν παραδέχεται, ὅτι ὁ δικασθεὶς καθ' ἑνὸς περὶ τῆς ἰδίας καταστάσεως, λογίζεται δικασθεὶς πρὸς πάντας, ἢ ὁ νικήσας ἐν τῷ ἑκατονταδριῷ δικαστηρίῳ καθ' οἰοῦδηποτε, ὅτι εἶναι κληρονόμος, δὲν φοβεῖται ἄλλου ἀντίρρησην (§ 13 J. de action (4 6) Præjudiciales actiones in remesse videntur.)

Περὶ ἄλλου λοιπὸν πράγματος ὁ ὄρισμός τοῦ Βιννίου, ὅπερ πλέον δὲν ὑφίσταται, μάλιστα μετὰ τὴν ἐν τῇ Πολιτ. Δικον. Ἄρ. 645 διάταξιν, ὅτι ἡ ἐπ' ἀναφορᾷ ἐκδομένη ἀπόφασιν ἰσχύει μόνον μεταξὺ

τῶν κελημένων. Ὁ ἀναδεχόμενος νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι καὶ σήμερον πολιτικὴ ἀπόφασιν δύναιτο νὰ προδικαστικὸν ζήτημα ἐν ἄλλῃ δίκῃ πολιτικῇ ἄνευ τῶν ὄρων τοῦ δεδικασμένου τοῦ ἄρθ. 274, παρακαλεῖται νὰ δείξῃ ἐν μόνον παράδειγμα.

Κεῖται Πάτροκλος. Τὸ παρὰ τοῦ Βιννίου ὄρισθὲν προδικαστικὸν ζήτημα, εἴτε πρόκριμα ὀνομάσωμεν αὐτὸ, εἴτε ἄλλως πως, διότι δυστυχῶς τὰ ὀνόματα δὲν ἐπαναφέρουσιν εἰς τὴν ζωὴν τὰ πράγματα, δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τοῖς ζώσιν.

Σήμερον προδικαστικὸν ζήτημα εἶναι αὐτῆς ταύτης τῆς δίκης, εἴτε πολιτικῆς, εἴτε ποινικῆς, τὸ παρεμπόδιον καὶ ὡς ἐπεισόδιον, ἢ ὡς προπαρασκευαστικὸν τῆς ὅλης δίκης. Ὁ κ. Σαρίπολος προτιμᾷ νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸ καταχρηστικῶς προδικαστικόν, ἀλλὰ δυστυχῶς τοῦτο μόνον ὑπάρχει, οἷον λέγεται, ὥστε ἡ κατάχρησις ἐγένετο ὁ κανὼν, τὸ δὲ ἀποθεούμενον καὶ θρυλούμενον ἐκεῖνο πρόκριμα Ἰδὸς δεβέθηκε.

Ἄντ' ἐκεῖνου ὅμως τοῦ ἀπαθαντισθέντος προκρίματος, κρίμασιν αἰ οἶδε Κύριος, ἀνεφάνη νέον προδικαστικὸν ζήτημα, ὅπερ εἶναι φιλονεικούμενον, ἀν ἀνεφάνη καὶ αὐτὸ, κατὰ μὲν τὸν κ. Οἰκονομίδην χίμαιρα, κατ' ἐμὲ δὲ αὐτόχρημα τὸ ἄρθ. 12 τῆς Πολ. Δικον.

Αὐτὸ τὸ νέον προδικαστικὸν ζήτημα εἶναι τὸ δὴ λεγόμενον, ὅτι τὸ ἅπαξ ἀπορασιθέν προκαταρκτικὸν ἢ προδικαστικὸν ζήτημα παρὰ τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου, εἴτε πολιτικοῦ, εἴτε ποινικοῦ, δὲν δύναται πλέον ν' ἀμφισβητηθῇ ἐν τῷ ἐτέρῳ δικαστηρίῳ.

Ποῦ εἶχεν εἰδῆσιν ὁ Βίννιος τοιαύτης σχέσεως πολιτικῆς καὶ ποινικῆς δίκης; Διὰ τὴν νὰ θέσωμεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Βιννίου ὅτι ἐν καιρῷ αὐτοῦ δὲν εἶχεν εἰσέτι συλληφθῇ καὶ οὐδεὶς τότε οὔτε κατ' ὄναρ εἶδε, πολλοῦ γε καὶ δὴ καθ' ὕπαρ;

Ἀλλὰ διὰ τὴν τοσαύτην φιλοτιμίαν καὶ ἔρις, ἀν ταῦτα εἶπεν, ἢ δὲν εἶπεν ὁ Βίννιος; Διότι ὁ κ. Σαρίπολος παραλείπει νὰ ἐξετάσῃ, ἀν εἶναι λογικῶς ὀρθόν, τὸ νὰ προδικάζῃ ἢ ἐν τῷ ποινικῷ δικαστηρίῳ λύσις τὴν ἐν τῷ πολιτικῷ, καὶ ἐναλλάξ, νομίζων ὅτι ἔχων τὴν αὐθεντίαν τοῦ Βιννίου, ἔχει αὐτόχρημα τὸν ὀρθὸν λόγον κατὰ τὸ λόγιον, ὅτι il est plus facile d'avoir pour soi des capucins que des raisons.

Ἀπέχω σήμερον νὰ ἐξετάσω τοὺς λόγους τούτους, ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἄλλοτε ἔγραψα καὶ φοβούμενος τοὺς κυρίους ἀναγνώστας τῆς Παρθώρας. Περὶ τῶν ἀναγνωστῶν οὔτε τολμῶ νὰ εἶπω τι, διότι ἐκ μόνης τῆς ἐπιγραφῆς τῆς παρούσης διατριβῆς καταδικάσθην εἰς αἰωνίαν λήθην, ὅπερ ἄς ὄψεται ὁ κ. Σαρίπολος ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ἐκ τῶν μεχριτοῦδε συμπεραίνω, ὅτι καὶ ὁ κ. Σαρίπολος καὶ ἐγὼ παραδεχόμεθα προδικαστικὸν ζή-

τημα διαφέρον τοῦ δεδικασμένου ἰδοὺ ὅμως εἰς τί διαφωνοῦμεν.

α'. Ὁ κ. Σαρίπολος ὀνομάζει αὐτὸ πρόκριμα, φιλονεικία περὶ λέξεων. In verbis simus faciles.

β'. Θεωρεῖ αὐτὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ Βιννίου, ὅπερ ἤδη ἀρνοῦμαι, ἰσχυρίζομενος ὅτι ἄλλο προδικαστικὸν ζήτημα εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Βίννιος, τὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, σήμερον μὴ ὑφιστάμενον.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι διαφορᾷ γνώμας.

Ὁ κ. Σαρίπολος παραλείπων νὰ ἐξετάσῃ, ποῖα εἶναι ἡ λογικὴ βᾶσις τοῦ προδικαστικοῦ ζητήματος, πολλὴ ἐνδιαιτρίβει εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ λόγου, διὰ τὴν ἀναβάλλεται ἡ πολιτικὴ δίκη μέχρι τῆς ὀριστικῆς ποινικῆς ἀποφάσεως (ἄρθ. 8 τῆς Ποιν. Δικον. καὶ ἄρθ. 11 τῆς Πολιτικῆς), κακίζων τοὺς εἰπόντας ὅτι τοῦτο γίνεται, διὰ νὰ μὴ ἐπηρεασθῇ ὁ ποινικὸς δικαστὴς ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀποφάσεως. Ἄν λ. χ. ὁ πολιτικὸς δικαστὴς ἀπορρίψῃ πᾶσαν ἀποζημιώσιν, δὲν εἶναι πιθανόν, ὅτι πρὸς τὸν ἔνορκον θέλει ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἐπιχειρήμα μετὰ φορτικότητος, ὅτι ἰδοὺ τί ἀπεφάνθη ὁ πολιτικὸς δικαστὴς; ὁ βασιλεύων τὰ πάντα καὶ τοὺς νόμους εἰδώς; — Ὅχι, λέγει ὁ κ. Σαρίπολος, δὲν δέχομαι τὸν λόγον τοῦτον, θέλω ἄλλον. Καὶ τῶντι φέρει ἐτέρους δύο λόγους, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἔπεται, ὡς φρονεῖ, ὅτι ἀνασκευάζει ἐκεῖνον. Ὁ Μασούρερος δὲν ἐξεφράσθη εἰδικῶς, ἐνῶ οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς ἐκεῖνον τὸν λόγον κατέδειξαν. Ἄρα οἱ δύο νέοι λόγοι, ὁ μὲν ὅτι δὲν πρέπει νὰ καλῆται συγχρόνως ὁ κατηγορούμενος εἰς δύο διάφορα δικαστήρια (τὸ σύγχρονον δὲν ὑπάρχει ἀν προηγηθῇ ἡ πολιτικὴ δίκη) διὰ τὴν αὐτὴν πράξιν, ὁ δὲ ὅτι τὸ ποινικὸν εἶναι τὸ φύσει ἀρμόδιον δικαστήριον, κατ' οὐδὲν ἀντιφάσκουσι πρὸς τὸν ἀπωθούμενον παρὰ τοῦ κ. Σαρίπολου ἐπὶ νοθείᾳ λόγον.

Ταῦτα δὲν εἶναι τοσοῦτον ἀντίξοα, ὥστε νὰ φανῇ ἀπηνῆς ὁ κ. Σαρίπολος. Διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν αὐστηρότητα αὐτοῦ προβαίνει εἰς ἀνακεφαλαίωσιν, ἐν ἣ ἀποδίδει εἰς ἐμὲ κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα τῶν ὄρων ἔγραψα, εἶναι δὲ τὰ ἐξῆς:

α'. Ὅτι ἡ τοῦ ἄρθ. 12 τῆς Πολ. Δικον. διάταξις ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ἐν ἄρθ. 12 τῆς Ποιν. Δικον. Τοῦτο ῥηθὲν παρὰ τοῦ κ. Οἰκονομίδου, ἐὰν ὑπάρξῃ προδικαστικὸν ζήτημα, ἀντέκρουσα (ὅρα Νομικὴν Μέλισσαν σελ. 1012), ὅπως δεῖξω ὅτι οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀντίφασιν κωλύουσα τὴν παραδοχὴν τοῦ προδικαστικοῦ ζητήματος.

β'. Ὅτι συνέπειά τούτου ὁ νομοθέτης ἐλέγχεται ἀνακόλουθος. Καὶ τοῦτο ἀντέκρουσα διὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

γ'. Ὅτι δέον καὶ ἡμεῖς δέξασθαι, ὅτι ὁ νομοθέ-

της τὰ παρὰ Γάλλοις επικρατοῦντα ἠσπάσατο. Τοῦτο ἀληθές.

δ'. Ὅτι ἐξαίρεσις τοῦ περὶ τελεσιδικίας κανόνος καθιέρωται αὕτη (ἕως ἐδῶ παραδέχομαι), ὡς τῆς τελεσιδικίας μὴ οὐσίας θεωρίας ἀπαρעγκλίτου τοῦ ὄρθου λόγου—τοῦτο ὑπερβολικόν.

ε'. Ὅτι οὐδέποτε δύναται συμβῆναι ὥστε τὸν πολιτικὸν δικαστὴν θιζαί ζητήματος ἀναγομένου εἰς ἀδίκημα. Τοιαύτην διατύπωσιν δὲν ἔδωκα, εἰπὼν μόνον ὅτι ὁ ποινικὸς δικαστὴς εἶναι ὁ φυσικὸς δικαστὴς τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.

ς'. Ὅτι ἐπρεπεὶ ὁ νομοθέτης νὰ εἶπῃ ὅτι ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις ἐστὶ στήριγμα ἀκλόνητον τῶν ἰδιωτικῶν ἀπαιτήσεων. Τοῦτο ἐβρέθη παρ' ἐμοῦ ἀπαγωγικῶς ὡς δῆθεν συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἀποδοκιμαζόμενον, τῆς γνώμης τοῦ κ. Οἰκονομίδου, διότι ἐκ τοῦ προδικαστικοῦ ζητήματος ἐπεταί ὅτι τὸ ἄπαξ δικασθὲν ἐν τῇ ποινικῇ δίκῃ ἀρκεῖ, ὅπως μὴ ἐπιβληθῆ ἐκ νέου τοῦ ἀδικήματος ἡ ἀπόδειξις.

ζ'. Ὅτι ἀγνωσὴ τὴν διαστολὴν μεταξὺ προκαταρκτικοῦ καὶ προδικαστικοῦ ζητήματος. Ὁ κ. Σαρίπολος ἤδη μὲ παραπέμπει εἰς τοὺς §§ 842 καὶ 843, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς εὗρον τὴν διαφορὰν προκρίματος καὶ καταχρηστικῶς προδικαστικοῦ ζητήματος. Ἐνῶ λοιπὸν περὶ τοῦ καθαυτοῦ προδικαστικοῦ ζητήματος οὔτε κἀν λαλεῖ, περὶ τοῦ προκαταρκτικοῦ οὔτε ἴχνος ὑπάρχει.

η'. Ὅτι ὁ νομοθέτης ἡμῶν τὴν Μερλίνιον ἠσπάσατο γνώμην. Τοῦτο ἀληθές.

θ'. Ὅτι ἄπαξ ἐν ἄρθ. 274 ἀνακηρύξας τὴν περὶ τελεσιδικίας ἀρχὴν, μάτην ἐν ἄρθ. 42 ἐξαίρεσιν εἰς ταύτην νομοθετεῖ. Τοῦτο εἶπον τῶντι ἀπαγωγικῶς ὡς ἐξαχόμενον πάλιν ἐκ τῆς παρ' ἐμοῦ πολεμουμένης γνώμης τοῦ κ. Οἰκονομίδου. Κατὰ φυσικὸν λόγον ὁ κ. Οἰκονομίδης μόνον τὴν τιλεσιδικίαν τοῦ ἄρθ. 274 παραδεχόμενος ἀποκρούει τὸ ἐν ἄρθ. 42 προδικαστικὸν ζήτημα. Ὁ κ. Σαρίπολος ἀναστρέφων ταῦτα ἀποδίδει εἰς ἐμὲ τὴν γνώμην τοῦ κ. Οἰκονομίδου ἐπιπροσθέτων μάλιστα, ὅτι ἐνέφραξα τὰ ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς πειρασμοῦ καὶ ὅτι δεῖ ἀποβύσασθαι τὰ ὅτι, μέγα γὰρ τὸ κωφῶν δυστύχημα, ὅπως ἀκούσω τῶν εἰδῶτων καὶ μάθω.

Δυστυχῶς ἔλα ταῦτα δὲν ἀποδεικνύουσι πιστὴν ἐκθεσιν τῆς γνώμης ἀντιπάλου. Ὡς εἶπον ἐν ἀρχῇ, ἅμα παραμορφοῦνται ἡ πολεμουμένη θεωρία καὶ ἀποδίδονται μάλιστα τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα ἐκείνων, ὅσα πρεσβεῖ τις, πκῦει πᾶσα ἐπιστημονικὴ συζήτησις.

Ἐλπίζω ὅτι ὁ κ. Σαρίπολος, ἂν ἐξακολουθήσῃ αὐτὴν θέλει παραιτηθῆ ἀναμειγνύων προσωπικῶς ἰδιότητος καὶ μάλιστα τοιαύτας, ἃς δὲν εἶδειξα, ὅτι πάσχω, οὐδέποτε κωφεύσας εἰς ὀρθὰς παρατηρήσεις

καὶ πάντοτε μετ' εὐλαθείας μνημονεύσας τὰς γνώμας τῶν ἄλλων. Αἱ ἐν προομιῶν διαβεβαιώσεις ἀγάπης οὐδὲν σημαίνουσιν, ὅταν ἐπωνται σκληροὶ λόγοι, διότι ἄλλως θέλομεν καταλήξει εἰς τὸν τρόπον ἄλλου τινος συναδέλφου, ὃν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει ἐνθυμεῖται ὁ κ. Σαρίπολος, πρὸς αὐτὸν εἰπόντος: Ἐγὼ εἶμαι πάντοτε ἀβρόφρων.!

Ἀθήναι, 31 Ἀγούστου 1870.

Π. ΚΑΛΛΙΓΑΣ.

ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΤΟΥ 1870 ΕΤΟΥΣ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλ. 487.)

33. Ὁ τελευταῖος Κόμης τῶν Σαλώνων δρᾶμα εἰς πράξεις πέντε. Τοῦ δράματος τούτου ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Γαλαξειδίου τοῦ ὑπὸ τοῦ κυρίου Σάθα δημοσιευθέντος, καὶ ἐξ ἄλλων μεσαιωνικῶν πηγῶν· διεσκευάσθη δὲ καὶ ἐμορφώθη κατὰ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ ποιητοῦ οὕτως.

Ἐξήκοντα περίπου ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἤρξατο πανταχόθεν νὰ καταβρέθῃ ἡ ἰσχὺς τῶν φράγκων δυναστῶν, τῶν κατακυρανεύοντων διαφόρους τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας. Πολλοὶ τούτων κακοὶ κακῶς ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, πολλοὶ δὲ ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἀκάθεκτον ὀρμὴν τοῦ τουρκικοῦ χιμαῤῥου. Λουδοβίκος δὲ ὁ Φαδρίγγος Καταλώνιος, κόμης τῶν Σαλώνων, καὶ περ προβλέπων τὴν τύχην του, ἐτυράννει ἑμῶς τοὺς δυστυχεῖς Ἕλληνας τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ὑφ' ὧν σφοδρῶς ἐμισεῖτο. Ἐν τῇ πόλει τῶν Σαλώνων ὑπῆρχε τότε ἱεράρχης σεδιάσμιος, Σαραφείμ καλούμενος, ἐχθρὸς τῶν Καταλώνων ἄσπονδος καὶ τὴν ἐκδίωξιν αὐτῶν μελετῶν. Ἐἶχε δ' οὗτος ἀνεψιᾶν ἐξ ἀδελφῆς Ἀρετὴν καλουμένην, ἣν ἠγάπα ὁ Ἄγγελος Χαρίτος, νέος καὶ ἀνδρείος Ἕλλην παρὰ τοῦ Λουδοβίκου καταδικωμένος. Τὴν ὥραϊαν ταύτην κόρην ὁ κόμης Λουδοβίκος ἐπορθαλιμῶν ἀπεφάσισε ν' ἀρπάσῃ, τοῦθ' ὅπερ κατορθῶναι διὰ τοῦ εὐγενοῦς Καταλώνιου Ἀλφόνσου (εἰς ὃν ὑπεσχέθη σύζυγον καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν, ἣν οὗτος ἠγάπα)· ἵνα δὲ καλύψῃ τὴν αἰσχρὰν ἀφορμὴν τῆς ἀρπαγῆς, λέγει τῷ Ἀλφόνσῳ ὅτι πράττει τοῦτο διὰ λόγους πολιτικούς· διότι, ἐὰν ὡς ὕμνηρον φυλάττῃ τὴν ἀνεψιᾶν τοῦ ἱεράρχου Σαραφείμ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, οὗτος θέλει παύσει ἐρεθίζων τοὺς Ἕλληνας κατὰ τῶν Καταλώνων. Ὁ Ἀλφόνσος ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ πενθεροῦ του κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐφθασε καὶ ὁ φίλος τῆς Ἀρετῆς Ἄγγελος. Ἐκ τῆς

Ἐκκλησίας καὶ τοῦ τάφου τῆς μητρὸς της, ὅπου συνήθως προσήχετο, ἡ κόρη ἠρπάγη καὶ παρεδόθη τῷ Λουδοβίκῳ. Ὁ Σαραφείμ μαθὼν τῆς ἀνεψιᾶς του τὴν τύχην λυπεῖται σφόδρα, καλέσας δὲ τοὺς προύχοντας τοῦ Γαλαξειδίου καὶ τῆς περιόικου χώρας καὶ τὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐνδιαφερόμενον Ἄγγελον εἰς συνέντευξιν, ἐν νυκτὶ σκοτεινοτάτῃ καὶ ἀγρία, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἁγίου Ἡλίου, συσκέπτεται μετ' αὐτῶν, πάντες δὲ ἀποφασίζουσι τὴν ἐξόντωσιν τῶν Καταλώνων καὶ ἐνεργοῦσιν εἰς συγκέντρωσιν δυνάμεων. Ὁ Λουδοβίκος ἐν τούτοις διὰ τῆς θυγατρὸς του Μαρίας προσπαθεῖ νὰ προσηλυτίσῃ τὴν αἰχμάλωτόν του εἰς τὸ παπικὸν δόγμα· ἀλλ' ἡ Ἀρετὴ μένει πιστὴ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων της μ' ὕλας τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ. ἵνα μόνωσῃ δὲ τὴν καλὴν Ἀρετὴν ὁ σκληρὸς Καταλώνιος, ρίπτει αὐτὴν εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ὅπου ἐλθὼν πειράται διὰ κολακειῶν καὶ ἀπειλῶν νὰ τὴν ἐλκύσῃ εἰς τὸν ἔρωτα αὐτοῦ· ἀνθισταμένης δ' αὐτῆς, ὀργίζεται καὶ τὴν φονεῖ βαρβάρως. Ἀλλὰ μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀθώου τούτου θύματος ἡ συνείδησις ἐτιμῶρει αὐτὸν διηνεκῶς καὶ σκληρῶς. Ἐν τούτοις καὶ ὁ Σαραφείμ καὶ ὁ Ἄγγελος πνέοντες ἐκδίκησιν, καὶ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν δυνάμεων των ἀφ' ἐνὸς σταθμίζοντες, τοὺς Τούρκους δ' ἀφ' ἐτέρου ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν περιμένοντες, ἐπροτίμησαν νὰ προσκαλέσωσιν αὐτοὺς ἐκ Ζητουνίου, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἐλθόντες δὲ οὗτοι ὑπὸ τὸν Βαγιαζίτην, κυριεύουσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων τὸ φρούριον τῶν Σαλώνων καὶ φονεύουσι τοὺς Καταλώνιους. Ὁ δὲ Ἄγγελος Χαρίτος κόπτει τὴν κεφαλὴν τοῦ Λουδοβίκου ἰδίαις χερσίν, ἐκδικούμενος τὴν παρ' αὐτοῦ φονευθεῖσαν φίλην τοῦ Ἀρετῆν.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ὑπόθεσις.

Ὅτι μεγάλως ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν ἱστορίας τὰ ἀσυνάρτητα καὶ σκοτεινὰ μέρη τοῦτο εἶναι ὁμολογούμενον. Ἀλλ' ὅταν ἡ ποίησις συντελῇ εἰς τὴν διαφώτισιν καὶ τὸν ζωηρότερον αὐτῶν χρωματισμὸν, σπουδαίαν ὑπηρεσίαν τελεῖ. Ἡ ὑπόθεσις λοιπὸν αὕτη διὰ τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων. Ἐχει δὲ τὸ δρᾶμα καὶ πολλὰς ποιητικὰς ἀρετάς, δι' ὧν ὑπερέχει πολλῶν ἄλλων ποιημάτων· γλῶσσαν καλὴν καὶ ὕφος ὁμαλὸν, στίχους ἀπταιστους, ἐκτὸς ὀλιγίστων, εἰκόνας ζωηράς· εἰς πᾶσαν δὲ σελίδα αὐτοῦ διαπρέπει θερμὸς πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ. Μία ἐκ τῶν ὥραϊων σκηνῶν εἶναι ἡ τοῦ πρώτου μέρους I' σκηνή, ἡ δι' ἀληθῶν χρωμάτων ζωγραφουσα τὴν θέσιν εἰς ἣν εὕρισκοντο οἱ ξένοι τυραννίσκοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἰδοὺ αὕτη ὁλόκληρος.

Ἐν ᾧ περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ κόμης Λουδοβίκος καὶ οἱ ἱππῶται Φερνάνδος καὶ Ἀλφόνσος συνωμύλου

ἐν τῷ παλατίῳ, ἔρχεται ὑπηρετὸς ἀγγέλλων ὅτι ἀνὴρ πρεσβύτης, πολὺς, βακένδυτος, εἰς τὴν αὐλὴν προσμένει.

Ὁ Λουδοβίκος προστάζει νὰ τὸν εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν αἴθουσαν· εἰσέρχεται δὲ ὁ

ΙΑΚΩΒΟΣ.

(Γονυπετῶν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Φερνάνδου ἱκετευτικῶς.)

Κόμη!

ΦΕΡΝΑΝΔΟΣ.

(Διακόπτων αὐτὸν καὶ δεικνύων τὸν Λουδοβίκον.)

Ἰδοὺ ὁ Κόμης.

ΙΑΚΩΒΟΣ.

(Γονυκλιτῶν πρὸ τοῦ Λουδοβίκου.)

Συγχωρήσατε

ἐν ἡπατήρην, Κόμη ἐξοχώτατε!

αἱ δυστυχίαι μοι ἐτύφλωσαν τὸν νοῦν.

Ἐλεος, Κόμη καὶ ἱππέται σεβαστοί.

(πρὸς τὸν Λουδοβίκον)

Ἐὰν γνωρίζῃς . . . καὶ γνωρίζεις βέβαια . . .

τί εἶνε τέκνα, τί σημαίνει σύζυγος,

κ' ἐξαίφνης ποτὲ εἶδες ἄψυχα, νεκρά

καὶ παγωμένα κρῶα πτώματα, ἐκεῖ,

ἔμπρὸς τῶν ὀφθαλμῶν σου εἶ, τι φίλτατον

εἶχε, τὰ σπλάγγνα τότε, τότε κόμη μου . . .

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.

(Ἐγείρων αὐτὸν μετὰ συγκινήσεως καὶ συμπαθείας.)

Τίς εἶσαι, γέρον;

ΙΑΚΩΒΟΣ.

Μελλόν με ἐρώτησον

τίς ἤμην; τώρα εἶμαι γέρον ἀσθενῆς,

βακένδυτος, ἐπαίτης, πλάνης, ἄστργος,

πατὴρ ἑσπερημένους τέκνων, σύζυγος

ἄνευ συζύγου! ὦ! δὲν εἶμαι τίποτε,

ἀφ' οὗ δὲν εἶμαι οὔτε ἐπιθάνατος.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.

Ἀλλὰ λοιπὸν τίς ἦσο;

ΙΑΚΩΒΟΣ.

Καταλώνος,

βαρὸνος Ζητουνίου.

ΔΑΦΟΝΟΣΟΣ.

Ὁ Ἰάκωβος!

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.

Παράδοξον! εἰκίαν ἢ τοπειὸν τις

νὰ ἐνθυμῆται εἶνε εὐκολώτατον

πολλάκις μετὰ χρόνους, ἀλλὰ σύνθησις

νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ ἄνδρα πρὸ ἐτῶν

γνωστὸν καὶ φίλον. Ἐνθυμοῦμαι ἀμυδρῶς

εἶτι πρὸ χρόνων, εἶτι ἂν νεώτατος,

τοῦ Ζητουνίου ἐπισκέφθην τὴν αὐλὴν.

ΙΑΚΩΒΟΣ.

Πολλάκις ἔκτοτ' ἔδυσεν ὁ ἥλιος

σύ μὲν, ὦ Λουδοβίκε, ἕγινες ἀνὴρ

καὶ κόμης τῆς πλουσίας τῶν Σαλώνων γῆς,

ἧς εἶτι ἄρχεις, καὶ θὰ ἄρχῃς κραταῖος,

κ' ἐγὼ βαρὸνος τότε κ' εὐτυχῆς πατὴρ,

ἕγινα γέρον, τῆς ἀρχῆς ἐξέπεισα,

δὲν ἔχω τέκνα οὐδὲ σύντροφον ζωῆς,

καὶ μετὰ βίον καταστάντ' ἀφέρητον

ἰδοὺ καρπὸν τί φέρω. . . τρίχας πολίας

καὶ γόνυ τρέμον καὶ πικρὸν μετὰμελον,

διότι ἔλας ἄφρονα διαγωγὴν

εἶδειξα βαρνεύων, ἦν οἱ κάτοικοι

οὐχὶ ἀδικῶς ἴσως ἀπεκάλεσαν

σκληρότητα.

ΑΛΦΟΝΣΟΣ.

Ἄλλ' εἶνε ταύτης ἕξει·
προδίδται, συνωμύται πάντοτε, παντοῦ.

ΙΑΚΩΒΟΣ.

Πατρίς αὐτῶν δὲν εἶνε, ὁμολόγησον,
ἡ γῆ, ἡ χώρα αὐτή;

ΦΕΡΝΑΝΔΟΣ.

Ὡς κατακτητῆαι

δὲν ἤλοομεν;

ΑΛΦΟΝΣΟΣ.

Τὸ ξίφος τοὺς ὑπέταξε
μετὰ τοσαύτας μάχας, φόνους καὶ σφαγὰς,
ἀφ' οὗ τοσοῦτον χρόνον ἠνάγκασθησαν
πρὸς λείαν νὰ πλανῶνται· οἱ γονεῖς ἡμῶν
εἰς Θράκην ἵνα ἄσιτοι μὴ μένωσιν.
Ἄφ' οὗ λοιπὸν τὴν χώραν κατακτητήσαμεν,
εἶνε κ' ἐκεῖνοι δοῦλοι δουράλωτοι·
ἄς δίδωσι τοὺς φόρους, ἄς ὑπόκεινται
ὑπερτετόντες πᾶσαν ἔρεξιν ἡμῶν·
ἄλλως εἰρκετὶ ὑπάρχουν, εἶνε βίβασνοι·
ἄς μὴ συνωμοτώσιν, ἄς ἀφίνωσιν
ἐλευθερὰ τὰ σπῆλαια τοῦ Παρνασσού·
ἄλλως χαίνουσιν ἤδη τάφοι ἀνοικτοί,
μαύρων κοράκων τόσα στόματ' ἀπληστα.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.

Πλὴν τότε σὲ ἔχθαίρου. Εἶνε βέβαιον,
καὶ νὰ τὸ ἀρνηθῶμεν δὲν δυνάμεθα,
πῶς τὴν πατρίδα ἀγαπῶσιν οἱ Γραικοί,
καὶ εἶνε πρὸς δουλείαν δυσκαμπτότατοι.
Ἴδε, μὴ σεβασθέντες τὸν ἀδύνατον,
ἔτε δυνάμεις εἴχομεν κ' ἴσθῶν πολλῆν,
ἐν τῇ ἀνάγκῃ τῶρα ἰμονώθημεν.
Βλέπομεν προδοσίας δίκτυα παντοῦ,
καὶ τέλος ἰννοοῦμεν πῶς ἐσφάλαμεν·
ἔμως ἀργά· διότι οὕτω πάντοτε
ἐπέρχεται βραδεία ἡ μετάνοια.

ΙΑΚΩΒΟΣ.

Ἐξ ὅσων εἶδα κ' ἔπαθα ἐν γῆρατι
δύναμαι νὰ προτείνω συμβουλήν μικράν·
εἰάν διανοήσθε νὰ τηρήσητε
σῶον τὸ σῶμα, ἀκεραίαν τὴν τιμὴν,
καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην νὰ τιμῆσητε
τοῦ Βασιλέως Πέτρου, (συμβουλεύω σᾶς,
ἐγὼ δὲν ἠδυνήθηκα νὰ ὠφεληθῶ)
εἰάν ἀκόμη ὑπολείπηται καιρὸς,
σπεύσατ' ἀμέσως καὶ χωρὶς ἀναβολῆς
νὰ σφίγητε τὴν χεῖρα τῶν Σαλωνιτῶν·
εἰάν αὐτοὺς συμμάχους ἀπολαύσητε
τὸν Βαϊαζήτην ἴσως ἀποκρούσητε,
ἄλλως φοβοῦμαι μὴ κ' ἐνταῦθα Σάββας τις
ἀναφανῆ . . .

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.

Εἴν' ὅλα ἀληθῆ λοιπόν,
ὅσα ἡ φήμη ἔφερ' εἰς τὰ ὦτά μας
περὶ τῆς προδοσίας;

ΦΕΡΝΑΝΔΟΣ.

Τὸ Ζητούσιον

οὕτως ἠλώθη;

ΑΛΦΟΝΣΟΣ.

Πάντοτε Γραικοί!

ΙΑΚΩΒΟΣ.

Μακρὰ

ἡ ἱστορία εἶνε τῆς ἀλώσεως,
καὶ τὰς πληγὰς μου θ' ἀναξέσω τὰς πολλὰς
εἰάν τὸ πλῆθος τῶν δεινῶν διηγηθῶ.

Τοῦτο σᾶς λέγω μόνον· εἰάν δύνασθε
ἀκόμη νὰ σωθῆτε, τὴν παραμικρὰν
ἐλπίδα σωτηρίας εἰάν ἔχητε,
φιλίας χεῖρα τείνατε πρὸς τοὺς Γραικοὺς·
διότι ἄλλως Τούρκοι θὰ ἐπιέλθωσι
βαρεῖς κατὰ τῆς χώρας, τίγρεις καθ' ὕμῶν.
Περικαλλῆς θυγάτηρ, Κόμη, ἤκουσα
κοσμεῖ τὸν οἶκον τοῦτον, ἐν ἡ Δέσποινα
διαφυλάττει ἀπὸ πάσης συμφορᾶς.
Εἴχον κ' ἐγὼ ὠραία κέρην· ν' αὐξήθῃ
εἰς καλλονὴν τὴν εἶδα καὶ εἰς σύνεσιν·
Ὡ ρ α ἰ α ν τὴν ἐκάλει τὸ Ζητούσιον
καὶ Ἰσαβέλλαν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς
τὰ χεῖλη μειδιῶντα εἰς τὴν θίαν τῆς.
Καὶ εἶδον φεῦ! ἐκεῖνη . . . αἴφνης κύπτουσα
τὴν κεφαλὴν νὰ κλίνῃ . . . νεκρὰ πίπτουσα.
Τὰς παρειὰς τῆς . . . ἔπου βόδα πορφυρᾶ
εἴχεν ὁ Πλάστης . . . σπεῖρει ἄφθον' ἀνθηρὰ,
ἐχλώμανε δ' ἄτρόμος . . . καὶ αἰδῶς σεμνὴ
ἀνέλπιστ', ἀποτόμως . . . φοβερὰ σκηνή!
Νεκρὰν τὴν εἶδον . . . Εἴχον πολλὰ κρίματα.
Κενὸς ἐλπίδων . . . ἔφερον τὰ βήματα
εἰδῶ, ἐκεῖ, ἀσκόπως . . . τρέμων, φρικτῶν
σφαγῆντα ἀπανθρώπως . . . εἶδα τὸν υἱόν.
Ἡ σύζυγός μου . . . εἶχε πρὸ μικροῦ σφαγῆ
ἐγγύς, ἐμπρὸς μου . . . μ' ἔσωσε γοργὴ φυγή.
Υἱοὶ καλῶν ἀνθρώπων . . . ποῦ, πῶς νὰ στραφῶ;
εἰδῶ σκάψατε τόπον . . . ὅσον νὰ ταφῶ.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.

Μὴ κλαίης γέρον· εἴγός σε κατέλαθε,
τὰ γονατὰ σου τρέμουσι· σπασιμωδικῶς.
ἔχεις ἀνάγκην θαλαπρωτῆς, Ἰάκωβε,
καὶ ἐνδουμάτων καὶ περιποιήσεως.

ΦΕΡΝΑΝΔΟΣ.

Τιμὴν θὰ θεωρήσω ἐν τῷ γῆρατι
εἰάν ἡ στέγη τῆς οἰκίας μου δεχθῇ
τὸν πρὶν Βαρόνον δυσπραγεύοντα, ἐν γλυκίῳ
τὸν ἄρτον εὖρη τοῦ Φερνάνδου, καὶ λιτὴ
στρωμνὴ τῷ φέρῃ ἄναιρα παυσίλυπα.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.

Πήγαίνε, γέρον.

ΙΑΚΩΒΟΣ.

Ὅταν ἄλλοτε ποτε
εἰς τοὺς καιροὺς τῆς δόξης καὶ δυνάμεως,
ἐπαίτης πρὸ τῆς πόλης τοῦ μεγάρου μου
ἐλθὼν εἴχεται καὶ ἐλάμβανε μικρὸν
βοήθημα, τὸ πνεῦμα δὲν ὑπώπτευε
ποῖαν εὐεργεσίαν εἶδεν ἐν τῇ χεῖρ,
καὶ ποῖας εὐλογίας ἀπελάμβανεν·
ὁ εὐεργέτης παρὰ τοῦ λαμβάνοντος·
σᾶς εἴμ' εὐγνώμων.

(πρὸς τὸν Φερνάνδον)

Ἄγωμεν, Φερνάνδε μου.

Ἴδου μετὰ ποίας στοργῆς καὶ ἀφελείας, ὀλίγον
πρὸ τῆς ἀπαγωγῆς τῆς, ἡ ἐρασιμωτάτη Ἀρετὴ προσ-
νήχετο ἐπὶ τοῦ νεοσκαφοῦς τάφου τῆς μητρὸς τῆς
ἐν τῇ Α' σκηνῇ τοῦ Β' μέρους.

Ναί, μητερ, ὅπως ζωσά με ἠγάπησας,
μὴ με λησμονεῖ ἀπορφανισθεῖσαν σου·
ἀπὸ τῶν σαπφειρῶν θύλων τούρανου,
ἔπου ἡ λάμψις καὶ τὸ φῶς τάνεσπερον,
ἔπου χοροὶ ἀγγέλων τὸν αἰώνιον
Θεὸν ὑμνοῦσι δι' ὧδων ἀρμονικῶν,
κατάπεμπε τὸ βλέμμα σου τὸ μητρικὸν
ἐπὶ τὴν Ἀρετὴν σου τὴν πολυπαθῆ.

τὴν κέρην σου εὐλόγει τὴν πανόρφανον.
Ἄβιωτος ὁ βίος εἶνε, μητὲρ μου,
εἰς κέρην στερουμένην μητρικῆς στοργῆς.
Ἡ μήτηρ εἶνε . . . εἶνε τὸ γλυκιάτατον
τῶν ἐνομάτων, τὸ περιπαθίστατον
τῶν ὄντων, εἶνε κατὶ ποθητότερον
τοῦ κόσμου ἔλου, εἶνε ἡ ψυχὴ, τὸ πᾶν.
Ἡ Παναγία! διὰ τῶν πτερυγῶν σου
τὴν ἄγγελόν μου σκέπε· ναί, βοήθησον
αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ Σάλωνα
καὶ τῆς πατρίδος πρόμαχος νὰ παραστῇ.
Ὀἴμοι! πλανᾶται ἐπὶ ξένης γῆς, φυγὰς
ὑπὸ τῶν τυραννούντων τὴν πατρίδα μας
ἐξορισθεῖς· εἰς ὅρη χιονοσκεπῆ
τὴν ποδα ἴσως περιφέρει τρέμοντα,
εἰς ἄντρα ὑγραλέα κλείει τὸ μῦμά του
πρὸς ὕπνον, τῶν Σαλώνων ἐνθυμούμενος
τὰς καπνίζουσας στέγας, καὶ . . . τὴν Ἀρετὴν.

Λυπούμεθα διότι δὲν μᾶς τὸ ἐπιτρέπει ὁ καιρὸς
ν' ἀναφέρωμεν καὶ ἄλλα καλὰ μέρη, πλήρη πάθους
καὶ ζωῆς ποιητικῆς, μαρτυροῦντα ὅτι ὁ συγγραφεὺς
τοῦ δράματος τούτου κλείει εἰς τὰ στήθη του αἰ-
σθημάτων γενναῖα καὶ ψυχὴν ποιητικὴν πολλὰ καὶ
καλὰ προαγγέλλουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, εἰάν ἀποφασίσῃ
νὰ ἀσκήσῃ τὴν Μοῦσάν του.

Τὸ δράμα ὅμως τοῦτο ἂν καὶ τάσσεται μεταξὺ
τῶν καλητέρων τοῦ παρόντος διαγωνισμοῦ ἔχει καὶ
μεγάλας ἐλλείψεις, αἵτινες τὸ ἀσχημίζουσιν ἀφαι-
ροῦσι μέρος τῆς ἀξίας αὐτοῦ. Ἴδου ἐν συνόψει αὐται.

Ὁ χαρακτήρ τοῦ Λουδοβίκου εἰς τινὰ μέρη εἶνε
ἀνώμαλος δεικνύων σύνεσιν καὶ ὅμως ὢν ἀσύνητος·
φονεῖε λίαν εὐκόλως τὴν Ἀρετὴν, μεταπηδῶν ἀ-
ποτόμως ἀπὸ αἰσθημάτων εἰς αἴσθημα, καὶ φονεῖε
αὐτὴν διὰ τρόπου πρωτοφανοῦς καὶ θηριώδους· αἰ-
σθάνεται δὲ πολὺ ταχέως τοῦ συνειδότητος τὴν τύψιν
καὶ μεθ' ὑπερβολῆς τοιαύτης, ἥτις μᾶς ἔλκει εἰς
συμπάθειαν πρὸς αὐτὸν, ὅπερ ἄτοπον. Τὸ κατὰ πᾶ-
σαν στιγμὴν παριστάμενον ἐνώπιόν του φάσμα τοῦ
θύματός του ὑπενθυμίζον ἡμῖν σαφέστατα τὸν Ἀ-
ριστοδήμον τοῦ Μόντη καὶ τὸν Μάκβεθ τοῦ Σεξ-
σπῆρου, προξενεῖ προσοχισμὸν. Ἡ σκηνὴ τῶν ἐν
τῇ κορυφῇ τοῦ ἀγίου Ἡλιοῦ συνελθόντων πρῶχόντων
συνωμοτῶν ἔχει ὑπερβολὴν, ἡ μᾶλλον πληθώραν
πατριωτισμοῦ καὶ ἀποθαίνει μονότονος· ὁ δὲ συμ-
βᾶς ἐκεῖ θάνατος τοῦ Σισμάνη ἐλθόντος, καίπερ δει-
νῶς πάσχοντος καὶ ψυχορραγεύοντος, μέχρι τινὸς
καλῶς ἐπενοήθη, ἀλλ' ἡ ἐξκολλούθησις τῶν παραλη-
ρημάτων τοῦ πυρετοῦ του, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι σκέπτον-
ται περὶ τῶν σπουδαιότερων, εἶνε ἀπρεπὴς καὶ ὀ-
σον φυσικωτέρα παρίσταται, τόσον βέπει πρὸς τὸ
γελοῖον. Ἀπρεπὴς εἶνε ἐπίσης ἐπὶ σκηνῆς ὁ τρόπος,
καθ' ὃν ὁ Σεραφεῖμ παρέχει τὴν θείαν μετὰληψιν εἰς
τὸν ἐκπνέοντα Σισμάνην. Ὁ ἄγγελος πολὺ ταχέως
πετᾷ εἰς τὴν ἐφοδὸν τοῦ φρουρίου, κόπτει τὴν κε-
φαλὴν τοῦ ἔχθρου του καὶ ἐπιστρέφει ὡς ἐκ μηχανᾶς

νῆς, ἀτέχνως δὲ κλείει τὸ δράμα δι' ἐνὸς μονολόγου
του. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα εἶνε δευτερεύοντα καὶ εὐκό-
λως διορθοῦνται. Τὸ ἀπρεπέστερον εἶνε ὅτι ὁ ἐπί-
σκοπος Σεραφεῖμ κράζει εἰς συμμαχίαν, μᾶλλον εἰ-
πεῖν εἰς κυριαρχίαν τὸν Τούρκον Βαγιαζήτην, ἵνα ἐ-
λευθερωθῇ ἀπὸ τῶν Καταλωνίων, τύραννον δηλαδὴ
ἀντὶ τυράννου ἀλλάσσω. Τοῦτο ὁμῶς φαίνεται ὅτι
προσπαθεῖ ὁ ποιητὴς νὰ τὸ κολάσῃ ἀναφέρων κατ'
ἀναχρονισμὸν τὰ λεχθέντα ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς
ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Νοταρᾶ·
«Κριεττότερόν ἐστιν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φα-
κιδόλιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν λατι-
νικήν.» κτλ. (Δούκας ἱστορ. Κεφ. 37, σελ. 264
ἐκδ. Bon.) ὅπερ σχεδὸν αὐτολεξεῖ ἐπαναλαμβάνει
καὶ ὁ ποιητὴς λέγων (ἐν σκηνῇ ΙΔ' τοῦ ΙΔ' μέρους.)

. . . μᾶλλον προτιμῶ
ἐμπρὸς μου νὰ προσῖδω Τούρκων κίδαριν
ἢ τὴν τιάραν τῶν Παπῶν ἀγέρωχον.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε καθαρσίς. Ἡξέυρομεν τί
θέλει μᾶς εἶπει ὁ ποιητὴς· ὅτι οἱ Τούρκοι ἀληθῶς
προσεκλήθησαν καὶ τὸ συμβᾶν τοῦτο εἶνε ἱστορι-
κόν· συμφωνοῦμεν· ἀλλ' ὁ ποιητὴς δὲν ὑποχρεοῦται
εἰς πράγματα παραβιάζοντα τὴν ὕλην ἀξίαν τῆς
ὑποθέσεως ν' ἀκολουθῇ τυφλῶς τὴν ἱστορίαν, οὐδὲ
πρέπει νὰ λησμονῇ τί λέγει ὁ Σταγειρίτης εἰς τὸ
περὶ ποιητικῆς.

Ἐφανερόν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ὅτι οὐ τὸ τὰ
»λεγόμενα λέγειν, τοῦτο ποιητοῦ ἔργον ἐστίν, ἀλλ'
»οἷα ἂν γένοιτο καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἶδος ἢ τὸ
»ἀναγκαῖον. Ὁ γὰρ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς οὐ τῷ
»ἢ ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμμετρα διαφέρουσιν. Εἴη γὰρ
»ἂν τὰ Ἡροδότου εἰς μέτρα τεθῆναι καὶ οὐδὲν ἦτ-
»τον ἂν εἴη ἱστορία τις μετὰ μέτρου ἢ ἄνευ μέτρων.»

Ἡδύνατο λοιπὸν καθ' ἡμᾶς νὰ ἐξευγενισθῇ παρὰ
τοῦ ποιητοῦ αὐτὸ τὸ ἱστορικὸν γεγονός, παριστα-
νομένων τῶν Τούρκων ὡς ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς τὰ Σά-
λωνα προελαινόντων, καθόσον περὶ τὸ Ζητούσιον ἐ-
στάθημεν, τῶν δὲ Ἑλλήνων συμμαχοῦντων μετ' αὐ-
τῶν κατὰ τῶν Φράγκων ἐπ' ἐλπίδι ἀπολαύσεως τῆς
ἀνεξαρτησίας των. Πρὸς τούτοις ἔπρεπε νὰ φανῶσι
πίπτοντες καὶ τινες τῶν συνωμοτῶν εἰς τὴν κατὰ
τοῦ φρουρίου ἐφοδὸν, ὅπως μῆτε οἱ λόγοι των ἐξε-
λεγχθῶσι κεναὶ μεγαληγορίαι, μῆτε οἱ Τούρκοι ἐπι-
δειχθῶσιν ὡς πρωταγωνισταί.

Τέλος παρατηροῦμεν ἐν τῷ συνόλω, τοῦ ἄλλως
καλοῦ τούτου ἔργου, εἰδὸς τι ἀμελείας ἀσυγγνώ-
στου, ἥτις εἶνε βεβαίως συνέπεια τῆς βίας μεθ' ἧς
ἴσως ἐγράφη, ἢ ἄλλου τινὸς περιστατικῆς· διότι, ἐν
ᾧ ἡ πρώτη πράξις εἶνε ἐπιμελῶς δισκευασμένη,
ὅσον προχωροῦμεν πρὸς τὸ τέλος, τοσοῦτον ἀνακα-
λύπτομεν τὸ ἀτημέλητον καὶ ἀκατέργαστον. Ὁμοι-
άζει δ' ὅνεκα τούτου τὸ ὅλον ἀνδριάντα ἔχοντα στά-

σιν μεγαλοπρεπή και την μὲν κεφαλὴν καλῶς λελαξευμένην, ὅσον δὲ τὸν ἐξετάζομεν βαίνοντες πρὸς τὰ κάτω τοσοῦτον εὐρίσκομεν τὸν λίθον ἀξερότερον.

Ταῦτα ἀπευθύνομεν ἐν εἰλικρινίᾳ πρὸς τὸν ποιητὴν τοῦ τελευταίου κόμπος τῶν Σαλώνω. Δὲν ἀνεδέχθημεν τὴν κρίσιν ποιημάτων, ὅπως φανώμεν ἀρεστοὶ τοῖς ποιηταῖς. Διὰ τοῦτο κατὰ καθήκον εἰμεθα αὐστηροί, ἐκεῖ ὅπου ἀπαντῶμεν τὴν ἀληθῆ ποιητικὴν καρδίαν, διότι ἐξ αὐτῆς ἐλπίζομεν ἔργα γενναῖα ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ αὕτη μόνη δύναται νὰ μᾶς ἐννοήσῃ καλῶς.

54. *Τὸ φρόνημα τῶν πρώτων Χριστιανῶν.* Ἀπὸ τῆς συζήτησεως τῶν ποιητικῶν ἀγώνων σήμερον παρουσιάζεται κατὰ πρότον καὶ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα εὐγενὲς ἐν τῇ ἀφελείᾳ του ὡς ἡ προσευχὴ νεάνιδος πρὸς τὸν Θεόν, ὑψηλὸν ἐν τῇ ταπεινότητι αὐτοῦ ὡς ἡ σκηνὴ τοῦ Γολγοθᾶ ἄς παραμερίσωσι πρὸς στιγμὴν τὰ γήινα καὶ κοσμικά.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος τούτου εἶναι καθαρῶς θρησκευτικὴ καὶ ὑποτίθεται ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Δεκίου, ὅτε εἶχε διαταχθῆ διωγμὸς κατὰ τῶν χριστιανῶν. Συνετάχθη δὲ τὸ ποίημα τοῦτο ἐπὶ τῇ βίβασι τῶν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν πιστευομένων καὶ ἔχει οὕτως.

Ἡ Εὐγενία καὶ Ἀσπασία, δύο κόραι ἀδελφαὶ χριστιαναὶ ἔχουσαι πατέρα γέροντα ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, καλούμενον Εὐλάμπιον, ἦσαν εἰς σχέσιν μετὰ τοῦ νέου Σέξτου υἱοῦ τοῦ Πραίτορος τῶν Ἀθηνῶν Τατίου· ὁ νέος οὗτος ἦτον εἰδωλολάτρης καὶ ἠγάπα θερμῶς τὴν Εὐγενίαν ἀγνοῶν ὅτι αὐτὴ τε καὶ σύμπασα ἡ οἰκογένεια αὐτῆς ἦσαν χριστιανοί. Ὁ ἀντιπραίτωρ Κάρβων ἤρᾳτο ἐπίσης τῆς καλῆς Εὐγενίας καὶ ἠνώχλει αὐτὴν συχναὶς διαδοίμων παρὰ τὸν οἶκόν της, ἥτις ὅμως οὐδόλως προσεῖχεν εἰς αὐτόν. Συνέβη δὲ διαδοίμων κατὰ τὸ εἰωθὸς νὰ ἴδῃ ὁ Κάρβων ἓνα σταυρὸν ἐντὸς τοῦ οἴκου τῆς Εὐγενίας, καὶ συνέβη δυστυχῶς τοῦτο καθ' ἣν ἡμέραν εἶχε φθάσει εἰς τὸν Πραίτορα προσταγὴ τοῦ αυτοκράτορος Δεκίου νὰ βιασθῶσιν ἅπαντες οἱ χριστιανοὶ νὰ θύσωσιν ἐνώπιον τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ καὶ νὰ φάγωσιν ἐκ τῶν θυσιαδῶν, οἱ δὲ μὴ ὑπακούσαντες νὰ τιμωρηθῶσι καὶ φονευθῶσιν. Ὁ μέχρι τοῦδε περιφρονηθεὶς παρὰ τῆς Εὐγενίας Κάρβων ἐσχεδίασε λοιπὸν εὐθὺς φρικώδους ἐκδικήσεως σχέδιον καὶ ἐκάγχασε μετὰ γέλωτος διαβολικοῦ. Ὁ ἐταῖρος τοῦ Κάρβωνος Φούλβιος συναντήσας αὐτὸν τὸν ἐρωτᾷ.

ΦΟΥΒΙΟΣ.

Τί ἔπαθες, τί τρέχει, πῶς ἐκάγχασας
καὶ καγχασμὸν τοσοῦτον, Κάρβων, δυνατόν;

ΚΑΡΒΩΝ.

Τοῦ ἄδου ἦτον οὗτος, φίλε Φούλβιε,
ὁ καγχασμὸς ὡς ἔταν ὁ νεκραγωγός,
τῆς λίμνης τοῦ Ταρτάρου αἶρει κάμακα
καὶ ἔλκυει πρὸς τὸ σκάφος τὰς σκιάς ἡμῶν,

τοὺς φλογερούς ἀνοίγων ὀφθαλμούς αὐτοῦ,
καὶ τοὺς ὀδόντας ἔξω βάλλων τοὺς ὀφθαλμοὺς.

ΦΟΥΒΙΟΣ.

Χά! Χά! καὶ ἐγὼ καγχάζω ἤδη τὸ λοιπὸν
τοῦ Κάρβωνος ἀκούων μέγαν καγχασμὸν.
Πλὴν τί θὰ κάμῃς; μὴ καὶ σὺ νεκροπομπῆς
ἔρμητις θὰ γίνῃς, πρὸς τὸν κάτω Κάρβωνα
θνητὸν νὰ κίμῃς;

ΚΑΡΒΩΝ.

Τοῦτο ἀπαράλλακτα!

Ἐγὼ τοιαύτην πλὴν δὲν ἀνέχομαι
ὑπὸ τῆς κόρης ταύτης περιφρόνησιν.

ΦΟΥΒΙΟΣ.

Καὶ τί θὰ κάμῃς τάχα;

ΚΑΡΒΩΝ.

Κἀτι δὲ καὶ ἐγὼ
γνωρίζω τῆς τραπέζης ἄνω σύμβολον
περίεργον δὲν εἶδες;

ΦΟΥΒΙΟΣ.

Κἄπως εἶδον . . . ναί!

ΚΑΡΒΩΝ.

Σταυρὸς, ὡ φίλε, ἦτον τῶν χριστιανῶν
τὸ σύμβολον.

ΦΟΥΒΙΟΣ.

Δικαίως τὸν πικρὸν λοιπὸν
ἐξέπερες ἰκαίνοιν τώρα καγχασμὸν.
Σ' ἐνόησα θὰ φέρῃς αὐριον πρωτὶ
τὴν κόρην ν' ἀποθάνῃ, ἔνθα θὰ στηθῇ
ὁ τοῦ Δεκίου μέγας ἀνδριάς.

Ἀφ' οὗ δὲ εἴπωσι πολλὰ οἱ δύο φίλοι περὶ χριστιανῶν καὶ τῆς εὐσταθείας αὐτῶν, ἦν μανίαν ἐκάλουν οἱ ἔθνηκοι, καὶ πολλὰς διχηγεῖτο ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον πράξεις τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν αὐταπαρνησιν αὐτῶν, καὶ ὅσα ἀτελῶς καὶ παραμυροφωμένᾳ ἐγίνωσκον περὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν, ὁ Φούλβιος πληροφρεῖ τὸν Κάρβωνα ὅτι

τὴν παρθένον ταύτην ἀγαπᾷ
καὶ ὁ Σέξτος ὁ υἱὸς τοῦ Πραίτορος.

Ἄλλ' αὐτὸς ἀδιαφορεῖ περὶ τούτου, καὶ προσθέτει μάλιστα ὅτι, ἐὰν ὁ νέος

πίσῃ τὸν πατέρα του
τὴν νίαν νὰ λυτρώσῃ, θέλω παρευθὺς
ἐνόχους πάντας εἶπει τοῦ ἐγκλήματος
τοῦ δαινοτάτου τῆς καθοσιώσεως
καὶ τότε τόλμην τίς τοσοῦτον ἰσχυρὰν
θέλει τολμήσῃ, ὥστε τ' αὐτοκράτορος
νὰ γίνῃ ἐναντίος;

Εἰς τὸ Β' μέρος ἔρχεται ὁ Σέξτος μετὰ μονόλογον ἐκφράζοντα τὸν διακαῆ πρὸς τὴν Εὐγενίαν ἐρωτᾷ του ἄρχεται δὲ κατόπιν διάλογος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Εὐγενίας θερμῶς. Ἄλλ' ἡ Εὐγενία εἶναι ἀσθενῆς καὶ κάτωχρος! Τῷ λέγει δὲ, ἐρωτηθεῖσα τὴν αἰτίαν παρὰ τοῦ Σέξτου ὅτι ἔχει μυστικὴν τινα παραγγελίαν τῆς μητρὸς της τῆς ἐν τάφῳ κοιμωμένης πρὸ πολλοῦ. Ὁ Σέξτος τὴν ἐπιπλήττει διατὶ ἀναμιγνύει δηλητήριον εἰς τὸ φαῖδρον ποτήριον τῆς ζωῆς ἀναφέρουσα τοὺς νεκρούς. Ἡ Εὐγενία τὸν ἐρωτᾷ ἐὰν πιστεύῃ ζῶν μετὰ θάνατον καὶ δίκην τῶν ἐν τῷ

ΕΥΓΕΝΙΑ.

Ἄετα το λοιπὸν
εἰς τὸν λαίμῳ σου τοῦτο νῦν τὸ σύμβολον
(Ὁ Σέξτος φρίττει βλέπων τὸν σταυρὸν, καὶ ἀποσύρεται.)

Ὁ φρίττης ὡ θεέ μου! ὡς νὰ σ' ἔδρακεν
ἐξαίφνης ὄφρις, μὴ τὸ βημά σου πλανᾷς.
Δὲν εἶπες μόνος ἐτι χάριν ἰδεῶν τοιοῦτων
δίσεις παμπροθύμως τὴν ζωὴν;
Κι' ὁ τῆς θρησκείας ἀρχηγίτης ὁμοῖα
εἰς τὸν σταυρὸν ὑπέστη θάνατον φρικτὸν,
μὴ θέλων λειποτάκτης νὰ ὀνομασθῇ
τῶν ἑαυτοῦ δογμάτων. Σέξτε, κύτταξε!
Δὲν εἶμ' ἐγὼ παρθένος, μάλιστα ἔχουσα
τὸ θάρρος νὰ λαλήσω ἔμπροσθεν αὐτοῦ
προσέτι τοῦ πατρὸς μου; καὶ ὅμως ἂν ποτὶ
μὲ διατάξουν τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ
ν' ἀφήσω, ν' ἀποθάνω μᾶλλον προτιμῶ.

Τῆς ἀποφάσεώς μας σύμβολον ἡμεῖς
ἐπὶ τοῦ στήθους τὸν σταυρὸν προσδένομεν.
Κι' ἂν ἔχῃς θάρρος ν' ἀποθάνῃς μεθ' ἡμῶν,
Χριστιανὸς θὰ γείνης ἄλλως ὕπαγε
χωρίζεις αἰωνία ἄβυσσος ἡμᾶς.

ΣΕΞΤΟΣ.

Καὶ πῶς; ἐγὼ παρθένου μέλλω νὰ φανῶ
δειλότερος; καὶ ὁ παῖζων εἰς τὸν πύλεμον
ἔταν ἀστράπτου ἔξιψι καὶ τὸ ἔδαφος
τῆς γῆς ἀχνίξῃ ἐκ τοῦ αἵματος, τὰ νῦν
θὰ στρόψω νῦτα; μὰ τὸ βλέμμα σου αὐτὸ,
τὸ φέρον τὴν καρδίαν μου εἰς ἔκστασιν
χαρᾶς, δὲν θὰ διστάσω πλέον παντελῶς
νὰ γείνω τῆς θρησκείας ταύτης μαχητῆς,
καὶ τὸν σταυρὸν σας φέρων σύμβολον, μ' αὐτὸν
τὴν τάξιν νὰ μὴ λίπω, ἔνθα μ' ἔταξεν
ἡ ἀθωότης καὶ γλυκεῖά σου ζωὴ.
Ἀφίνω τὰς προλήψεις, φέρε τὸν σταυρὸν.

ΕΥΓΕΝΙΑ.

(περιβάλλουσα τὸν σταυρὸν εἰς τὸ στήθος τοῦ Σέξτου.)

Ὡ πόσον εἶσαι, Σέξτε, νῦν διάφορος!
Ὡς ἄγγελος τῷ ὄντι εἶσαι τ' οὐρανοῦ!
ὄρατος εἶσαι ὡς πρωτόπλαστον Ἀδάμ
ἔτε θαυμάζων εἶδε τὸν παράδεισον
πρὶν ὁ πανοῦργος ὄφρις τὸν δολιευθῆ.

ΣΕΞΤΟΣ.

Τῷ ὄντι παρομοίως ἀγνοῶ καὶ ἐγὼ
ὅποιαν νίαν δύναμιν προσέλαβα,
ὡς βάρος ἐκ τοῦ στήθους τούτου μέγιστον
ἀόρατος τις χεῖρ νὰ μοὶ ἀφῆρσεν.
Ἡ δὲ ψυχὴ μου σήμερον πλείοτερον
ἐνθουσιᾷ, πιστεύει ὅτι μετὰ σοῦ
εἰς νίαν συνεδέθη μίαν ὑπαρξιν.

Ὁ Σέξτος ἀρραβωνίζεται τὴν Εὐγενίαν ἠγωνιστοποιεῖται ἢ εἰς Χριστὸν πίστις αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὸν γέροντα Εὐλάμπιον, ὅστις συκινεῖται καὶ τοὺς εὐλογεῖ, ἐκφωνῶν

Ὡ τέκνον, τί μανθάνω; σὺ τοῦ Πραίτορος
ὁ παῖς τὴν κόρην ὑπηκόου σύζυγον
νὰ λάθῃς κατεδέχθης, καὶ τὸ σῶμά σου
νὰ λούσης εἰς τὸ ὕδωρ τῶν Χριστιανῶν;
ὦ! ἔλα ἔλα νὰ σὲ σφίξω μὲ χαρὰν
εὐράνιον εἰς ταύτην τὴν ἀγκάλην μου.
Ὡ πλάστα μου, μυρίας ἦδη χάριτας
σ' ὀφείλω γέρον εἶμαι καὶ τυφλός τὸ φῶς
δὲν βλέπω τοῦ ἡλίου, πλὴν τὴν δύναμιν
τῆς πίστεως γνωρίζω τίς ἐφώτισε

κόσμῳ πραχθέντων, ὁ δὲ διάλογος βαθμυδὸν λαμβάνει θρησκευτικὴν φάσιν, καὶ ἡ Εὐγενία ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἶναι χριστιανή. Ὁ Σέξτος φρίττει εἰς τὸ ἀνέλπιστον τοῦτο ἄκουσμα ἄλλ' ἡ Εὐγενία εὐγλωττῶς ἀντιλέγει εἰς τὰς προλήψεις αὐτοῦ ἀφελῶς δὲ ἀναπτύσσουσα τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, στηριζομένης εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, πείθει τὸν Σέξτον νὰ γίνῃ χριστιανός ἵνα μηδέποτε χωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς, οἱ δὲ λόγοι τῆς Εὐγενίας καὶ δύνανται ἐξ οὐρανοῦ βαθμυδὸν πείθουσι τὸν Σέξτον νὰ γίνῃ χριστιανός. Παραθέτομεν χωρὶς τινὰ ἐκ τῆς καλῆς ταύτης σκηνῆς.

ΣΕΞΤΟΣ (ἀρχόμενος νὰ πειθεται.)

Τῇ ἀληθείᾳ ταῦτα τὰ ἰδανικά
εὐρίσκω συμφωνοῦντα πρὸς τὰ πλάσματα
τῆς φαντασίας καὶ τὰς σκέψεις τοῦ νοῦς,
πρὸς τὰς ὁποίας κάποτε περιπατῶν
εἰς ἐρημίαις αὐτομάτως φέρομαι.
Τῷ ὄντι, λέγω, ἂν ὁ βίος τῶν θνητῶν
ἐτρέφετ' ὑπ' ἀγάπης, εἴαν ἔχομεν
ἐγὼ καὶ ἡ Εὐγενία, ἂν ἠλπίζομεν
ἀθανασίαν ἔπως ἔταν βλέπωμεν
ἀλλήλους οἱ ἐρῶντες, καὶ πιστευόμεν
ἐτι δὲν θέλει τῶν αἰώνων ἡ φορὰ
ψυχᾶς χωρίσει γενομένης τ' οὐρανοῦ
χαρὰν εἰς πᾶσαν νίαν ἔντουξιν ἡμῶν . . .

ΕΥΓΕΝΙΑ (μετ' ἐλπίδος.)

Λοιπὸν, ὡ Σέξτε, ταύτας τὰς ἰδέας σου
ἀπάσας ἡ θρησκεία τῶν χριστιανῶν
λατρεύει. κτλ.

Ἐξακολουθοῦσα δὲ λέγει πρὸς τὸν ἔτι ἀπιστοῦντα Σέξτον

δὲν πιστεύεις μᾶλλον εἰς ἐμὲ
λοιπὸν, ὡ Σέξτε; μόνος ὠμολόγησας
ἐτι τὸ ψεῦδος φεύγουσι τὰ χεῖλη μου.
Εἰς τὴν θρησκείαν τὴν ἀγάπην ἔχουσα
τὸ σύμβολόν της πρόσελθε, καὶ θέλωμεν
ἀνταγαπᾶσθαι καὶ εἰς τὸ μέλλον τρυφερῶς.

ΣΕΞΤΟΣ (καθ' ἑαυτὸν.)

Ὡ λόγοι τὴν καρδίαν γοητεύοντες
ὡς μουσικῆς ὄραϊας τόνοι θελκτικοί,
οἵτινες ἔνθουν τὴν ψυχὴν ἐγείρουσι!
Τί πάσχω, δὲν γνωρίζω κορυθαντιῶ,
καὶ εἰς ἔκστασιν νομίζω πῶς εὐρίσκομαι.
Πῶς δ' αἴφνης μετεβλήθην, ἔλω ἀγνοῶ
τὸ μῖσος πρὸς τοὺς πρῶην πλάνους γήτας
νομιζομένους, νῦν εἰς φιλικώτατον
μετεποιήθη αἴσθημα, καὶ ἐπιθυμῶ
χριστιανὸς νὰ γίνω.

(Στραφεὶς δὲ πρὸς τὴν Εὐγενίαν λέγει μετ' ἐνθουσιασμοῦ.)

Εὐγενία μου,

εἰς τὴν θρησκείαν τῆς ἀθώας σου ψυχῆς
καὶ τῆς ἀγάπης τῶν ἀνθρώπων γράψον με
ἀπὸ τοῦ νῦν ἔδραϊον λάτριν μετὰ σοῦ
θὰ ζήσω, καὶ ἐν ἀνάγκῃ θέλωμεν ὁμοῦ
τῶν ἰδεῶν μας δώσει τὴν ζωὴν αὐτὴν
ἀντάλλαγμα.

ΕΥΓΕΝΙΑ (μὲ χαρὰν.)

Τῷ ὄντι, Σέξτε, δέχεσαι;

ΣΕΞΤΟΣ.

Ναὶ δέχομαι, τὸ εἶπον.

τὸν νόον τοῦ νέου τούτου, ἢ τὸ ἅγιον καὶ θεῖον πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ; Ναί, ζήσατε καὶ εὐδαιμονεῖτε, τέκνα.

Διηγούνται ἔπειτα αἱ δύο κόραι εἰς τὸν Σέξτον τὰ θρυλλούμενα περὶ τῆς τῶν χριστιανῶν καταδίωξης· ἀλλ' ὁ Σέξτος μὴ ἔχων τούτου γνῶσιν, τὰς συμβουλεύει νὰ ἡσυχάσωσι, διότι ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ θὰ μένωσιν ἀσφαλεῖς, ἀφ' οὗ μάλιστα οὐδεὶς γινώσκει ὅτι κατοικοῦσιν ἐν τῷ οἴκῳ ἐκείνῳ χριστιανοί.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σέξτου αἱ δύο ἀδελφαὶ λυποῦνται διότι δὲν ἐλάλησαν εἰς αὐτὸν καὶ περὶ τοῦ Κάρβωνος, ὅστις τὰς ἠνώχλει τοσοῦτον· ἀλλὰ περηγοροῦνται διὰ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ Κάρβων ἀγνοεῖ τί λατρεύουσιν οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν.

Εἰς τὸ τρίτον μέρος ἄρχεται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ αυτοκρατορικοῦ προστάγματος. Ἐν τῇ ἀγορᾷ ἵσταται πλεσίον βωμοῦ ἀνδρίας τοῦ αυτοκράτορος καὶ περὶ αὐτὸν σφάγια. Παρίσταται ὁ Πραίτωρ Τάτιος ἐν στολῇ, ὁ Κάρβων, ὁ Φούλβιος, ὁ Ἄππιος καὶ ἄλλοι. Ὁ Πραίτωρ Τάτιος στενωρεῖα τῇ φωνῇ κηρύττει πρὸς τὸν λαὸν τὴν προσταγὴν τοῦ αυτοκράτορος, πολλὰ κατὰ χριστιανῶν λέγων, καταβάς δὲ θύει πρῶτος μετὰ τῶν λοιπῶν Ῥωμαίων καὶ πολιτῶν, ἀλλ' ὁ Ἄππιος ἀποσύρεται, καὶ ἐρωτηθεὶς ἀπαντᾷ πρὸς τὸν Πραίτωρα·

ΑΠΠΙΟΣ.

Δὲν χαίρω, Πραίτωρ, ἔχι, παντελῶς.

ΤΑΤΙΟΣ.

Καὶ πῶς; μὴ φίλος εἶσαι τῶν μανιακῶν;

ΑΠΠΙΟΣ.

Δὲν εἶμαι φίλος· τοῦτ' αὐτὸ χριστιανός.

ΤΑΤΙΟΣ.

Χριστιανός! Τί λέγεις; σὺ χριστιανός!

ΑΠΠΙΟΣ.

Ναί, καὶ τὸ λέγω πάλιν, λάτρης τοῦ Χριστοῦ!

ΤΑΤΙΟΣ.

Μὴ τοὺς θεοὺς λοιπὸν, θὰ ἔκαμνες καλὰ νὰ θυσιάσῃς τάχιστα, καὶ λίθανον εἰς τὸν βωμὸν νὰ καύσῃς τ' αυτοκράτορος.

ΑΠΠΙΟΣ.

Ποτὲ δὲν θὰ τὰ πράξω, γίνωσκε καλῶς.

Ὁ Ἄππιος ἀπειλεῖται παρὰ τοῦ Πραίτορος ὅτι θὰ φονευθῇ, ἀλλ' ἀπαντᾷ·

Τῆς γῆς τὰ βέδη δὲν ἀνθούσι παντελῶς, ἐπὶ τὴν αὔρα τὰ μαινῆ κακίων· καὶ ἐγὼ τί θέλω τὴν ζωὴν, ἐν ἄνδρῳ μ' ἀποκαλέσων στρατιώτην τοῦ Χριστοῦ;

ἐξακολουθεῖ δὲ ὑβρίζων τοὺς ψευδεῖς θεοὺς.

Μετ' ὀλίγον ὁ Ἄππιος παραδίδεται εἰς τοὺς δημίους ὑπὸ τοῦ Πραίτορος, ἔρχεται δὲ σκυθρωπὸς καὶ ὁ Σέξτος. Ὁ δὲ Κάρβων ζητεῖ παρὰ τοῦ Πραίτορος τὴν ἀδειαν νὰ ὑπάγῃ εἰς ἀναζήτησιν τῶν χριστιανῶν, ὑπερ καὶ γίνεσθαι, ὁ δὲ Ἄππιος φονεύεται ὑπὸ

τῶν δημίων. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Εὐλάμπιος συνδιαλέγεται μετὰ τῶν θυγατέρων του καὶ διηγείται ὅτι εἶδε κατ' ὄναρ ὅτι αὐτὸς καὶ αἱ θυγατέρες του καὶ ὁ Σέξτος μετεμορφώθησαν εἰς ἀγγέλους, συλλαμβάνονται μετὰ τῶν θυγατέρων του παρὰ τοῦ Κάρβωνος καὶ ἀπάγεται ἐνώπιον τοῦ Πραίτορος, καθ' ὅδον δὲ ὡς ἐκ θαύματος ὁ τυφλὸς καὶ χωλὸς γέρον ἰάθη. Πατὴρ καὶ θυγατέρες ἀρνοῦνται νὰ θύσωσιν ἐν ᾧ δ' ἀπειλοῦνται, ἔρχεται ὁ πρὸ ὀλίγου ἀπομακρυνθεὶς Σέξτος καὶ μετ' ἐκπλήξεως βλέπει τὴν Εὐγενίαν καὶ τοὺς συγγενεῖς τῆς εἰς τὰς χεῖρας τῶν δημίων· παρεμβαίνει ὅπως τοὺς σώσῃ, ἀλλ' ὁ σκληρὸς Κάρβων ἀνθίσταται καὶ ὁ Πραίτωρ διατάσσει νὰ βασανισθῶσιν· ὁ Σέξτος ἀπειλεῖ, παρακαλεῖ τὸν πᾶτέρα του· πλὴν ματαιῶς, ὁ ἀμειλικτὸς Κάρβων ἐπιμένει· ὁ Πραίτωρ συμπαθεῖ χάριν τοῦ υἱοῦ του, ἀλλ' ὁ Κάρβων τῷ λέγει ὅτι θέλει τὸν καταγορήσει δι' ἔγκλημα καθοσιώσεως. Τέλος ὁ Σέξτος ὀργίζεται, κηρύττεται χριστιανός καὶ κρημνίζει τὰ εἰδῶλα. Τότε ὁ Κάρβων καθιρεῖ καὶ φονεύει τὸν Πραίτορα, γίνεσθαι Πραίτωρ αὐτὸς καὶ παραδίδει εἰς τοὺς δημίους τὸν Σέξτον, τὴν Εὐγενίαν καὶ τοὺς λοιποὺς, οἵτινες ἡρωϊκῶς ἐδέχθησαν μετὰ πολλὰς βασάνους τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Ἀλλ' αἴφνης γίνεσθαι σεισμὸς μεθ' ὑποχθονίων μυκηθμῶν, κεραυνὸς δ' ἐπισκήψας κατακαίει τὸν σκληρὸν Κάρβωνα, καὶ οὕτω τελευτᾷ τὸ δράμα.

Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ ποίημα τοῦτο· ὁ ποιητὴς αὐτοῦ φαίνεται ὅτι γινώσκει καλῶς τὴν ἐποχὴν τῶν πρώτων χριστιανῶν καὶ ὅτι ἠρανόθη ἐκ βιβλίων ἐκκλησιαστικῶν πολλῆν ὕλην· ἀλλ' ἐξεταζόμενον λεπτομερέστερον τὸ ποίημα, φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπομίμησις τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, καὶ οἱ χαρακτῆρες τῶν ἐν αὐτῷ προσώπων ἀντιστοιχοῦσι μὲ τὰ πρόσωπα τῆς ἑλληνικῆς τραγωδίας. Ἡ Εὐγενία εἶναι Ἀντιγόνη· ἡ Ἀσπασία, Ἰσμήνη ὁ Σέξτος, Αἴμων· ὁ Κάρβων, Κρέων· ἀπαντῶνται δὲ καὶ πολλὰ φράσεις ἐξ ἀρχαίων δραμάτων· ὅταν μάλιστα ὁ Πραίτωρ Τάτιος γονατίζῃ ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ του καὶ τὸν παρακαλεῖ, μᾶς ἐνθυμίζει αὐτολεξεῖ ὀλόκληρον χωρίον τῆς Ἑκάτης. Ἐκτὸς τούτων ἔχει καὶ ἄλλην ἑλλησπιν οὐσιώδη εἰς ποίημα· τὰ ἀντικείμενα τῶν παραβολῶν δὲν λαμβάνονται παντελῶς ἀνεξάρτητα, ἀλλὰ μὲ τὸν σύνδεσμον τῶν φυσικῶν τῶν ἰδιοτήτων καὶ τῶν ψυχικῶν τῶν διαθέσεων. Ἐχει προσέτι καὶ τὴν λύσιν Θεοῦ ἐκ μηχανῆς. Ὁ Κάρβων δὲν ἔπρεπε τόσον εὐκόλως νὰ κεραυνωθῇ, ἀλλὰ καὶ τι ἄλλο χειρότερον νὰ πάθῃ πρὸς τιμωρίαν τῆς σκληρότητος αὐτοῦ. Αἱ δὲ ἐν τῇ σκηνῇ γενόμενα στρεβλώσεις καὶ αἱ βάσανοι φέρουσι πρόσκομμα εἰς τὴν παράστασιν· διότι ἂν ἐκτελεσθῶσι καλῶς ὑπὸ τῶν ὑποκρινομένων τοὺς δημίους, τὸ δράμα καθίσταται

φρικῶδες καὶ οὐχὶ τραγικόν· ἐὰν δὲ κακῶς, προκαλοῦσι τὸν γέλωτα τῶν θεατῶν. Ἐχει ἡμῶς ἀφ' ἐτέρου τὸ ἔργον τοῦτο πολλὰ προτερήματα δι' ὧν διαπρέπει ὡς ἐν τῶν καλητέρων τοῦ παρόντος διαγωνισμοῦ· ὑπόθεσιν ἐκλεκτὴν ἐντέχνως διεσκευασμένην, περιπετείαν κινούσας τὸ διάφορον, ὀρθοσκευτικὸν αἰσθημα πολὺ μέχρι τοῦ θαυμασμοῦ ἀνυψούμενον, γλῶσσαν καθάραν, καὶ χαρακτῆρας σαφεῖς καὶ ὁμαλοῦς. Ἀξιοσημειώτος δὲ εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν δύο θυγατέρων τοῦ Εὐλάμπιου, αἵτινες θνήσκουσιν ἀληθῶς ὡς χριστιαναί, διότι καὶ περ γινώσκουσιν ποῖον αἰσχρὸν καὶ τίνα παρεκίνει τὸν Κάρβωνα νὰ ζητῇ τὸν θάνατον αὐτῶν, οὐδὲν περὶ τούτου λέγεται κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου. Ἄς μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὸ τριακοστὸν πέμπτον καὶ τελευταῖον ποίημα.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΝ ΠΕΛΑΓΟΝΙΑ ΣΥΛΛΟΓΕΙΣΑΙ.

Πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὸν φιλολογικὸν Σύλλογον.

Γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, πλὴν τῶν ἄλλων αἰτίων τῆς φθορᾶς τῶν ἀρχαιοτήτων, πλεῖσται νῦν ἀστόργως καταστρέφονται ὑπὸ τῶν σλαβωγλώσσων τῆς χώρας κατοίκων, οἵτινες, παρορμώμενοι ὑπ' ἀνδρῶν ξένα καὶ ὀλέθρια αὐτοῖς ὑπηρετούντων συμφέροντα, σπεύδουσι τοῦ κλέους τῆς χώρας ἐκείνης τὰ ἔχνη νὰ ἐξαλείψωσι, διότι ταῦτα τὸν ἑλληνισμὸν αὐτῆς ἀναμιμνήσκουσιν. Ἀλλὰ τὰ ἐρημικὰ ἐκεῖνα μνημεῖα δὲν ἀνήκουσιν εἰς μόνους τοὺς Ἕλληνας, εἶναι κτῆμα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιστήμης· ὅθεν πάντες οἱ κηδόμενοι τῆς ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ἱστορίας καὶ αἱ ἀρχαὶ ἰδίως πρέπει νὰ προνοήσωσι περὶ τῆς σωτηρίας τῶν πολυτίμων ἐκείνων λειψάνων.

Φίλος τις τῆς ἐπιστήμης περισυναγαγὼν αὐτόθι ἐπιγραφικά τινα μνημεῖα ἐπέστειλε πρὸ τινων αὐτὰ ἡμῖν, ἀλλ' οἱ ἀντιγράψαντες ἐστεροῦντο δυστυχῶς τῶν ἀναγκαίων εἰς ἀκριβῆ αὐτῶν ἀντίληψιν γνώσεων· ὅθεν ἡ ἐπανόρθωσις τῶν ἡμαρτημένων καὶ ἐν τῇ ὁπωςδήποτε παλαιογραφικῇ ἀντιγραφῇ καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ ταχυγραφικῇ, δὲν ἦτο μὲν δυνατὸν νὰ γείνη πανταχοῦ ἀσφαλῆς, ἐνιαχοῦ δὲ εἶναι ἀτελής ἢ ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο συμφέροι νὰ γείνη τάχως ὅσον οἷόν τε κοινὸς ὁ τρόπος τῆς χαρτοτύπιος, δι' ἣς μόνως, ἐπιμελῶς γινόμενης καὶ ἀπόντος ἀνδρὸς ἐπιγραφικοῦ, δύναται τὸ ἐπιγραφικὸν μνη-

μεῖον ἀναλλοίωτον νὰ περιέλθῃ εἰς γνῶσιν τοῦ ἐπιστήμονος.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχουσαι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται, ὡς ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν χώρᾳ ἠκιστα ἐξηρηνημένη, εἰ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν λίαν ὡς πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν ἀξιοσπουδάστῳ, εἶναι ἄξιαι ἐκδόσεως· τὸ μὲν ὅπως σωθῶσι, τὸ δὲ ὅπως πράσχωσιν ἀφορμὴν καὶ εἰς ἄλλους δυναμένους νὰ συντελέσωσιν εἰς τήρησιν τοιοῦτων μνημείων. Διότι ἂν οὐδὲν οὐδὲ τοῦ δεξιωτάτου ζωγράφου ἀπεικόνισμα δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ πλαστικὸν καλλιτέχνημα, ἐπεὶ δὲ ὁ ζωγράφος ἴδιόν τι αἰσθημα ἀποτυπῶ εἰς τὸ ἔργον, ἐπιγραφῆ ἡμῶς ὀρθῶς ἀντιγραφείσα καὶ ἀπολεσθέντος ἐτι τοῦ πρωτοτύπου, ἱκανῶς ὡς πρὸς τὴν ἐπιστήμην σώζεται. Κατὰ τὸ παρὸν δὲ δι' ἑλλησπιν χρόνου περιοριζόμεθα εἰς προχείρους μόνον καὶ βραχεῖς σημειώσεις περὶ τῶν ἐκδιδόμενων τούτων ἐπιγραφῶν.

Ἐκρίνα τέλος εὐλογον ν' ἀποστεινῶ αὐτάς εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, ὡς μικρὸν τι δεῖγμα τῆς ἐμῆς εὐγνωμοσύνης ἀνθ' ὅσης τιμῆς καὶ ὠφελείας προσεναί εἰς τὸν ἑλληνισμὸν, ὡς πρόθυμον συμβολὴν εἰς τὸν ἐν τῇ φωτεινῇ αὐτῇ ἐστὶ ἀποτεθῆσαυρισμένον πλοῦτον ἐθνικῆς ἐπιστήμης, καὶ ὡς ἀδελφικῆς συμπαρέσεως καὶ κοινῶν ἀγῶνων σύμβολον· πεποθῶς, ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο δῶρον μακεδονικῶν μνημείων ἐξ Ἀθηνῶν πεμπομένων, δὲν θέλει ἀπαξιώσει εὐμενῶς ν' ἀποδεχθῇ ἡ ἡμετέρα τοῦ Συλλόγου φιλόμουσος ἀρχή.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 20 Ἰουνίου 1870.

Γ. Γ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ,

μέλος ἐπίτιμον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου.

1

Παρὰ Φιλίππου τοῦ Ποσιδίππου, Ὁρέστου τοῦ Ὁρέστου, Πραμόνου τοῦ Δικίνου, τῶν ἀποκληρωθέντων προέδρων, δόγματος ἀναγραφῆ τῇ II τοῦ Δαισίου μηνός, τοῦ Γ—Μ—Σ ἔτους, τῶν 5 περὶ Ἀλέξανδρον (:) Φιλίππου ἐν Δεβρίδιπῳ πολιταρχῶν συναγαγόντων τὸ βουλευτήριον, καὶ Φίλωνος τοῦ Κόνωνος ποιησαμένου λόγου περὶ Οὐεττίου Φίλωνος τοῦ θείου, καὶ προσαγγείλαντος, ὅτι καὶ πρῶτον τὴν ἐαυτοῦ πατρίδα ἐτείμησε μεγάλως καὶ τελευτῶν οὐδὲ τῆς κατὰ τὴν βουλὴν τειμῆς ἡμέλησεν, ἀλλ' ἀφίψιν αὐτῇ κατὰ διαθήκην Δ', Α Φ, ἐφ' ᾧ ἐκ τῶν κατ' ἐνισυτῶν ἐξ αὐτῶν γεινομένων τόκων, ἡμέραν ἄγουσα Οὐεττίου Βωλανοῦ εορτάσιμον, εὐωχῆται τῇ πρὸ δεκατεσσάρων 45 καλανδῶν Νοεμβρίων· ἔδοξεν τῇ Βουλῇ τὴν τοῦ ἀνδρὸς σεμνότητα καὶ βουλήσιν

ἀποδέξασθαι ἐπὶ τε ταῖς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν διαθέκην γεγραμμέναις αἰρέσεσιν, τὸ τ' ἀργύριον λαβεῖν καὶ κατ' ἐνιαυτὸν ἄγειν τὴν τοῦ Οὐεττίου Βωλανοῦ ἐορτάσιμον ἐκ τῶν τόκων ἡμέραν, καὶ μήτε τοῦ προγεγραμμένου κεφαλαίου ἀπαναλίσκειν τι εἰς ἑτέραν χρείαν, μήτε τοῦ κατ' ἐνιαυτὸν γινομένου τόκου, ἀλλ' ὡς ὁ δοὺς Φίλων ἠθέλησε, τὸ τ' ἀργύριον ἠριθμήσατο καὶ παμέλαθεν ὁ ἐπιμελητὴς τῶν τῆς Βουλῆς δηναρίων Λούκιος Λουκρήτιος Προύδης.

Ἡ ἐπιγραφὴ, αὕτη ἐπὶ μεγάλης πλακῶς κεχαραγμένη, εὑρέθη ἐν χωρίῳ Τσιπικῶβω πέντε ὥρας τῶν Βιτωλίων ἀπέχοντι καὶ ἀντεγράφη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κ. Γ. Βαλλιάνου τῷ 1863· ἐξέδωκε δὲ αὐτὴν ὁ Κ. Σ. Κουμανούδης ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν* (ἀριθ. 536, 4 Σεπτεμ. 1864), ἀλλὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Κ. Βαλλιάνου ἦτο λίαν ἡμαρτημένον, ὅθεν σημειοῦμεν κατωτέρω τὰ κυριώτερα τῶν σφαλμάτων.

Στιχ. 1. Ἡ γραφὴ Ποσιδίππος, ἀντὶ Ποσιδίππος καὶ ἐν χειρογράφοις ἀπαντᾷ.

Στιχ. 2. Παραμόνου, Παρμόνου, Παραμόνου. Τὸ Παραμόνος σύνθηες, τὸ Πάρμονος οὐχὶ σπανίως ἀπαντᾷ. Τὸ δὲ Πράμονος φαίνεται πολὺ σπανιώτερον, ἂν δὲν εἶναι παραδρομὴ τοῦ χαράξαντος. Κουμ. *Γραμῶν*. Κουμ. *Ἰουλιανοῦ* ἀντὶ Δικίνου.

Στιχ. 3. Ἀντὶ τοῦ Π, ἦτοι δευτέρᾳ, Κουμ. *τῆ τοῦ*.

Στιχ. 4. Δαίσιος μὴν τοῦ μακεδονικοῦ ἡμερολογίου, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸ ἡμισυ τοῦ Μαίου καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ Ἰουνίου (Πλούτ. ἐν β. Ἀλεξ. Ἰδελερ χρονολ. Τομ. I, σελ. 434) ἢ πρὸς τὸν τοῦ ἀττικοῦ ἡμερολογίου θαργηλιῶνα. Ἀλλὰ σημειώτερον, ὅτι ἐν στίχ. 16 ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ χρόνου γίνεται κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν ἡμερολόγιον. Ἡ Βουλὴ λοιπὸν καὶ ἐν γένει αἱ ἀστυκαὶ ἀρχαὶ φαίνεται, ὅτι μετεχειρίζοντο τὸ ἱερὸν καὶ ἐθνικὸν ἡμερολόγιον, ἐν ᾧ τὸ ῥωμαϊκὸν, ἦτοι πολιτικὸν ἔτος, ἦτο εἰς κοινὴν χρῆσιν. Ταῦτα δὲ εἶναι λείψανα μεταβατικῆς τινος περιόδου.

Γ—Μ—Σ = 243. Τὸ ἔτος τοῦτο εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Ῥώμην ὑποταγῆς τῆς Μακεδονίας ὑπὸ Μετέλλου τοῦ νικήσαντος τὸν Ἀνδρίσκον 148 π. Χ. ἄρα τὸ 243 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 95 μ. Χ. = Κτ. Ῥωμ. 849, ἦτοι συμπίπτει εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Τ. Φ. Δομετιανοῦ. Νομίζω ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον παράδειγμα τῆς χρήσεως τῆς ἐποχῆς ταύτης· τῆς δὲ ἀπὸ ἀλώσεως Κορίνθου εὐρίσκονται τινὰ. Σημειῶσαι πρὸς τούτοις τὴν ἀντίστροφον γραφὴν τοῦ χρονολογικοῦ ἀριθμοῦ, ἐν ᾧ ἡ τῶν δηναρίων (στίχ. 16) σημειοῦται ὡς συνήθως.—Κουμαν. ἀντὶ Γ—Μ—Ε γράφει *ἐνεστῶτος*.

Στιχ. 5. Ἀλέξανδρον· ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀντιγράφῳ; ΒΑΑΕ;ΔΡΟΝ.—Κουμαν. *Βάριδρον*.

Δεξιόπῳ Δευρίοπος (διαφ. γρ. Δουρίοπος) Στραβ.—Στεφ. Βυζ.—Λίβ. 93,53. Οἱ Δευρίοπος, ἢ ἴσως ὀρθότερον, Δεξιόπος κατόφκουν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Πριλάπου, ἔνθα ἔκειτο καὶ ἡ πόλις *Δεξιόπος*· ἡ δὲ γραφὴ αὕτη τοῦ ὀνόματος ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ.

Στιχ. 8. Θείου, ἦτοι ἀδελφοῦ πατρὸς.

Στιχ. 13. Δ=δηνάρια. ΑΦ=1500. Κουμαν. Φ.

Στιχ. 14. Βωλανοῦ. Περὶ τοῦ δωρητοῦ εὐλόγως ὁ Κ. Κουμανούδης ὑποθέτει, ὅτι γενόμενος πολίτης Ῥωμαῖος τῇ προστασίᾳ Οὐεττίου Βωλανοῦ, προσέλαβε τὸ ὄνομα τούτου. Οὐεττίος δὲ Βωλανὸς ἀναφέρεται ὡς ὑπατος περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος (ὑπερ ἀκριβῶς συνάδει τῇ ἐν στίχ. 4 σημειωθεῖση χρονολογίᾳ), εἶτα δὲ ἀνθύπατος Ἀσίας καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μ. Οὐεττίος Βωλανὸς ὑπατος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6' αἰῶνος. Κουμαν. ἀντὶ ἡμέραν, *τὴν ἡμ.*

Στιχ. 15. Τῇ πρὸ δεκατεσσάρων Καλανδῶν Νοεμβρίων· ἡ ἡμέρα αὕτη ἀντιστοιχεῖ τῇ 18 Ὀκτωβρίου (95 μ. Χ.)

Στιχ. 23. Κουμάν. ἀντὶ ἀπαναλίσκειν *δαπανατσκειν*.

Στιχ. 28. Κουμαν. ἀντὶ Πούδας *Προύδης*.

2

Ἔτους ΘΞΕ.

Ἀλειφούσης τῆς πόλεως, ἐκ τῶν ὑπὸ Μ. Οὐεττίου(υ) Φίλωνος δεδομένων δηναρίων, Μινέτιος Κασσ(ι)ανὸς Φιλός(ε)νος ὁ ἐφηβαρχος ἀνέταξεν τοὺς ἐπ' αὐτῷ γενομένους ἐπιμελείας Μινετίου Ὁρέστου· Πρωτοστάτης Ἐπιγένης Παραμόνου τοῦ Μενεδήμου.—Παραμόνος Σωτάδου, Λύσις Σωμιστράτου, 15 Εὐήμερος Ζωῖλου, Μινέτιος Δομέστιχος, Τ. Φλαούτιος Εὐτυχος, Τ. Φλαούτιος Πόθος, Τ. Φλαούτιος Μειδίαις, 20 Ἄλυς Ἄλυος.

Εὑρηται ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Μπιέλο Τσερκβᾶ, ἐπτὰ περίπου ὥρας πρὸς Δ. τῶν Βιτωλίων κειμένῳ. Τὸ δὲ ἀντίγραφον ἐνιαχοῦ

ἡμαρτημένον διωρθώθη ἐξ ἀπογράφου τοῦ Κ. Ἰω. Πανταζίδου.

Στίχ. 1. ἔτους ΘΞΕ=269. Κατὰ τὰ ἐν στίχ. 4 τῆς ἡγουμένης ἐπιγραφῆς εἰρημένα τὸ ἔτος τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 121. μ. Χ. (269—148) ἐπὶ τῆς βασιλείας Π. Αἰλ. Ἀδριανοῦ.

Στίχ. 3. Ὁ δὲ Οὐεττίος Φίλων εἶναι βεβαίως ὁ ἐν τῇ ἡγουμένῃ ἐπιγραφῇ μνημονευόμενος, ἦτις εἶναι κατὰ 26 μόνον ἔτη παλαιότερα ταύτης. Παρέσχε δὲ ὁ Φίλων, πλὴν τῆς κατ' ἔτος εὐωχίας τῇ Βουλῇ, καὶ ἄλλας δωρεάς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς κερύσεως ἐπιγραφῆς.

3

Ἐ(ν)τροφο(ν) Ρίχον Βίωνος ἄδουσι.

Εὑρηται ἐν τῷ χωρίῳ Τσιπικῶβω, μεταξὺ Πριλάπου καὶ Βιτωλίων. Εἶναι δὲ λίαν ἐφθαρμένη ἐπιγραφὴ καὶ κακῶς ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφῆως ἀναγνωσθεῖσα· ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκφέρη τις εἰκασίαν, ἤθελον ὑποθέσει ὅτι ἦτο προτεταγμένον ἀνάγλυφον κερύσανον χορὸν.

4

Ἰουλίᾳ, Αἰλίᾳ Νίκη καὶ τῷ πα(;)ίδι

Εὑρηται ἐν χωρίῳ Γραδίσκα, ἐν τῇ περιφερείᾳ Πριλάπου κειμένῳ.

5

Μύρων καὶ Ζωνύχα μνήμης χάριν.

Εὑρηται ἐν χωρίῳ Μέγελα ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς διοικήσεως Πριλάπου καὶ κεῖται παρὰ τὴν θύραν τοῦ χωρικοῦ ναοῦ.

Προτάσσεται δὲ ἀνάγλυφον πάντως ἐπιτύμβιον καὶ κακότεχνον, δυσδιάκριτόν δέ μοι διὰ τὸ λίαν ἀδέξιον τοῦ ἰχνογραφήματος. Δεξιόθεν γυνὴ καὶ παῖς· ἐν τῷ μέσῳ ἀνὴρ κρατῶν ῥόπαλον καὶ . . . ἐξ εὐωχίας τῷ θεωμένῳ Ἔρωσ κρατῶν ῥάβδον καὶ μορφή κρατοῦσα λημνίσκον. Τὸ ὅλον δ' ἐμφαίνει ἴσως ἀγωνιστικὴν παράστασιν. Ζωνύχα=Διονυσία.

6

Ἐλπιδας Εὐφορέων Ἀσκληπιῶν

ἰητήρα θήκατο τῷ δεσφικῶ νόσων ἀλεξητήρα.

Εὑρηται ἐν χωρίῳ Τρώϊ Κρίστι ἐν τῇ διοικητικῇ περιφερείᾳ Πριλάπου. Στήλη μετ' ἀετώματος καὶ βάσεως· τὸ ἄνω τῆς στήλης κατέχει ἀνάγλυφον κερύσανον δύο ἵπποις, πρὸ τῶν ἵππων ἵσταμένους καὶ κρατοῦντας τὸν μὲν τῇ εὐωνύμῳ, τὸν δὲ τῇ δεξιᾷ τὸν χαλινόν. Ὁ ἐξ εὐωνύμων (τῷ θεωμένῳ) κρατῶν κέρας Ἀμαλθείας δύναται νὰ παριστᾷ τὸν Ἀγαθοδαίμονα, ἀλλ' ἀμφότεροι ἀναμνησκουσι τοὺς Διοσκούρους.

Τὸ ὄνομα Ἐλπίδας εἶναι σπάνιον· Ἐλπίας παρὰ Δημοσθ. Ἐλπιδιανός C. I. G. Ἐλπίδιος πολλαχοῦ, ἀλλὰ μεταγενέστερον.

7

Νε(ι)κολάου (Ζ)ώλιον τὸν υἱὸν (πολιταρχοῦντα (π)ροτελευτήσαντα υἱὸν ἑαυτὴν ἐκ τῶν ἰδίων.

Εὑρηται ἐν χωρίῳ Τσιπικῶβω μεταξὺ Πριλάπου καὶ Βιτωλίων, ἀφ' ὧν ἀπέχει πέντε ὥρας.

8

Εὐφημος . . . χρηματισμὸν τοὺς . . . νεω(ι)κό(ρους).

Ἄνωθεν ὁ λίθος ἔχει κοιλότητα, ἦτις ἂν παριστᾷ μέτρον, τὸ μνημεῖον ἤθελον εἶσθαι λίαν ἀξιοσπούδαστον, ἂν μάλιστα τὸ μέτρον τοῦτο ἀνῆκεν εἰς ἰδιάζον τι τοπικὸν σύστημα· τὸ δὲ μνημεῖον ἤθελον εἶσθαι ἀνάθημα ἐν ἱερῷ, πρὸς πρακτικὸν τινα σκοπὸν κατατεθειμένον, ἦτοι πρὸς ἐξέλεγχιν καὶ ἐξακριβώσιν τῶν ἰδιωτικῶν μέτρων. Ἀλλὰ τὸ μνημεῖον δύναται νὰ ἦναι καὶ βωμίσκος οἴοι ἐνίοτε ἀπαντῶσι.

9

Νεϊκανδρος Ωφελίωνος Ἐορδαῖος Κρανέστης ἐτῶν Α Ν: Α . . . ἑαυτὸν θυγατέρα Νεϊκάνδραν ἐτῶν ΙΘ'. γυναῖκα Ἰουλίαν ἐτῶν Μ'. υἱὸν Βασσιανόν (ι)

Εὑρηται πλησίον τοῦ χωρίου Βοσαρίτσας πρὸς τὸ Πριλάπον, μῆκος 2 1/2 ἀγγλ. ποδ., ὕψος 1 πόδ., πλάτ. 1 ποδ.

Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα Βασσιανὸς ἔγεινε κοινότερον μετὰ τὸν Καρακάλλαν, ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ὡς φαίνε-

Ἐ(ν)τροφο(ν) Ρίχον Βίωνος ἄδουσι

ται και εκ των γραμμάτων είναι μεταγενεστέρτα του αυτοκράτορος τούτου.

10

..... ι ω π
..... έπι δε και
πρεσβείαν τελέ-
σαντι επί αυτοκρά-
τορος ανέθηκαν
..... εύσεθε
ίας είνεκαν.

Εύρηται εν χωρίω Μώγελα μεταξυ Βιτωλίων και Πριλάπου.

11

Μεστύλας Δοίλεος
έκυτῶ και τη(;) συνθείῳ
Μώμα και Μεστίῳ
τῶ υίῳ μνήμης χάριν

Εύρηται επί του τοίχου του ναού, έφ' ου και η ύπ' αριθ. 2. έπιγραφῆ.

12

.....
..... αλλι . . .
..... σας . . .
..... ονια. α
..... πιανδρ.
..... ου. κοντο
..... ον έαυτ. μνήμης

Εύρηται ένθα και η προηγουμένη έπιγραφῆ.

Τέλος απεστάλησάν μοι τρία λίαν άτελη έχνο-
γραφήματα.

Τὸ έν εύρηται έν τη μονῆ Μπουκόβου, μίαν και ήμίσειαν ώραν άπεχούση των Βιτωλίων, μετνήχθη δ' έκειθεν και τηρείται νυν έν τῶ πολιτικῶ νοσοκο-
μείῳ' ύσον δύναμαι να εικάσω, παριστᾶ την Δήμη-
τραν κρατούσαν τη δεξιᾶ στέφανον, τη δε ευνύμῳ
μήκωνα' παράκειται βωμίσκος. Κάτωθεν έπιγραφῆ
οὐδέν έν τῶ αντίγραφῳ παρέχουσαν ένδόσιμον εἰς
ανάγνωσιν.

Τὸ δεύτερον παριστᾶ μέρος γυναικείου κορμοῦ,
οὐ τὰ κάτωθεν φαίνονται άπεξεσμένα και φέρουσιν
έπιγραφῆν (Κ6)ίντα . . . οὗτο

Τὸ δὲ τρίτον φαίνεται ότι παριστᾶ επίσης γυναι-
κείον κορμόν μετ' έπιγραφῆς Κοῖν . . .

ΠΕΡΙ ΣΕΙΣΜΩΝ

(Τίλος. 18ε φυλ. 487.)

Ιδου δε και πίναξ των μεγάλων από του 1800
σεισμών. Αί ήμερομηνίαί εἰσι κατά τὸ Γρηγοριανόν
ήμερολόγιον.

1802 Οκτ. 26 σεισμός εἰς τὰς Ἰονίους νήσους,
την Ρούμελην, την Τουρκίαν και Βλαχίαν.

1804 Ἰουν. 4 εἰς τὰς Πάτρας, Ζάκυνθον, Λευ-
κάδα, με μερικὰς καταστράφας.

1810 Φεβρ. 16 εἰς την Κρήτην, τὰς νήσους τοῦ
Αἰγαίου, τὰς Ἰονίους, την Μελίτην και Κύπρον.

1814 κατά τὸ θέρος, εἰς την Ζάκυνθον σεισμοί,
διαρκέσαντες περι τὸν μήνα.

1815 εἰς την Κρήτην μέγας σεισμός.

1817 Αὐγ. 23 εἰς τὸ Αἴγιον και την Ζάχολην
μεγάλα καταστράφαί.

1820 Ἰαν. 31 σεισμοί εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ἰ-
δίως εἰς Λευκάδα, διαρκέσαντες περι τοὺς δύο μήνας.

1820 Δεκεμ. 29 εἰς την Ζάκυνθον σεισμός προ-
ξενήσας δυστυχήματα.

1821 κατά τὸν Μάρτιον, συχνοί σεισμοί εἰς την
Πελοπόννησον.

1824 Φεβρ. 21 εἰς την Λευκάδα και άλλαχοῦ.

1825 Ἰαν. 19 ἰσχυροί και καταστρεπτικοί εἰς
την Λευκάδα και Πρέβεζαν.

1826 Ἰαν. 26 εἰς Ζάκυνθον και Πρέβεζαν.

1841 κατά Σεπτέμβριον εἰς την Χίον.

1834 Ἰαν. 1 εἰς την Πελοπόννησον.

1834 Ἰουν. 18 εἰς την Κεφαλληνίαν.

1837 Μαρτίου 20 κατεστράφη ἡ Ἰδρα, διήρκε-
σεν 2 εβδομάδας.

1838 Ἰαν. 23 εἰς την Τουρκίαν και Βλαχίαν.

1840 Οκτ. 30 μέγας και επικίνδυνος σεισμός εἰς
την Ζάκυνθον.

1842 Ἀπριλ. 18 σεισμός εἰς την Πελοπόννησον.

1843 Σεπτ. και Οκτ. εἰς την Ρόδον, Χίον και
Μικράν Ἀσίαν.

1845 Ἰαν. και Φεβρ. εἰς την Σμύρνην και Κύπρον.

1846 εἰς την Σμύρνην και Λέσθον.

1846 Μαρτ. 28 μέγας σεισμός την Κρήτην.

1846 Ἰουν. 10 επίσης εἰς την Πελοπόννησον.

1846 Ἰουλ. 25 σεισμός εἰς την Λέσθον.

1850 Ἰαν. 13 εἰς τὸν Ἰσθμόν και Περαχώραν.

1850 Μαρτ. 3 εἰς την Σμύρνην, Λέσθον και Χίον.

1850 Ἰουλ. 15 εἰς την Ζάκυνθον και Αἴγιον.

1851 Φεβρ. 28 μεγάλα καταστράφαί εἰς Ρόδον.

1851 Οκτωβ. 12 σεισμός εἰς την Ἀλβανίαν και
Ἰωάννινα.

1852 Φεβρ. εἰς την Λέσθον.

1852 Ἰουλ. 8 εἰς την Ρόδον και Μακρήν.

1852 Ἰουλ. 14 εἰς τοὺς Δελφούς.

1853 Αὐγ. 18 μεγάλη καταστράφη των Θηβῶν
σεισμός εἰς την Χαλκίδα.

1853 Σεπτ. 29 μέγας σεισμός εἰς την Ἀττι-
κὴν, την Βοιωτίαν και Εὐβοίαν.

1855 Φεβρ. 28 μεγάλη καταστράφη εἰς την Ρό-
δον, Χίον και Προῦσαν.

1855 Αὐγ. 13 σεισμός εἰς την Ἀλβανίαν.

1856 Φεβρ. 22 εἰς την Τουρκίαν.

1856 Οκτ. 12 μέγας σεισμός εἰς τὰς νήσους τοῦ
Αἰγίου, την Κρήτην, Ἀσίαν, Αἴγυπτον και Σικελίαν.

1857 Νοεμβρ. σεισμός εἰς την Ρούμελην και Ἀλ-
βανίαν.

1858 Φεβρ. 24 μεγάλη καταστράφη τῆς Κορίνθου.

1858 Σεπτ. 20 καταστρεπτικοί σεισμοί εἰς την
Ἀλβανίαν.

1858 Σεπτ. 30 σεισμός εἰς την Σόφιαν.

1858 Οκτ. 1 εἰς τὰς Ἰονίους νήσους και την
Ἀλβανίαν.

1858 εἰς την Τούλτσαν.

1858 Αὐγ. 21 μεγάλη καταστράφη εἰς την Ἰμ-
θρον, Θάσον και Λημον.

1860 Φεβρ. 1 σεισμός καθ' ἅπασαν σχεδόν την
Ἑλλάδα.

1860 Ἰουν. 4 ἡ Προῦσα κατεστράφη έν μέρει.

1860 Αὐγ. 13 σεισμός εἰς τὸν Ἰθωπόν.

1861 Μαρτ. 17 εἰς την Σόφιαν.

1861 Νοεμβρ. 26 εἰς την Κρήτην.

1861 Δεκ. 26 μεγάλη καταστράφη τοῦ Αἰγίου
και Γαλαξειδίου.

1862 Μαρτ. 8 και 14 σεισμοί εἰς την Κεφαλ-
ληνίαν.

1862 Μαρτ. 22 εἰς την Κύμην.

1862 Ἀπριλ. 9 εἰς την Κρήτην.

1862 Ἀπριλ. 26 εἰς την Πελοπόννησον και Ζά-
κυνθον.

1863 Ἀπριλ. 22 μεγάλη καταστράφη τῆς Ρόδου.

1863 Σεπτ. 11 σεισμός εἰς τὸν Βῶλον.

1863 Οκτ. εἰς την Εὐβοίαν.

1863 Οκτ. 16 εἰς την Προῦσαν.

1864 Ἰαν.—Οκτ. εἰς την Εὐβοίαν.

1855 Ἰαν. εἰς την Κεφαλληνίαν και Ἀττικὴν.

1865 Μαῦου 15 εἰς την Σμύρνην.

1865 Ἰαν. 4 εἰς την Ρόδον.

1865 Ἰουλ. 23 εἰς τὸν Ἑλλησποντον.

1865 Αὐγ. 29 εἰς τὰς Ἰονίους νήσους και την
Ρούμελην.

1865 Οκτ. 11 εἰς την Σάμον.

1866 Ἰαν. 19 εἰς την Χίον.

1866 Ἰαν. 28 εἰς την Θήραν, ἀρχὴ τῆς νέας
ἐκρήξεως.

1866 Φεβρ. 6 ἰσχυροί σεισμοί εἰς την Πελοπόν-
νησον, Ζάκυνθον και Κεφαλληνίαν.

1866 Φεβρ. 20 ἀρχὴ τῆς μεγάλης ἐκρήξεως εἰς
την Θήραν.

1866 Μαρτ. 2 σεισμοί εἰς την Ἀλβανίαν.

1866 Μαρτ. 29 εἰς την Ρόδον.

1866 Ἀπριλ. εἰς τὸν Παρνασσόν.

1866 Ἰουλ. 8 εἰς την Πελοπόννησον.

1866 Αὐγ.—Σεπτ. εἰς την Κεφαλληνίαν και
Εὐβοίαν.

1867 Φεβρ. 4 μεγάλη καταστράφη εἰς την Κε-
φαλληνίαν.

1867 Μαρ. 7 μεγάλη καταστράφη εἰς την Λέσθον.
1867 Μαρτ. 30 σεισμός εἰς την Θεσσαλονίκην
και Δράμαν.

1867 Ἀπριλ. 10 εἰς την Λέσθον και Σμύρνην.

1867 Αὐγ. 9 εἰς την Ἀττικὴν, την Πελοπόννη-
σον και Ἰδραν.

1867 Σεπ. 19 ἰσχυρός σεισμός εἰς την Κρήτην,
τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, την Ἀττικὴν και Πελο-
πόννησον.

1867 Οκτ. 22 μέγας καταστρεπτικός σεισμός
εἰς την Σκόπελον.

1868 Αὐγ. 26 σεισμός εἰς την Κεφαλληνίαν.

1868 Οκτ. 4 μέγας καταστρεπτικός σεισμός εἰς
την Σιάθον.

1868 Δεκ. 28 σεισμός εἰς την Χαλκίδα.

1869 Ἀπριλ. 18 μέγας καταστρεπτικός σεισμός
εἰς την Σύμην, Ρόδον κτλ.

1869 Σεπτ. 9 — 14 σεισμοί εἰς την Χαλκίδα,
Αἰδιψόν και Λαμίαν.

1869 Δεκ. 26 μεγάλη καταστράφη τῆς Λευκάδος.

1870 Ἰαν. 24 ἰσχυρός σεισμός εἰς την Κρήτην,
Αἴγυπτον, Μικράν Ἀσίαν, νήσους τοῦ Αἰγαίου και
την Ἑλλάδα.

1870 Ἰουλίου 11 εἰς την Λέσθον και Σμύρνην.

1870 Ἰουλ. 25 28 σεισμοί εἰς τὰς περι τὸν Εὐ-
ξείνον Πόντον χώρας.

1870 Αὐγ. 1 μεγάλη καταστράφη εἰς την Φω-
κίδα και την Δοκρίδα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΔΙΚΕΝΣ.

(CHARLES DICKENS.)

Ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ περικλεοῦς τούτου μυθι-
στοριογράφου μέγα ἐπροξένησε πένθος εἰς ἀμφότερα
τὰ ἡμισφαίρια. Τίς δὲν ἀνέγνωσε τὰς τερπνοτάτας

αὐτοῦ περιγραφὰς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τίς πλέον αὐτοῦ ἐνεβάθυνεν εἰς τὴν ἀνθρώπινον διάνοιαν; Ἡ ἐξυτάτη αὐτοῦ ἀντίληψις τῶν τε ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων καθίσταται τὰ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφόμενα πρόσωπα ἀληθεῖς φωτογραφίαι, αἱ δὲ πνευματωδέσταται αὐτοῦ παρομοιώσεις καὶ ἐκλεκταὶ ἰδέαι κατέστησαν τὰ συγγράμματα αὐτοῦ τοσοῦτον περιζήτητα, ὥστε μόνος ὁ Θάκερσι ἠδυνήθη νὰ τὸν πλησιάσῃ ἢ νὰ κριθῇ ἐφάμιλλος αὐτοῦ.

Ὁ Κάρολος Δίκενς ἐγεννήθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1812 ἔτους, ἐν τινὶ ἐξοχῇ παρὰ τὸ Portsmouth τῆς Ἀγγλίας, καλουμένη Landport. Ὁ πατὴρ του Ἰωάννης Δίκενς, ἦν ὑπάλληλος παρὰ τῶ Νευτικῶ Φροντιστηρίῳ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦν ἠναγκασμέος ν' ἀλλάξῃ συχνάκις κατοικίαν. Τούτου ἕνεκα τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νηπιακῆς αὐτοῦ ἡλικίας ὁ μέλλων μυθιστοριογράφος διῆλθεν ἐν Πλυμούθῃ, Sheerness, Chatham καὶ ἄλλα μέρη. Ἦν τότε ἡ ἐποχὴ τῶν πολέμων τοῦ Ναπολέοντος, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξορίαν τούτου εἰς Ἀγίαν Ἐλένην, ὁ πατὴρ του ἀπεσύρθη τῆς ὑπηρεσίας, καταταχθεὶς εἰς τοὺς συνταξιούχους καὶ μετέβη εἰς Λονδίον, ἔνθα ἔλαβεν ὑπηρεσίαν παρὰ τινὶ ἐφημερίδι. Ὁ νέος Κάρολος ἔλαβε μετρίαν ἀνατροφὴν καὶ οὐδέποτε ἐσπούδασε τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς. Εἶναι δὲ βεβαιότατον ὅτι οὐδέποτε ἠκολούθησε τακτικὰ γυμνασίου μαθήματα.

Ἄμα εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐφηβικὴν του ἡλικίαν προσκολληθῆν, κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πατρὸς του, παρὰ τινὶ δικηγόρῳ, ὅπως ἀποκτήσῃ πείραν εἰς τὸ νομικὸν στάδιον. Ἀλλὰ τὸ στάδιον τοῦτο οὐδὲν ἤρρεσκεν εἰς τὸν νεανίαν, ὅστις ἔκλινε κυρίως εἰς τὴν ἐφημεριδογραφίαν, ὅθεν ἐζήτησε καὶ προσελήφθη, ὡς συλλογεὺς ἐπιτοπίων εἰδήσεων ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ὁ Ἀληθὴς Ἥλιος.» Βραδύτερον ὁμοῦ ἀπεσύρθη τῆς μικρᾶς ταύτης ἐφημερίδος καὶ ἤρχισε νὰ γράφῃ κύρια ἄρθρα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Morning Chronicle,» ἐπισύρας πολλὴν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ διὰ τὸ νευρώδες τοῦ ὕφους του καὶ τὸ πρωτότυπον τῶν ἰδεῶν του. Ὁ ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος ταχέως ἀνεκάλυψε τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τοῦ νέου αὐτοῦ συνεργάτου, καὶ τῷ ἐσύστησε νὰ γράψῃ σειρὰν ἄρθρων περὶ ἀντικειμένων οὐχὶ καθαρῶς ἐφημεριδογραφικῶν. Ὁ Δίκενς τότε ἔγραψε τὰ «Ἀπεικονίσματα τοῦ Ἀγγλικοῦ βίου καὶ χαρακτῆρος,» τὰ ὁποῖα τοσαύτην εἴλκυσαν προσοχὴν, ὥστε κατὰ σύστασιν τῶν φίλων του, ἐξέδωκεν αὐτὰ βραδύτερον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Sketches by Boz.» Ἡ δημοσίευσίς αὕτη ἔκαμε κρότον καὶ ἔκτοτε χρονολογεῖται τὸ περιφανὲς φιλολογικὸν στάδιον τοῦ εὐφρεστάτου τῶν Ἀγγλῶν συγγραφέων.

Ἡ δημοσίευσίς τοῦ συγγράμματος «Pickwick Papers» ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἀμέσως εἰς ὑψηλότετην

περιωπὴν φιλολογικῆς φήμης. Ὁ μὴ ἀναγνώσας τὸ ἀριστοῦργημα τοῦτο εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν, δυσκόλως δύναται νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ἀνεκτίμητον περιγραφὴν τῶν ἐν αὐτῷ προσώπων. Εἰς ἐκάστην φράσιν, εἰς ἐκάστην περίοδον, ὑπερεκχειλίζει τὸ εὐτράπελον καὶ σατυρικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ ἦν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀναπτύξεώς του. Τὰ ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ πρόσωπα, κατέστησαν ἔκτοτε πρότυποι χαρακτῆρες καὶ αἱ ἐκφράσεις αὐτῶν παρομοιώσεις. «Nicolas Nickleby» ἦν τὸ κατόπιν δημοσιευθὲν ὑπ' αὐτοῦ σύγγραμμα, ἐν ᾧ ζωηρῶς περιγράφονται τὰ παθήματα τῶν ἀτυχῶν παιδῶν τῆς κατωτέρας τάξεως τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ, ἐνῶ εἰς τὸν «Oliver Twist» βλέπει τις ζωηροτάτην εἰκόνα τῶν κακούργων καὶ καθαρμάτων τῆς ἐσχάτης Ἀγγλικῆς κοινωνίας. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν ἐτέρου συγγράμματος πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν «Τὸ ὠρολόγιον τοῦ Humphrey,» ἐπραγματοποίησε τὸν πρὸ πολλοῦ μελετώμενον σκοπὸν του, ἦτοι τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὰς ἠνωμένας ἐπαρχίας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἡ φιλολογικὴ αὐτοῦ φήμη ἦτο ἤδη τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε ἀποβάντα ἐν Βοστώνῃ, τὸν ὑπεδέχθησαν μετ' ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ οἱ Ἀμερικανοί. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν τὸ 1842 ἐδημοσίευσεν τὰς ἐντυπώσεις του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀμερικανικὰ Σημειώσεις.» Βιβλίον τερπνότατον καὶ εὐφρέστατον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁμοῦ ὑπερεκχειλίζει τὸ σατυρικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, δαπάνη, εἶναι ἀληθές, αὐτῶν ἐκείνων τῶν Ἀμερικανῶν, οἵτινες τόσον ἐνθουσιωδῶς τὸν ὑπεδέχθησαν. Οἱ Ἀμερικανοὶ πρὸ 30 ἐτῶν ἦσαν λίαν διάφοροι τῶν τῆς σήμερον. Ἡ μετὰ τῶν Εὐρωπαίων ἐπιμιξία τῶν ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν εὐρωπαϊκὸν ἐκείνων ἐξευγενισμόν, οὗ τινος καὶ τοὶ κατέχοντες τὰ μεγάλα φυσικὰ πλεονεκτήματα τῆς Ἀγγλοσαξωνικῆς φυλῆς, ἔστεροῦντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐπόμενον ἄρα ἦτο τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά των νὰ φανῶσι περιέργα καὶ ἴσως πρωτότυπα εἰς τὸν ἡμέτερον συγγραφέα, ὅστις ἔδωκεν εἰς αὐτὰ τὴν εὐτράπελον ἐκείνην μορφήν, πρὸς ἣν φυσικῶς βέουσι δλοὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφόμενοι χαρακτῆρες. Ἡ δημοσίευσίς ἐκείνη διήγειρε τότε μεγάλως τὴν χολὴν τῶν συμπατριωτῶν τοῦ Οὐάσιγκτωνος καὶ Οὐίλλιαμ Πένν, καὶ μυρία ἄρθρα ἐγράφησαν ἐναντίον του, κυρίως μετὰ τὴν δημοσίευσιν ἐτέρου συγγράμματος τοῦ Martin Chuzzleit, ἐν ᾧ δίδεται εἰς τοὺς Ἀμερικανούς πᾶν ἄλλο, ἢ κολακευτικὸς χαρακτῆρ. Ἀλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα, οὐδενὸς Ἀγγλοῦ συγγραφέως τὰ συγγράμματα ἦσαν εἰς περισσοτέρων ἀναγνωστῶν χεῖρας, καὶ οἱ χαρακτῆρες τοῦ Δίκενς εἰσεχώρουν καὶ εὐρίσκοντο πανταχοῦ καὶ εἰς τοῦ πλουσίου τὸ παλάτιον καὶ εἰς τοῦ ἐργάτου τὴν καλύβην, ἀναδημοσιευθέντων τῶν συγγραμμάτων του εἰς μυριάδας ἐκδόσεων.

Κατὰ τὸ 1844 ὁ Δίκενς περιηγήθη τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν ἤρξατο τὴν ἐκδοσὶν ἐφημερίδος, τὰ «Ἡμερησία Νέα,» ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς ἡ ἐφημερίς του δὲν προώδευσεν. Ὁθεν ἐγκαταλιπὼν ἐκ νέου τὸ δημοσιογραφικὸν αὐτοῦ ἐπάγγελμα, ἀφιερῶθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς φιλολογικὰ ἔργα, δημοσιεύσας κατὰ σειρὰν τὸ περίφημον «Christmas Carol,» The Chimes, the Cricket on the Hearth, the Haunted man, the Ghosts bargain καὶ τὴν Battle of Life. Κατὰ τὸ 1849 ἐδημοσίευσεν τὸ περίφημον διήγημα «David Copperfield,» τὸ ἀριστον ἴσως τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων, ἐνῶ ἐν ἔτος πρὶν εἶχε δημοσιεύσει τὸ οὐχ ἦττον τερπνότατον βιβλίον Δόμβεκ καὶ Γίος. Ἀλλ' ἡ φαντασία καὶ τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως ἦσαν ἀνεξάντλητα, τὸ δὲ φίλεργον αὐτοῦ ἐκπληκτικώτατον ὅθεν τὸ 1856 ἐδημοσίευσεν τὸ διήγημα «Bleak House» καὶ ὀλίγον βραδύτερον τὸ τερπνὸν μυθιστόρημα ἡ «Μικρὰ Δόριτ,» ἐν τῶν ἀριστοῦργημάτων τοῦ Δίκενς, ἐν ᾧ ζωηρῶς ἐξικονοεῖζονται τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ αἱ ἀδυναμίαι, διότι ὁ ἦρωας τοῦ μυθιστορήματος τούτου, φυλακισθεὶς ἕνεκα χρεῶν ἐπὶ εἰκόσιν ἔτη ἐν τῇ φυλακῇ Marshalsea καὶ ζητῶν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτὸν, ἐξῆλθεν ἔπειτα ἑκατομμυριοῦχος, κληρονομήσας ὑπερπλοῦτόν τινα συγγενῆ. Αἱ μεγάλαι αὐταὶ περιπέτειαι τῆς τύχης, ἐχορήγησαν ἄφθονον καὶ πλουσίαν ὕλην εἰς τὸν Δίκενς, ὅπως δείξῃ γυμνὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἀπὸ τοῦ 1856 μέχρι τοῦ 1860 ἐδημοσίευσεν The uncommercial traveller, Great Expectations καὶ a Tale of two cities. Τὸ τελευταῖον πραγματεύεται περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ τρόμου ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789, καὶ διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων περιγράφει τὴν αἵματηρὰν ἐκείνην ἐποχὴν ἐν ᾗ τόσοι ἀθῶοι ἐγένοντο θύματα ὑπὸ τὸ ψιλὸν τῆς ἐλευθερίας ὄνομα. Κατὰ τὸ 1860 ἤρξαντο τῆς δημοσιεύσεως ἐβδομαδιαίου περιοδικοῦ συγγράμματος Household Words ἀλλ' ἕνεκα δυσκολιῶν τινῶν μετὰ τοῦ τυπογράφου, τὸ ἐγκατέλειψε βραδύτερον καὶ ἤρχισε τὴν δημοσίευσιν ἐτέρου ἐβδομαδιαίου φύλλου All the Year round, τὸ ὁποῖον ἔσχε μεγίστην ἐπιτυχίαν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ θανάτου του· ἀφῆκε δὲ παραγγεῖλαι εἰς τὸν υἱὸν του νὰ τὸ ἐξακολουθήσῃ. Ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ, ἐδημοσίευσεν κατὰ πρῶτον τὰ διηγήματα «Ὁ ἀμοιβαῖος ἡμῶν φίλος,» «The Haunted House, Mubly junction,» αἱ συνταγαὶ τοῦ δόκτορος Marigold, τὰ δωμάτια τῆς κυρίας Lerriper καὶ ἡ διαθήκη αὐτῆς. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του (9 Ἰουνίου 1870) εἶχεν ἀρχίσει τὴν συγγραφὴν μυθιστορήματος, ὑπὸ τὸν τίτλον the Mystery of Edwiau Drood, τὸ ὁποῖον ἀφῆκεν

ἀτελεῖωτον, οἱ δὲ ἐκδότης τῶν συγγραμμάτων τοῦ Δίκενς, προτίθενται νὰ δημοσιεύσωσιν αὐτὸ ὡς ἔχει, θεωροῦντες ὡς ἱεροσυλίαν τὴν προσθήκην μιᾶς μόνης γραμμῆς δι' ἐτέρας χεῖρας.

Ἡ ἀνάλυσις τῶν πολυκρίθμων συγγραμμάτων τοῦ Δίκενς, οὐχὶ μόνον εἶναι ἀνωτέρα τῶν δυνάμεών μου, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τοῦ παρόντος ἄρθρου, τὸ ὁποῖον προτίθεται μόνον ἀπλὴν βιογραφικὴν ἀφήγησιν τοῦ βίου τοῦ συγγραφέως, εἰς δὲ τοσαύτας ὀρεῖλας εὐχαρίστους ὥρας τερπνοτάτης ἀναγνώσεως· ὅθεν, ὅτε ὁ Κάρολος Δίκενς, μετὰ εἰκοσιπενταετῆ ἀπουσίαν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ ἐκ νέου τὸν Νέον Κόσμον, ὅπως ἀναγνώσῃ δημοσίᾳ ἀποσπάσματα τῶν συγγραμμάτων του, ἡ χαρὰ μου δὲν εἶχεν ὄρια, προκειμένου νὰ ἴδω ἐκ τοῦ πλησίον τὸν μεγαλοφυῆ τούτον ἄνδρα.

Τῶντι, μετὰ εἰκοσιπενταετῆ ἀπουσίαν ὁ Δίκενς ἀπεβιβάσθη κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1867 ἔτους εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἀμέσως ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς ἐφημερίδας ὅτι ἤθελεν ἀναγνώσει δημοσίᾳ, κατὰ πρῶτην φορὰν ἐν τῇ αἰθούσῃ Steinway. Τὰ εἰσιτήρια ἐτιμῶντο ἀντὶ 15 δραχμῶν, ἀλλὰ τοσαύτη ἦτο ἡ συρροὴ τοῦ πλήθους, ὥστε τὰ πλεῖστα ἡγοράσθησαν ὑπὸ κερδοσκοπῶν, οἵτινες τὰ μετεπώλησαν πρὸς 60 δραχμὰς τὸ καθέν.

Καὶ ἐν τούτοις ἡμιλλῶντο τίς νὰ ἀγοράσῃ πρῶτος. Κατορθώσας νὰ εἰσέλθῃ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν τῆς ἀναγνώσεως, ἀντὶ εἰσιτηρίου 30 δραχμῶν, περιέμενον μετὰ παλλούσης καρδίας τὴν εἴσοδον τοῦ δαιμονίου τούτου ἀνδρός. Ἀκριβῶς τὴν ὥραν 8 καὶ 15 ὁ Δίκενς εἰσῆλθε καὶ μετ' ἐλαστικοῦ βήματος ἀνέβη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, στάς ἐνώπιον μικρᾶς τραπέζης. Τὸ βλέμμα του ἦν ὀξὺ, ἡ ἐνδυμασία του λίαν περιποιημένη καὶ ἀδιόρατον μεδιόμα ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῶν χιλιῶν του, ἐνῶ 4,000 ὀφθαλμοὶ τὸν ἠτένιζον. Ἀλλὰ τοῦτο διήρκεσε μίαν μόνην στιγμὴν, διότι ἀμέσως ἤρχισε ν' ἀναγινώσκῃ ἐκ τοῦ συγγράμματός του «Christmas Carol.»

Ἀληθῶς οὐδέποτε ἐφανταζόμην τοιαύτην δραματικὴν δύναμιν, τοσοῦτον συγκινητικὸς φθόγγους. Ἡ φωνὴ του ποτὲ μὲν ἦτο βροντώδης καὶ ἀνδρική, ποτὲ δὲ ἀσθενῆς καὶ τρέμουσα. Τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον ἔκλαιεν ἢ ἐγέλα, κατὰ βούλησιν τοῦ ἀναγινώσκοντος, εἰς τινὰ δὲ συγκινητικὰ μέρη τῆς ὁμιλίας του, οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων ἦσαν πλήρεις δακρῶν, καὶ ἕκαστος ἐκράτει τὴν ἀναπνοὴν του, ὅπως μὴ χάσῃ μῆτε κεραλίαν τῆς φωνῆς ἢ τῶν σχημάτων τοῦ ῥήτορος. Ἀληθῶς οὐδέποτε ἐγενόμενον μάρτυς τοιοῦτου θεάματος. Ἡ φήμη εἶχε προηγηθῆ αὐτοῦ καὶ ἐπισκεφθεὶς βραδύτερον τὰς κυριώτερας τῆς Ὀμοσπονδίας πόλεις, ἔνθα τὸ πλῆθος συνεθλίβετο ὅπως τὸν ἀκούσῃ, ἐκέρδηθεν ἐν διαστήματι 3 μνηῶν 1,200,

000 δραχμῶν. Ἄλλ' ἡ ὑγεία του προσεβλήθη ἐκ τοῦ πολλοῦ καμάτου καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Ἀγγλίαν κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1868. Πρὶν ὅμως ἀναχωρήσῃ, τῷ ἐδόθη μεγαλοπρεπέστατον γεῦμα ὑπὸ 250 ἐφημεριδογράφων ἐλθόντων πρὸς τοῦτο, ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου ἐξ ὕλων τῶν πόλεων τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἐνθουσιώδεις προπόσεις ἐγένοντο πρὸς τιμὴν του, ἀς διεδέχθη βαθεῖα σιγή, ὅτε ὁ Δίκηνς ἠγέρθη ὅπως ἀπαντήσῃ. Ἡ ὁμιλία του ἦν ἀριστοῦργημα χάριτος καὶ εὐφυΐας, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός τῆς δημηγύρεως δὲν εὗρεν ὄρια ὅτε ὁ Δίκηνς, ἀναγνωρίσας δημοσίως τὰς ἐκπληκτικὰς προόδους τῶν Ἀμερικανῶν ἐν διαστήματι εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ὁμολογήσει τοῦτο ἐν εἰδεί ἐπιλόγου, εἰς τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις τῶν δύο περὶ Ἀμερικῆς βιβλίων του, ὧν ἐμνημόνευσα ἤδη.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀγγλίαν ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τινα χρόνον τὰς δημοσίας ἀναγνώσεις του, ἀποφασίσας ν' ἀποσυρθῇ μετ' ὀλίγον ὀλοτελῶς τοῦ κοπιώδους τούτου ἔργου. Τελειώσας τὴν τελευταίαν του ἀνάγνωσιν ἐν St James Hall, ἐν Λονδίῳ, τὴν 16 Μαρτίου 1869, ἀπεχαιρέτησε τὸ πολυπληθές αὐτοῦ ἀκροατήριον διὰ συγκινητικωτάτου λογιδρίου, εἰπὼν πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι ἀποχαιρετᾷ τὸ δημόσιον, ἐνὸς αὐτοῦ εὐρίσκεται εἰσέτι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡ πρὸς αὐτὸν συμπάθεια καὶ ἀγάπη τοῦ κοινοῦ.

Ἡ οἰκιακὴ ζωὴ τοῦ Δίκηνς δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής. Νυμφευθεὶς κατὰ τὸ 1833 ἔτος τὴν θυγατέρα τοῦ μουσικοδιδασκάλου Γεωργίου Χόγαρθ, ἐξῆσεν εὐτυχῶς ἐπὶ τινα ἔτη ἀπολαύσας διάφορα τέκνα. Βραδύτερον ὅμως εἰσεχώρησε διχόνοια μετὰ τῶν συζύγων, ἡ ὁποία βαρμηδὸν ἔλαβε τοσοῦτον σοβαρὸν χαρακτήρα, ὥστε ἡ διάζευξις μετὰ αὐτῶν κατέστη ἀναπόφευκτος. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ χαρακτήρ τῆς κυρίας Δίκηνς ἦτο ἐκ τῶν δυσκολωτάτων, καὶ ὅτε αἱ αἰτίαι τῆς διαζεύξεως ἐδημοσιεύθησαν, οἱ πλείστοι ἐδικαίωσαν τὸν διάσημον συγγραφέα, μολοντί μόνον ἡ ἐτυμηγορία τούτου ἐγένετο γνωστὴ, ἐπειδὴ ἡ κυρία Δίκηνς οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ δημοσιεύσῃ καὶ αὕτη τὰ ἐκ μέρους αὐτῆς παράπονα.

Κατὰ τὴν 9 Ἰουνίου 1870 ὁ Δίκηνς ἐδίδε γεῦμα ἐν τῇ ἐπαύλει αὐτοῦ Gad's Hill Kent. Καταληφθεὶς ὑπὸ ἀδιαθεσίας περὶ τὰ τέλη τοῦ γεύματος, μετέβη εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν πλησίον τοῦ παραθύρου, ἀλλ' ἡ κατάστασις του ἐχειροτέρευεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν. Διάφοροι ἰατροὶ προσεβλήθησαν ἀμέσως, ἀλλ' ἀπεφάνθησαν ὅτι ὁ ἀσθενὴς προσεβλήθη ὑπὸ κεραυνοβόλου παραλύσεως καὶ τῶνόντι κατὰ τὴν 6 ὥραν ἐξέπνευσε, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν. Ἡ βραδεία τῆς Ἀγγλίας ἄμα μαθούσα τὴν εἰδησιν ταύτην, ἐπεμψεν ἕνα τῶν ὑπαπιστῶν της, ὅπως ἐκφράσῃ τὴν βαθεῖαν αὐτῆς λύπην εἰς τὴν οἰ-

κογένειαν τοῦ ἀποθανόντος, ὀλόκληρος δὲ ἡ Ἀγγλία ἐπένθησεν εἰλικρινῶς τὸν προσφιλῆ συγγραφέα, οὗ ὁ θάνατος ἐθεωρήθη ὡς ἐθνικὴ συμφορά. Ἡ πρόθεσις του ἦτο ἀεῖποτε ὁ καθαρισμός καὶ ἡ ἠθικοποίησις τῆς κοινωνίας, ἡ ὑπεράσπισις τῶν καταπιεζομένων, ἡ ἀποκάλυψις τῆς ὑποκρισίας καὶ ὁ ἔπαινος τῆς ἀρετῆς καὶ τιμιότητος. Ὅταν τὰ νῦν μεγάλα ὀνόματα θέλουσιν εἰσθαι λησμονημένα, τὸ ὄνομα τοῦ Δίκηνς θὰ μένῃ ἀενάως ζωηρὸν ἐν μέσῳ τῆς φαινοτάτης φήμης, ἢν τῷ προσέκτησεν ἡ μεγαλοφυΐα του.

Ἐν Νέῳ Ἰόρκῳ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς
Ἰούλιος 1870. Α. Ν. ΜΠΟΤΑΣΗΣ.

Ἡ ΕΠΙ ΗΑΙΝΙΟΥ ΕΚΡΗΞΙΣ ΤΟΥ ΟΥΕΣΟΙΟΥ.

(Τίλος. Ἰδε φυλλ. 487.)

Τὸ δὲ δεύτερον αἴτιον ἐξ οὗ προήλθεν ὁ θάνατος ὑπῆρξεν, ὡς εἵπομεν, ὁ ἐκούσιος ἢ ἀκούσιος ἀποκλεισμός. Καὶ ἀκούσιον μὲν ὀνομάζω τὸν τῶν γερόντων, τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ἐν φυλακῇ ἢ τῶν δεσμίων δούλων, οἵτινες ἀδυνατοῦντες νὰ φύγῳσι, λησμονηθέντες ὑπὸ τῶν ζώντων, κατεπιτοχμένοι καὶ περιφοβοὶ, ἐπνίγησαν ἢ ὑπὸ τῆς τέφρας καὶ τῶν πετρῶν αἵτινες εἶχον φράξει τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα, ἢ ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῶν εἰσευσάντων εἰς τὰ ὑπόγεια, ἢ καὶ ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης. Ἐκ τοιαύτης τινὸς αἰτίας προήλθεν ἴσως ὁ θάνατος δύο ἀθλητῶν, ὧν οἱ σκελετοὶ ἀνευρέθησαν ἐν τῷ ἀμφιθέατρῳ ἀναντιβρήτως δὲ ἐξ αὐτῆς ἀπέθανον οἱ ἀνακαλυφθέντες ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἀθλητῶν, ἐν αὐτῇ τῇ εἰρηκτῇ, πλησίον τῶν σιδηρῶν πεδῶν αἵτινες εὐρέθησαν ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ καὶ ἀφ' ὧν εἶχον κατορθώσει ν' ἀπαλλαγῶσι. Δύο ἕτεροι σκελετοὶ δεσμίων εὐρέθησαν ἐν τῇ παρακειμένῃ εἰς τὸν φόρον εἰρηκτῇ φερον εἰς ἀλύσεις περὶ τοὺς πόδας. Οὕτω πως ἀπωλέσθησαν καὶ οἱ ἐν τοῖς ἵπποστασίσι ἵπποι καὶ οἱ ἐν ταῖς φωλαῖς αὐτῶν κύνες. Ὀλίγιστοι σκελετοὶ ἵππων ἀνευρέθησαν, ἴσως διότι οἱ φεύγοντες τὴν καταστροφὴν ἔφυγον ἐπ' αὐτῶν ταχύτερον. Εὐρέθησαν δὲ καὶ χελῶναι καὶ ὄρνιθες καὶ αἶγες εἰσπηδῆσασαι εἰς ἀνοικτὸν κλίβανον. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι αἱ γαλαῖ, ὑπέικουσαι εἰς ἔμφυτον προειδοποίησιν, ἐγένοντο πᾶσαι ἄφαντοι.

Ἐκούσιον δὲ ἀποκλεισμὸν ὀνομάζω τὸν τῶν δειλῶν καὶ τῶν νωθῶν, οἵτινες ἐνόμισαν ὅτι κλείοντες ἐπιμελῶς τὰς θύρας ἦσαν ἀσφαλεῖς, καὶ ὅτι ὁ ὑετός τῶν πετρῶν ἤθελε παρέλθῃ ὡς ἡ χάλαζα, ἢ χιὼν καὶ ἡ θύελλα. Οἱ φρονιμώτεροι μάλιστα ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ ζωοτροφίας. Ὅπισθεν τῆς οἰκίας τοῦ

Ἐπιδίου Σαθίνου εὐρέθησαν ἐντὸς θαλάμου τοῦ 1869, πλησίον σκελετοῦ, ὁστᾷ μικροῦ ζώου καὶ παρ' αὐτὰ χύτρα ἥτις θὰ περιεῖχεν ἐδώδιμα· εἰς ἐτέραν δὲ οἰκίαν εὐρέθησαν τὸ 1868 ὁστᾷ ὄρνιθος πλησίον ἐπτὰ σκελετῶν, ἴσως τῶν δούλων, διότι ἔκειντο ἀριστερὰ τοῦ τετραστούου. Ὅποιαι καὶ ὀπώρας ὀδύνας ὑπέφεραν οἱ ταλαίπωροι ἐκεῖνοι ταφέντες μετὰ τῆς τέφρας καὶ λίθων! Ἄλλοι εὐτυχέστεροι, οἱ καταδάντες εἰς τὰ ὑπόγεια, οἷον οἱ κάτοικοι τῆς οἰκίας τοῦ Διομήδους, ἀπεπνίγησαν ὑπὸ τῆς αἰφνιδίας εἰσβολῆς τῶν ὑδάτων συμπρασυρόντων καὶ τέφραν. Ἔτεροι δὲ καταφυγόντες εἰς ἀσφαλέστατα ὑπόγεια, ἀπέθανον βεβαίως λιμώττοντες καὶ ἀγωνιῶντες. Τὴν 30 Ἀπριλίου 1787 ἀνεκαλύφθη στοὰ κενή, στερεώτατον ἔχουσα θόλον καὶ κεκλεισμένη ἐπίσης στερεῶς· οὔτε τέφρα οὔτε λίθοι ἦσαν ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ μόνον ὁστᾷ ἀνδρὸς διαφθαρέντα οὐχὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ὀδόντων σαρκοφάγου ζώου. Μετ' ὀλίγον εἶδον σκελετὸν κυνός. Φαίνεται ὅτι πρῶτος ἀπέθανεν ὁ κύριος τούτου, καὶ ὅτι ἀφοῦ παρέτεινε τὴν ὑπαρξιν αὐτοῦ κατεσθίων τὰς σάρκας τοῦ ἀποθανόντος, ἀπέθανε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τέλους. Καὶ ἐργαστηρικῶς δὲ τις εὐρέθη ἐν τῷ ἐπιμελῶς κεκλεισμένῳ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν ἐξωγραφημένην εἰκόνα Ἡρακλέους τοῦ Νικητοῦ, ἔχων παρ' ἑαυτῷ καὶ πεντηκονταπέντε ἀργυρᾶ νομίσματα.

Τρίτον αἴτιον τοῦ θανάτου ὑπῆρξεν αἱ ἀθλητῆρι ἀναθυμιάσεις, αἵτινες οὔσαι βρῦστεραι τοῦ ἀέρος καταπίπτουσι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πνίγουσι τοὺς πνέοντας αὐτάς. Τοιαῦται ἀναθυμιάσεις καὶ σήμερον εἰ ἐξερχόμεναι ἐξ ἀγνώστων βαθυτάτων σχισμῶδων προξενούσι θάνατον· διὰ τοῦτο δὲν ἐτόλμησαν ἄχρις ὥρας νὰ καθαρῶσι τοὺς ὄχετους τῆς Πομπηίας, ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ κείνται πολλὰ πολίτιμα, παρασυρθέντα ὑπὸ τῆς βροχῆς καὶ τῆς τέφρας.

Τὴν 1 Φεβρ. 1812 ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ τῆς μετὰ τὴν Πομπηίας καὶ Ἡρακλείου εὐρέθησαν τρεῖς σκελετοὶ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἐφ' οὗ εἶχον εὐρεθῆ τὴν 11 Ἰανουαρίου δύο ἕτεροι, ἕκατὸν εἰκοσιεπτὰ ἀργυρᾶ καὶ ἐξήκοντα ἑννέα χρυσᾶ νομίσματα. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἔκειτο πρηνής, ἔχων τοὺς βραχίονας ἀνοικτούς καὶ τοὺς πόδας πρὸς τὴν πόλιν· ἕτερος ἔκειτο ὑπτίος, ἔχων ὡσαύτως ἀνοικτούς τοὺς βραχίονας καὶ ὁ τρίτος ἔβλεπε πρὸς τὸν Οὐεσοῦτον. Ὡς φαίνεται οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἔφυγον κρῆτῶντες εἰς χεῖρας τὸν θησαυρὸν αὐτῶν, καὶ ὅτι καθ' ὁδὸν κατέλαβον αὐτοὺς αἰφνιδίως θάνατος. Καὶ τὴν παρελθούσαν ἕκατονταετηρίδα (1774) εἶχον ἀνευρεθῆ τρεῖς ἕτεροι σκελετοὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, φέροντες καὶ τὸν θησαυρὸν αὐτῶν τετυλιγμένον ἐντὸς πανίου, ὅπερ ἐγνωρίζετο εἶτι.

Ἐν γένει δὲ πάντα τὰ πτώματα τὰ εὐρεθέντα τρία ἢ τέσσαρα μέτρα ὑπὲρ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος, μετὰ τὸ τοῦ πυκνοῦ στρώματος τῆς κισσῆρας καὶ τοῦ πολὺ ὀλιγώτερον πυκνοῦ στρώματος τῆς τέφρας ἥτις εἶχε πέσει μετ' ἐκείνην, εἰσὶ πτώματα φυγάδων. Φαίνεται ὅτι εἶχον περιμένει νὰ παρέλθῃ ὁ ὑετός τῆς κισσῆρας, καὶ ὅτι ἀφοῦ παρήλθε λαθόντες μεθ' ἑαυτῶν ὅτι ἐδύναντο πολῦτιμον ἔφευγον, κλείοντες τὸ στόμα καὶ τοὺς μυχτῆρας διὰ πανίου ἢ διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ἐπενδύτου αὐτῶν. Ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆντων στήλην δηλητηρίων ἀναθυμιάσεων ἐπιπτον παρευθίς. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν, καθ' ἃς δὲν ἀνευρίσκονται οὔτε ἐρείπια κτιρίων οὔτε ὕλαι ἐκσπενδονισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἠφαιστείου. Ἄρα ἐγένοντο ὑμῶν ἀοράτου ἔχθρου, τῆς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καλουμένης σήμερον *moseta*. Εἰς τοιοῦτον θάνατον ὑπέκυψαν καὶ οἱ εὐρεθέντες τὴν 9 Νοεμβρίου 1782, καὶ τὴν 7 Ἰουνίου 1787, πλησιέστεροι τῶν ἄλλων, διότι καὶ πλείονα χρήματα καὶ πολυτελέστατα κοσμήματα, οἷον χρυσοὺς δακτυλίους, βραχιόνια, ἐνώτια καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν.

Διὰ τί δὲ ἄλλοι μὲν ἔφευγον, ἄλλοι δὲ ἔμεινον; Πολλοὶ πολλὰ εἶπον καὶ ἔγραψαν κατὰ φαντασίαν· διότι τίς δύναται νὰ βεβαιώσῃ τὰ αἰσθητάματα, οἷον τὸν φόβον, τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν ἀγάπην καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα κατεῖχον τοὺς Πομπηεῖς; Εἰς τοιαύτας ὥρας καὶ αἱ στερρότεραι φρένες συνταράσσονται, οὐδεὶς δ' ἔχει καθαρὰν τὴν συνείδησιν τῶν κινήματων αὐτοῦ. Ἐβρέθη πρὸ ἐνός περίπου αἰῶνος καὶ ἐπιστεῦθη, παραδείγματος χάριν, ὅτι πλησίον τοῦ τάφου τοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν τῶν Μνημάτων, ὑπάρχει βαθὺς σηκός, ἐν ᾧ ἐφύλαττε στρατιώτης τὴν πύλην τῆς πόλεως κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐκρήξεως, ὅστις, πιστός εἰς τὸ ἴδιον καθῆκον δὲν ἐδραπέτευσεν, ἀλλ' ἐτάφη ζῶν κρῆτων ὄπλον. Ἄν τοῦτο ἦτο ἀληθές, τότε ἡ Πομπηία ἦτο φρούριον ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ὅτι εἶχε πύλας χωριζούσας αὐτὴν ἀπὸ τοῦ προκαστείου ἐν ᾧ κατώκησαν Ῥωμαῖοι· ὅμως ταῦτα πάντα εἰσὶ μῦθοι, διότι οὔτε φρούρια ὑπῆρχον, οὔτε πύλαι, οὔτε ὄπλα πολεμικὰ εὐρέθησαν, διότι οἱ θῶρακες, αἱ περικεφαλαῖαι καὶ τὰ τοιαῦτα ὅσα βλέπομεν ἐν τῷ μουσεῖῳ, ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἀθλητάς. Ὁ ἀνωτέρω σηκός εἶναι ἀπλοῦς τάφος.

Μῦθος πρὸς τούτους εἶναι καὶ τὸ λεγόμενον περὶ τῆς μητρὸς, ἥτις κατέφυγε μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς τέκνων εἰς τὴν σωζομένην ἐξέδραν κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν, καὶ περὶ τῶν δύο ἐραστῶν οἵτινες ἀπέθανον ἐνηγκαλισμένοι καὶ πολλὰ ἄλλα. Τὸ περιεργον δὲ εἶναι ὅτι οἱ ἐπιστατήσαντες εἰς τὰς ἀνασκαφὰς οὐδὲν περὶ τούτων λέγουσιν.

Ἡ οἰκία τοῦ Διομήδους ὀνομάζεται οὕτω, διότι εὐρέθη οὐχὶ μακρὰν αὐτῆς ἐπιτάφιος ἐπιγραφή ἀνα-

φέρουσα τοῦ Μάρκου Ἀρβίου Διομήδους. Ἐνόμισαν ὅτι καὶ ὁ τάφος καὶ ἡ πλησιεστέρη οἰκία ἀνήκει εἰς τὸν αὐτὸν κύριον, καὶ ἐπειδὴ ἡ οἰκία εἶχε κήπον πλέον ἐκτεταμένον τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ πόλει, ὑπέθεσαν ὅτι ἦτο οἰκία ἐξοχική. Ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἶναι πιθανώτατον ὅτι ἀνήκεν εἰς ῥωμαϊκὴν οἰκογένειαν ἐλθοῦσαν μετὰ τῆς ἀποικίας τοῦ Σίλλα καὶ τοῦ Αὐγούστου, καὶ κατοικήσασαν εἰς τὸ προστεθὲν προάστειον τὸ ἐπονομασθὲν Pagus Augusto-Felix, καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς ἐξοχῆς, ἀλλ' εἰς τὴν μεγάλην ἐμπορίαν. Ὁ ἐν αὐτῇ ἔμπορος, ὅστις ἐχορήγει διάφορα εἶδη εἰς τὰ στερούμενα κατωγαίου ἐργαστήρια, εἶχε κατασκευάσει τρία τρισμέγιστα τοιαῦτα κατὰ τὰ τρία μέρη τοῦ κήπου καὶ τοῦ ζυσοῦ αὐτοῦ, ἐν οἷς ἀφορεῖς πλήρεις οἴνου καὶ ἐλαίου ἦσαν παρατεταγμένοι, ἐντὸς ἄμμου ἔχοντες τὰ κάτω. Ὅπως δὴποτε ὅμως, ἀς παραδεχθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὸ καθιερωθὲν ὄνομα οἰκία τοῦ Διομήδους.

Τὴν 12 Δεκεμβρίου 1772 ὁ διευθύνων τὰς ἀνασκευὰς καθάρισεν τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, ἀπέσυρε πᾶσαν τὴν κατακλείσασαν αὐτὸ τέφραν. Μόλις δὲ προσχώρησεν ἐλίγον καὶ ἀνεκάλυψε δεκαοκτὼ σκελετοὺς ἐφθῶν, ἀρρένων καὶ θηλέων, ἕτερον νεανίου, καὶ ἄλλον μικροῦ παιδίου. Οἱ εἴκοσι οὗτοι εἶχον καταφύγει εἰς τὸ στερεώτατον ἐκεῖνο μέρος, ὅπερ διὰ τοῦτο οὔτε τὴν κίσηριν, οὔτε τὸν σεισμὸν οὔτε καὶ τὴν οἰκίαν αὐτὴν ἂν κατέπιπτε ἐφοβεῖτο· ἐστάθησαν δὲ πλησίον τῆς πύλης εἴτε ὅπως ἀκούσῃ τί συμβαίνει ἔξω, εἴτε ὅπως ἔχουσιν εὐκολον τὴν ἐξοδον. Καὶ τῶντι ἐνόσω ἐπιπτον λίθοι καὶ τέφρα ἦσαν ἀσφαλεῖς· ἀπῆκον μάλιστα καὶ νὰ ταφῶσιν ἐκ τῆς πέριξ τέφρας, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ ἤρχοντο οἱ ἔξω εἰς βοήθειαν αὐτῶν· ἐπελθὼν ὅμως ὑετὸς ἀπέπνιξεν αὐτούς. Τὸ ὑπόγειον ἐκεῖνο ἦτο κατὰ τὰ δύο τρίτα ἐντὸς τῆς γῆς, τὸ ἄνω μέρος ἐβλεπε πρὸς τὸν κήπον διὰ παραθύρου μεγάλου καὶ εὐρύθμου. Ὅτε ὁ ὑετὸς ἤρχισε νὰ εἰσβάλλῃ εἰς αὐτὸ μετὰ τῶν τεσσάρων μέτρων τῶν ἐν τῷ κήφῳ ἠφαιστείων ὕλων, συμπάρεσυρε καὶ τέφραν, καὶ χῶμα καὶ πᾶν ὅ,τι ἀπῆντα. Οἱ ταλαίπωροι νέοι κατακεραυνώθησαν ἰδόντες ἀπροσδοκῆτως τὴν ὑγρὰν ἐκείνην λάπην ἀναβαίνουσαν μετ' ἀπεριγράφτου ταχύτητος· ὅτε δὲ κατεκλείσθη μέχρι στέγης τὸ ὑπόγειον, τὸ ὕδωρ, καθὸ ἐλαφρότερον, ἀπεδιώχθη καὶ ἔμεινεν ἡ λάπη. Ἄρα ἐντὸς τινῶν ὥρων μόνον ἐθανατώθησαν οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι· διότι ἐὰν ἡ εἰσβολὴ τοῦ ὕδατος ἐγένετο βραδέως, ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη ὡς ἐν Καρθαγένῃ καὶ κατὰ τινὰς ὑπογείους τάφους τῆς Ῥώμης, τὰ πτώματα ἤθελον ἀποσυντεθῆ καὶ μόνος ὁ τύπος αὐτῶν ἢ τεμαχίων σαρκὸς ἤθελε μένει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· ἐξ ἐναντίας ὅμως τὰ πτώματα τῶν θανάτων ἀπετυπώθησαν ὑπὸ τῆς ὑγρᾶς τέφρας μετὰ

λεπτότητος οἴας καὶ γύψου. Καὶ τὸ πάχος τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὰ στήθη τῶν γυναικῶν καὶ πάντα ἐν γένει τὰ σχήματα τῶν σωμάτων ἀπεικονίσθησαν ἀκέραια, ὅποια ἦσαν κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀγωνίας. Καὶ ταῦτα μὲν προΐοντος τοῦ χρόνου ἐφθάρησαν καὶ ἔμειναν μόνον ὀστά, ἢ φέρουσα ὅμως τοὺς τύπους τέφρα ξηρανθεῖσα καὶ σκληρυνθεῖσα διεσώθη ὅπως κινήτη τὸν θαυμασμὸν τῶν μεταγενεστέρων.

Δυστυχῶς εἰς τοὺς ἐφορευόντας τὰς ἀνασκευὰς τεχνίτας καὶ σοφοὺς δὲν ἤλθεν ἡ ἰδέα νὰ διακόψωσιν αὐτὰς καὶ νὰ χύσωσιν εἰς τὰς φανεῖσας κοιλότητας ἀνακλυμένον γύψον. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἤθελον ἀναστήσει τὸν σωρὸν τῶν θυμάτων καὶ παραστήσει δρᾶμα τραγικὸν ὅσον καὶ τὸ τῆς σφαγῆς τῆς Χίου. Κόψοντες μόνον δεκαεὶ τεμάχια γῆς ἐκ τῶν φερόντων ὠραιότερον τὸν τύπον, ἀπετύπωσαν στήθη γυναικῶν, ἔσειλαν δὲ καὶ εἰς Πόρτισι κρανία τηροῦντα ἔτι τὴν κόμην, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ κατέστρεψαν. Ἐγένοντο ὅμως περιέργοι τινες παρατηρήσεις. Οἱ πλείστοι τῶν νεκρῶν ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς παχέα ὑφάσματα μέχρις ὤμων καταβαίνοντα ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τῆς κισσῆρας. Δύο μνηροὶ ἐκαλύπτοντο ὑπὸ μακρῶν βρακίων, τινὲς εἶχον γυμνοὺς τοὺς πόδας, ἕτεροι ἐκ τῶν βραναύσων αὐτῶν ἐμβάδων καὶ ἐνδυμάτων ἐφαίνοντο δοῦλοι, καὶ γυνῆτις πλουσιωτέρα καὶ κομψοπρεπεσττέρα τῶν λοιπῶν, ἔχουσα παρ' ἑαυτὴν νομίσματα, περιδέραια, ἐνώτια, δακτυλίους κλ. ἔφερον ὕφασμα λεπτοφύες ὅπερ ἐξετυπώθη ἐπὶ τῆς τέφρας· ὠνόμασαν δὲ αὐτὴν θυγατέρα τοῦ Διομήδους.

Βιασθέντες ὑπὸ τῶν σφοδρῶν ἀναθυμιάσεων νὰ καταλείψωσιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὰς ἐργασίας, μετέβησαν εἰς τὸν κήπον καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκῶν, ὅπου εὔρον τὸ 1773 διεσκορπισμένα ὀστά, νομίσματα καὶ οὐκ ὀλίγα κοσμήματα. Ὁ σκελετὸς ὁ εὐρεθεῖς εἰς τὸν πρὸς τὸν κήπον διάδρομον, κατόπιν ἔχων αἶγα φέρουσαν χάλκινον κώδωνα περὶ τὸν λαμῖν, ἦτο ἴσως τοῦ κηπουροῦ. Τὸ δὲ 1774 ἀνεκάλυψαν ἐκεῖ πέριξ τριάκοντα τρία πτώματα. Ὅθεν φαίνεται ὅτι τὸ προάστειον τῆς Πομπηῆς ἔπαθε πολλά. Οἱ καταφυγόντες εἰς τοὺς οἰκῶνας τοῦ Διομήδους ἐπνίγησαν, οἱ δὲ μείναντες εἰς τὸ ἰσόγειον ἀνέβησαν εἰς τὰς ἀνωτέρω ὀροφὰς ἢ ἔτρεχον ἐπὶ τῆς κισσῆρας ὅπου ἀπέθανον ὑπὸ ἀσφυξίας.

Μεταβαίνοντες εἰς ἄλλην συνοικίαν, πρὸς τὸ μέρος τῶν πρὸ δεκαετίας ἀνακαλυφθέντων λουτρῶν καὶ τῆς ὁδοῦ τῶν Σταβίων, θέλομεν παρασταθῆ εἰς δραματικώτερον σκηνήν. Ἐνῶ ἀνέσκαπτον τὴν καλουμένην vicolo dei Scheletti ὁδὸν τὸ 1863 ἀνεκάλυψαν λάκκον εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποῦ ἐκείνο ὀστά. Ὁ ἐπιστάτης Κ. Φιορέλλης ἀνέστειλε τὴν ἐργασίαν, ἀνέλυσε γύψον καὶ ἔχυσεν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ λάκκου κα-

θῶς καὶ εἰς δύο ἄλλους λάκκους παρακειμένους. Ἀφοῦ δὲ ἐγεμισθησαν καὶ ἐξηράνθη ἡ γύψος, ἀπέβαλον μετὰ προσοχῆς τὴν ἐπ' αὐτῆς τέφραν, καὶ εἶδον τοὺς τύπους τεσσάρων πτωμάτων τῶν ἀκριβῶς ἐσκευασμένων ὡς ἂν εἶχον γίνε ἐπὶ ἀγαλμάτων· ἦσαν δὲ οἱ σκελετοὶ ἑνὸς ἀνδρὸς, μιᾶς γυναικὸς καὶ δύο νεανίδων, ὧν ἡ ἑτέρα ἦτο σχεδὸν παιδίον. Ἐπειδὴ δὲ εὐρέθησαν εἰς τὸν δρόμον, φαίνεται ὅτι μετὰ τὸ τέλος τοῦ ὑετοῦ τῶν λίθων, ἐξεληθῶσιν εἴτε διὰ τῶν παραθύρων εἴτε ἄλλοθεν μετὰ τοῦ σκότους, ἐβάδιζον ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ ἐδάφους, ὅπου ἀπαντήσασαι στήλην δηλητηρίων ἀναθυμιάσεων ἔπεσαν.

Τὸ 1868 ὁ Κ. Φιορέλλης ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς ἕτερον σκελετὸν ἀνδρὸς εὐρεθέντα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γαβίνου Ρούφου, ἐκ δεξιῶν τοῦ τετραστού. Ὁ τύπος τοῦ σώματος δὲν ἀνεφάνη κατὰ πάντα ἀκριβῆς. Ἡ ἀγωνία ὅμως τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξεν, ὡς καθαρῶς φαίνεται, τρομερὰ· αἱ χεῖρες καὶ οἱ ὀδόντες σώζονται ἔτι συνεσφιγμένοι.

Τὰ ἀνακαλυφθέντα τὸ 1863 πτώματα διατηροῦνται κάλλιον, διότι ἐκείνο ἐπὶ τῆς τέφρας καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν λίθων. Τὸ πρῶτον ἀνήκει εἰς γυναῖκα κειμένην ὑπτίαν. Εἰ καὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ τῶν δύο διακρίνονται καλῶς, φαίνεται ὅμως ὅτι ὑπέφερε πολλὰ καὶ ἀπέθανεν ἐξ ἀσφυξίας. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς ζητεῖ ἀέρα καὶ ἡ κεφαλὴ ἀνυψοῦται πρὸς οὐρανόν. Ἡ δεξιὰ χεὶρ συνεσφιγμένη στηρίζεται κατὰ γῆς, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς διώκει ἐχθρὸν ἀόρατον. Εἰς τῶν πλοκάμων αὐτῆς περιστερεῖ πῆν κεφαλὴν. Τὸ στήθος εἶναι ἰσχνὸν ἢ μᾶλλον πεπλατυσμένον, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς κειμένους ὑπτίως, τῶν ὁποίων μάλιστα οἱ μεστοὶ συνθλίβονται ὑπὸ τέφρας ἀδιακόπως σωρευομένης· αἱ χεῖριδες τοῦ χιτῶνος συνδέονται δι' ἀρμονικῶν καμπυλοειδῶν γραμμῶν, τὰ διπλᾶ ὅμως ὑάλινα κομβία τὰ συνέχοντα τὰ κυκλοτερῆ τόξα ἔπεσαν ὅτε ὁ χρόνος ἐφθειρε τὸ ὕφασμα. Ὅπως φύγη εὐκολώτερον ἢ ταλαίπωρος εἶχεν ἀνασπῶσαι τὸ ἐνδυμα ἀθρόον ἐπὶ τῆς κοιλίας, οὕτως ὥστε φαίνονται ἀκριβῶς αἱ ὀσφῦς καὶ τὰ ἰσχία. Κατὰ πρῶτην ὄψιν ἐκλαμβάνει αὐτὴν ἐγγυον· ἔχει δὲ τοὺς μηροὺς κεκαλυμμένους διὰ λεπτοῦ ὑφάσματος, ἀποτελοῦντος ἀληθῆ περισκελίδα. Ἐκ τούτου καὶ ἄλλων παρατηρήσεων φαίνεται ὅτι αἱ μὲν γυναῖκες τὸ πάλαι ἔφερον ἐνδυμα τόσω διαφανές, οἱ δὲ ἄνδρες τόσω βραχὺ, καὶ διὰ τοῦτο τόσον εὐκόλως παρασυρόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, ὥστε ἦτο ἐπανάγκης νὰ φέρωσι βρακίον ἢ ἄλλο τι παρόμοιον ὅπως μὴ προσβάλλεται ἢ αἰδῶς. Ἐκ τῆς τραϊανῆς στήλης μανθάνομεν ὅτι καὶ οἱ στρατιῶται ἐφόρουσαν βρακίον· ἐν δὲ Πομπηῆς ἐγένετο γνωστὸν ὅτι καὶ οἱ δοῦλοι καὶ αἱ γυναῖκες τοῦ ὄχλου ἔφερον ἐπίσης.

Ἡ ἀνωτέρω γυνὴ εἶναι μεγάλη καὶ κομψοπρεπής,

ὁ δὲ τύπος τοῦ ἀριστεροῦ αὐτῆς ποδὸς εἶναι τοσοῦτο ἀκριβῆς, ὥστε φαίνεται ὅτι εἶχε ὠραιότατους μηρούς καὶ θαυμασίους πόδας, φέροντας ἔτι ἐμβάδας. Ἐφόρει δὲ καὶ ἀργυροῦς δακτυλίου. Παρ' αὐτῇ εὐρέθησαν ἐνώτια, κάτοπτρον ἀργυροῦν καὶ εἰδάλιον παριστῶν Ἑρωτύλον. Ταῦτα πάντα καὶ ἡ παρακειμένη δυσώνυμος οἰκία, ἐγέννησε παρὰ πολλοῖς τὸ ἐπιπόλαιον συμπέρασμα ὅτι ἡ εὐρεθεῖσα ἦτο ἑτέρα.

Τὰ τρία ἄλλα πτώματα εὐρέθησαν εἰς δύο διάφορα μέρη. Πρῶτος ἔρχεται ὁ ἀνὴρ, ὁ πατὴρ ἴσως τῶν δύο παρακαλουθῶντων κορασιῶν, κρατῶν ἐνώτια, νομίσματα καὶ τὴν κλειδα τῆς οἰκίας. Ἦτο δὲ ἐκ τοῦ λαοῦ διότι φορεῖ ἀργυροῦν δακτυλίδιον. ἔχει ἀνάστημα ἐξ περίπου ποδῶν, ὀφρῦς λασίας, στόμα καὶ μύστακα δεικνύοντα στρατιώτην, τὰ μῆλα ἐξέχοντα, τὰς βλεφαρίδας ἀκέραιας, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς καὶ τὰ χεῖλη ἐπιζητοῦντα ἀέρα. Περὶ τῶν ὑπτιῶν ἠθέλησε ν' ἀνεγερθῆ στηριχθεὶς ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος· αἱ κνήμαι εἰσὶν ἰσχναὶ καὶ δυναταὶ καὶ αἱ ἐμβάδες ἠλοπαγεῖς.

Δραματικώτερον ὅμως εἶναι τὸ θέαμα τῶν δύο ἀδελφῶν αἵτινες περηκολούθουν τὸν γίγαντα ἐκεῖνον, στηρίζουσαι ἢ μία τὴν ἄλλην, ἀναπνεύουσαι τὴν αὐτὴν δηλητήριον πνοὴν καὶ πίπτουσαι ὁμοῦ. Ἡ πρεσβυτέρα κεῖται πλαγίως ὡς κοιμωμένη. Δύο σιδηροὶ δακτύλιοι, καὶ πλατὺ ὠτίον δεικνύουσι τὴν ταπεινὴν αὐτῆς καταγωγὴν. Περὶ τὰ σκέλη φέρει λεπτὸν βρακίον, ἐνῶ τὸ λοιπὸν ἐνδυμα εἶναι βράναυσον, ἐσχισμένον ποῦ καὶ ποῦ, ὥστε φαίνεται ἡ σὰρξ στερεὰ καὶ στιλπνὴ, καὶ ἄλλα μέλη σχεδὸν ζωντανά. Νομίζεις ὅτι βλέπεις γυναῖκα ἔχουσαν πνοὴν, γυμνήν, καὶ προκαλοῦσαν ἐρήθημα. Ἡ ἄλλη δὲν ἦτο οὔτε δεκατεσσάρων ἐτῶν, κεῖται δὲ πρηγῆς· ἔχουσα τεταμένης τὰς χεῖρας· οἱ πόδες αὐτῆς εἶναι ὠρθωμένοι μετὰ τῶν πτυχῶν τῆς ἐσθῆτος, καὶ φορεῖ ἐμβάδας ἐξ ὑφάσματος πεποικιλμένης. Τὸ λεπτὸν αὐτῆς σῶμα εἶναι ἐπαγωγόν, ἔχει τοὺς ὤμους καλῶς ἐσχηματισμένους, τὰς ὀσφῦς ὠραίας, καὶ βλέπεις γεννωμένην τὴν χάριν. Ὁ κόσμος τῆς κεφαλῆς εἶναι ὁποῖος καὶ ὁ τῶν ὠραίων Ἰταλίδων. Ἡ τέχνη εἶναι ἀδύνατον νὰ παραστήσῃ τοιαύτην ζωντανὴν εἰκόνα, ἔχουσαν τὴν ἐκφρασὴν ἀνθρώπου ζῶντος καὶ ἀγωνιῶντος.

Ἐὰν ἐξ ἀρχῆς οἱ ἐφορευόντες τὰς ἀνασκευὰς ἔπραττον ὅπως καὶ ὁ Κ. Φιορέλλης, ἐχέοντες γύψον εἰς τὰ κοιλώματα, σήμερον ἠθέλομεν ἔχει ἀνθρωπολογικὸν μουσεῖον ἐξιστοροῦν πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμοῦμεν νὰ μάθωμεν περὶ τῆς φυλῆς, τοῦ ἔθνους, τοῦ ἐνδύματος καὶ τῆς τύχης τῶν κατοίκων τῆς Πομπηῆς, ὅπως συμπληρώσωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς μεγάλης ἐκείνης συμφορᾶς.

(Κατὰ τὸ γαλλικὸν ἐκ τῆς Revue des Deux Mondes.)

Ο ΑΒΒΑΣ ΩΒΑΙΝ.

(Τίτλος. Ίδ. φυλ. 487.)

Ἐπιστολή Ε΄.

Ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν αὐτήν.

Νουαρμουτιέ . . . Μαΐου 1845.

Πρὸ καιροῦ ἐπιθυμῶ νὰ σὲ γράψω, ἀγαπητή μοι Σοφία, ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω διατί ἐντρέπομαι νὰ τὸ κάμω. Ἐγὼ νὰ σὲ διηγῶμαι πρᾶγμα τόσον παράδοξον, τόσον γελοῖον καὶ τόσον λυπηρὸν ἐνταυτῶ, ὥστε δὲν ἤξεύρω ἂν θὰ συγκινηθῆς ἢ ἂν θὰ γελάσῃς. Ἀκόμη καὶ ἐγὼ δὲν καταλαμβάνω τί ἔτρεξεν ἄλλ' ἢ σὲ τὸ διηγῶμαι ἄνευ προομιῶν. Πολλάκις εἰς τὰ γράμματά μου σὲ ὠμίλησα περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ὡβαίν, τοῦ ἐφημερίου τοῦ Νουαρμουτιέ, σὲ διηγῶμαι μάλιστα καὶ τὴν ἱστορίαν ἧτις ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ σταδίου του. Εἰς τὴν ἐρημίαν οὗου ζῶ καὶ μετὰ τὰς μελαγχολικὰς σκέψεις τὰς ὁποίας ἔχω, ἡ συντροφία ἀνθρώπου πνευματώδους, πεπαιδευμένου καὶ εὐχαρίστου μετὰ τὸ λῆν πολῦτιμος, διὸ τῶ ἀπέδειξα ὅτι με ἐνδιέφερε, καὶ ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ ἤρξατο εἰς ἡμᾶς ὡς παλαιὸς φίλος. Ἦτο τῶντι πολὺ εὐχάριστος εἰς ἐμὲ νὰ συνομιλῶ μετὰ ἀνθρώπον σπουδαῖον καὶ τόσου λεπτοῦ πνεύματος ἂν καὶ δὲν ἐγνώριζε καθόλου τὸν κόσμον. Πιθανὸν μάλιστα, διότι πρέπει νὰ σὲ τὰ εἶπω ὅλα καὶ δὲν δύναμαι νὰ σὲ κρύψω οὐδὲν ἐλάττωμα τοῦ χαρακτήρος μου, πιθανὸν λέγω ἢ ἀφελὴς φιλαρέσκεία μου, ὅπως τὴν ὠνόμασες, ἐξηκλήθη ὀλίγον τι χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Θέλω νὰ ἀρέσκω εἰς τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες με ἀρέσκουν, καὶ νὰ ἀγαπῶμαι ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ . . . Ἰδοὺ ἀνοίγεις τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ με φαίνεται ὅτι σὲ ἀκούω νὰ με λέγῃς Ἰουλίτ! . . . Ἠσύχασε, εἰς τὴν ἡλικίαν μου δὲν ἀρχίζει τις νὰ κάμῃ τρέλλας. Ἀλλ' ἄς ἐξακολουθῶ. Εἶχομεν λοιπὸν μεταξὺ μας ἕν εἶδος φιλικῆς σχέσεως, ἂν καὶ σὲ διὰθεσκιῶ ὅτι ποτὲ οὔτε εἶπεν οὔτε ἔκαμ' ἐτι τὸ ὅποιον νὰ μὴ ἐσυμφῶναι μετὰ τὸν ἱερατικὸν χαρακτῆρά του. Εὐχάριστετο εἰς τὴν οἰκίαν μου. Συνομιλοῦμεν συχνὰ περὶ τῆς νεότητός του, καὶ πολλάκις ἔκαμ' ἐτι τὸ ἄπονον νὰ ἐπαναφέρω τὴν ὁμιλίαν τοῦ ῥωμαντικοῦ αἰσθηματος ἀπὸ τὸ ὅποιον μόνον μίαν ἀνθοδέσμη ἐκέρδησεν (ἧτις εὐρίσκεται τὴν ἐντὸς τῆς ἐστίας μου), καὶ τὸ μαῦρον ἔνδυμα τὸ ὅποιον φέρει. Δὲν ἤρξατο νὰ παρατηρήσω ὅτι δὲν ἐσυλλογιζέτο πλέον τὴν ἄπιστον. Ἡμέραν τινὰ τὴν ἀπῆντησεν εἰς τὴν πόλιν καὶ τῆ ὠμίλησε μάλιστα. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Νουαρμουτιέ μετὰ τὰ διηγῶμαι ὅλα, καὶ ἄνευ συγκινήσεως με εἶπεν ὅτι ἦτο εὐτυχ-

στάτη καὶ ὅτι εἶχεν ὠραῖα παιδιὰ. Συνέπεσε νὰ εὐρεθῆ παρὼν μίαν τῶν ἡμερῶν καθ' ἣν ὁ Ἑρρίκος ἐφάνη ἀνυπόμονος ὁμιλῶν μετ' ἐμοῦ. Ἠναγκάσθη νὰ τῶ ἐμπιστευθῶ μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα τὸν ἔκαμ' ἐνδιαφέρεται δι' ἐμὲ ἔτι περισσότερο. Γνωρίζει τὸν ἀνδρα μου ὡς ἂν εἶχεν μαζὴν του πρὸ δέκα ἐτῶν, ἄλλως τε καὶ ἦτο ἐπίσης καλὸς σύμβουλος ὡς σὺ καὶ πλέον ἀμερόληπτος, ἐπειδὴ σὺ πιστεύεις ὅτι καὶ τὰ δύο μέρη ἔχουν ἄδικον. Αὐτὸς με δικαιοῖνε πάντοτε, ἀλλ' ἐνταυτῶ με συμβουλεύει φρόνησιν καὶ φέρισμον πολιτικόν. Τέλος ἐφάνητο ἀφωσιωμένος φίλος ἔχει καὶ τι γυναικεῖον τὸ ὅποιον με ἐλκύει, τὸ πνεῦμά του με ἐνθυμίζει τὸ ἐδικόν σου. Ἐχει χαρακτῆρα ἐξημμένον, σταθερὸν, εὐαίσθητον καὶ συνεσταλαμένον, εἶναι δὲ ὅλος προσηλωμένος εἰς τὸ χρέος του . . . Συλλέγω φράσεις διὰ νὰ ἀργοπορήσω τὴν ἐξήγησιν. Δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ ὁμιλήσω εὐκρινῶς, διότι ὁ χάρτης αὐτὸς με στενοχωρεῖ. Πῶς ἤθελα νὰ ἦσο πλησίον μου! Πῶς ἤθελα νὰ σὲ ἔχω πλησίον τῆς ἐστίας μου καὶ νὰ κεντῶμεν μαζὴν! Τέλος, τέλος, Σοφία μου, πρέπει νὰ σὲ εἶπω τὴν τρομερὰν αὐτὴν φράσιν ὁ δυστυχῆς μετὰ ἡγάπα. Γελᾷς ἢ ἐσκανδαλίσθη; ἤθελα νὰ σὲ ἴδω αὐτὴν τὴν στιγμήν. Δὲν με εἶπε τίποτε, ἔνοιε, ἀλλὰ δὲν ἀπατώμεθα συνήθως καὶ ἔπειτα οἱ μεγάλοι ἐκείνοι μελάνες ὀφθαλμοί! . . . Τὴν δὲ βεβαιῶς γελᾷς. — Πόσοι κομψοῦμενοι θὰ ἐπεθύμουν νὰ εἶχαν τοιοῦτους ὀφθαλμοὺς, οἵτινες ὁμιλοῦν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν! Ἐγνώρισα τόσους κυρίους οἱ ὅποιοι ἐπροσπάθειον νὰ κάμουν τοὺς ἐδικούς των νὰ ὁμιλήσουν καὶ δὲν ἔλεγαν εἰμὴ ἀνοησίας. — Ὅταν ἐνόησα τὴν κατάστασιν τοῦ ἀθροῦς, σὲ ὁμολογῶ ὅτι τὸ κακὸν μέρος τῆς φύσεώς μου κατ' ἀρχὰς εὐχάριστήθη. Κατάκτησις εἰς τὴν ἡλικίαν μου, καὶ κατάκτησις ἀθῶα ὡς αὕτη! . . . Κἄτι ἀξίζει νὰ διεγείρῃ τις τοιοῦτον πάθος, αἰσθημα ἀδύνατον! . . . Ἄπαγε! ἀμέσως ἀπέβριψα τὴν κακὴν αὐτὴν σκέψιν. Ἰδοὺ τίμιος ἀνθρώπος, εἶπα κατ' ἐμαυτὴν, τὸν ὅποιον ἡ ἐλαφρότης μου θὰ καταστήσῃ δυστυχῆ. Εἶναι τρομερὸν καὶ πρέπει ἀφεύκτως νὰ δώσω ἕν τέλος. Ἐσκεπτόμην ἀδικόπως πῶς νὰ τὸν ἀπομακρύνω. Ἡμέραν τινὰ ἐπεριπατοῦμεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον ἐν ὧρα παλιρροίας. Δὲν ἐτόλμα νὰ με εἶπῃ λέξιν, καὶ ἐγὼ ἤμην ἐπίσης τεταραγμένη. Ἐγένετο θανάσιμος σιωπὴ ἐπὶ πέντε λεπτά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐμάζευα κοχλίδια διὰ νὰ φρίνωμαι ἀτάραχος. Τέλος τῶ εἶπα Ἐγαπητή μου ἀββᾶ, πρέπει ἀφεύκτως νὰ σὰς δώσουν καλλιτέραν θέσιν ἀπ' αὐτήν. Θὰ γράψω εἰς τὸν θεῖόν μου καὶ θὰ ὑπάγω νὰ τὸν ἴδω ἂν εἶναι ἀνάγκη. — Νὰ φύγω ἀπὸ τὸ Νουαρμουτιέ! εἶπεν ἐνώνων τὰς χειρὰς του, ἀλλὰ εἶμαι τόσον εὐτυχῆς! Τί δύναμαι πλέον νὰ

ἐπιθυμῶ ἀφ' οὗτου εἰσθε ἐδῶ; με καθυποχρεώσετε, καὶ τὸ μικρόν μου πρεσβύτεριον ἐγένετο ἀνάκτορον. — Ὅχι, ἐπανελάβα, ὁ θεὸς μου εἶναι πολὺ ἡλικιωμένος, καὶ ἂν εἶχα τὸ δυστύχημα νὰ τὸν χάσω, δὲν θὰ ἤξεύρω εἰς ποῖον ν' ἀποταθῶ διὰ νὰ σὰς δοθῇ κατάλληλος θεός. — Οἶμοι, κυρία μου! πῶς θὰ λυπηθῶ νὰ ἀφήσω τοῦτο τὸ χωρίον! . . . Ὁ ἐφημέριος τῆς Παναγίας ἀπέθανεν . . . ἀλλὰ ὅ,τι με καθυποχρεῖ εἶναι ὅτι θὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ ὁ ἀββᾶς Ῥατόν. Εἶναι κάλλιστος ἱερεὺς καὶ εἶμαι καταευχχριστημένος, ἐπειδὴ ἂν ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος με ἐνθυμεῖτο . . .

— Ὁ ἐφημέριος τῆς Παναγίας ἀπέθανεν! ἀνέκραξα. Πηγαίνω σήμερον εἰς Νουαρμουτιέ διὰ νὰ ἴδω τὸν θεῖόν μου.

— Ἄ! Κυρία! μὴ τὸ κάμετε! Ὁ ἀββᾶς Ῥατόν εἶναι καταλλήλοτερος ἐμοῦ καὶ ἔπειτα πῶς νὰ ἀφήσω τὸ Νουαρμουτιέ! . . .

— Κύριε ἀββᾶ, εἶπα με ἔντονον φωνὴν, πρέπει! Ἀκούσας τὴν λέξιν ταύτην ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ ἀντισταθῇ. Ἐπέστρεψα σχεδὸν τρέχουσα εἰς τὴν ἐπαυλίαν, αὐτὸς δὲ με ἠκολούθει τόσον τεταραγμένος ὥστε δὲν ἐτόλμα ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα. Τὴν ὁδοῦν ὦραν ὑπῆγα εἰς τοῦ θεοῦ μου, τὸν ὅποιον εὖρον προτιμῶντα τὸν Ῥατόν. Ἐπειδὴ δὲ με ἀγαπᾷ καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὴν ἐπιβρόχην μου ἐπέτυχ' ἐτέλος πάντων. Ὁ Ῥατόν ἀπεμακρύνθη καὶ ὁ Ὡβαίν ἐγένετο ἐφημέριος τῆς Παναγίας, ἐννοήσας τὸ πρέπει μου. Με εὐχάριστῃσε σοβαρῶς ἐξηγήσας με τὴν εὐγνωμοσύνην του. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ τὸν εὐχαριστῶ ὅτι ἀνεχώρησε τάχιστα ἀπὸ Νουαρμουτιέ. Ἀναχωρῶν με ἔστειλε τὸ ὠραῖον βυζαντινὸν κιθῶτιον ζητήσας τὴν ἀδειαν νὰ με γράψῃ ἐνίοτε. Εἶσαι εὐχάριστή μου, ἀγαπητή μου; Ἰδοὺ καλὸν μάθημα τὸ ὅποιον βεβαίως δὲν θὰ λησμονήσω ὅταν ἐπιστρέψω εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ τότε θὰ εἶμαι τριᾶκοντα τριῶν ἐτῶν καὶ δὲν θὰ φοβοῦμαι νὰ με ἀγαπήσῃ τις. Ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν ἀνόητον ἱστορίαν ἐκέρδησα ὠραῖον κιθῶτιον καὶ εὐκρινῆ φίλον. Ὅταν θὰ γίνω τεσσαράκοντα χρόνων καὶ μάμμη θὰ ῥαδιουργήσω νὰ διορισθῇ ὁ Ὡβαίν ἐφημέριος εἰς Παρισίους; θὰ τὸν ἴδῃς, ἀγαπητή μου, καὶ ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ὁ πνευματικὸς τῆς θυγατρὸς σου.

Ἐπιστολή Γ΄.

Ὁ ἀββᾶς Ὡβαίν πρὸς τὸν ἀββᾶ Βρυῶν, καθηγητὴν τῆς Θεολογίας εἰς . . .

Νουαρμουτιέ . . . Μαΐου 1845.

Ἀγαπητή μοι διδάσκαλε, ὁ ἐφημέριος τῆς Παναγίας εἶναι ὁ γράφων σε, καὶ οὐχὶ πλέον ὁ ταπεινὸς ἱερεὺς τοῦ Νουαρμουτιέ. Ἐγκατέλειπα τὰ ἔλη καὶ

ἰδοὺ ἐγὼν κάτοικος πόλεως, ἀποκαταστημένος εἰς ὠραῖον πρεσβύτεριον, εἰς τὸν μεγαλύτερον δρόμον τοῦ Νουαρμουτιέ ἐφημέριος μεγάλης ἐκκλησίας, καλὰ κτισμένης, καλὰ διατηρουμένης, λαμπρᾶς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς ὁποίας ἡ εἰκὼν εὐρίσκεται εἰς ὅλα τὰ γαλλικὰ λευκώματα. Τὴν πρώτην φορὰν καθ' ἣν ἐλειτούργησα ἐμπροσθεν ἱεροῦ λάμποντος ἀπὸ τὰ χρυσᾶ, ἐσκεπτόμην ἂν τῶντι ἤμην ἐγὼ. Καὶ ἐν τούτοις εἶναι ἀληθές. Ἡ μεγαλύτερα μου χαρὰ εἶναι ὅτι εἰς τὰς ἀρχομένας διακοπὰς θὰ ἔλθῃς νὰ με ἐπισκεφθῆς, ὅτι θὰ ἔχω νὰ σὲ προσφέρω ὠραῖον δωμάτιον, καλὴν κλίνην καὶ δὲν θὰ λησμονήσῃς καὶ τὸ καλὸν ἐκείνο Βορδῶ τὸ ὅποιον ὀνομάζω Βορδῶ τοῦ Νουαρμουτιέ. Ἀλλὰ, με ἐρωτᾷς, πῶς εὐρέθης ἀπὸ τὸ Νουαρμουτιέ εἰς τὴν Παναγίαν; Με ἀφῆκες εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ νάρθηκος καὶ θὰ με εὐρῆς εἰς τὸ κωδωνοστάσιον.

O Melibæe, deus nobis hæc otia fecit.

Ἀγαπητή μοι διδάσκαλε, ἡ θεῖα Πρόνοια ἔστειλεν εἰς Νουαρμουτιέ μεγάλην κυρίαν ἐκ Παρισίων, τὴν ὁποίαν δυσκολία αἰτινες ποτὲ δὲν θὰ μᾶς συμβοῦν, κατεδίκασαν εἰς τὸ νὰ ζῆ προσωρινῶς μετὰ καμμίαν δωδεκάδα χιλιάδων φράγκων κατ' ἔτος. Εἶναι εὐχάριστος καὶ καλὴ νέα, χαλασμένη ἀπὸ τὰς ἐλαφρὰς ἀναγνώσεις καὶ τὴν συντροφίαν τῶν κομψοῦμένων τῆς πρωτεύουσας. Ἐπειδὴ ἐβαρύνετο τρομερὰ μετὰ τὸν σύζυγον τὸν ὅποιον μετρίως ἐκτιμᾷ, με ἔκαμ' ἐτι τιμὴν νὰ με εὐνοῆ. Δῶρα ἄπειρα, προσκλήσεις ἀδικοποῖ, καὶ καθ' ἡμέραν νέα σχέδια εἰς τὰ ὁποῖα ἤμην ἀπολύτως ἀναγκαῖος. «Ἀββᾶ, θέλω νὰ μάθω λατινικὰ, Ἀββᾶ θέλω νὰ μάθω βοτανικὴν.» *Progresso referens*, φαντάσου ὅτι ἤθελε νὰ τὴν διδάξω καὶ θεολογίαν! Ποῦ εὐρίσκετο, ἀγαπητή μου διδάσκαλε; Τέλος, διὰ νὰ εὐχαριστήσωμεν αὐτὴν τὴν δίψαν τῆς μαθήσεως μᾶς ἐχρηαζόντο ὅλοι οἱ καθηγηταὶ τῆς Σορβόννης. Εὐτυχῶς αἱ φαντασιοκοπίαι τῆς δὲν διαρκοῦν πολὺ, καὶ σπανίως ἔκαμ' ἐτι πλέον τῶν τριῶν μαθημάτων. Ὅτε τῆ εἶπα ὅτι λατινιστὴ ἢ ἀνεμόνη λέγεται *anemone*, ἢ Κύριε Ἀββᾶ, ἀνέκραξεν, εἶσαι φρέαρ σοφίας! Πῶς ἀπεφάσις νὰ ταφῆς εἰς Νουαρμουτιέ; Τέλος, διὰ νὰ σὲ εἶπω τὴν ἀλήθειαν, ἀγαπητή μοι διδάσκαλε, ἡ καλὴ αὐτὴ Κυρία ἀπὸ τὰ πολλὰ ἄνοστα μυθιστορήματα τὰ ὁποῖα ἀνέγνωσε, κατήντησε νὰ συλλάβῃ παραδόξους ἰδέας. Ἡμέραν τινὰ με ἐδάνεισε βιβλίον τὸ ὅποιον εἶχε λάβει ἐκ Παρισίων καὶ τὸ ὅποιον τὴν εἶχεν ἐνθουσιάσει, τὸν Ἀβελᾶρ τοῦ Rémusat. Θὰ τὸν ἀνέγνωσε ἀφεύκτως καὶ θὰ ἐθαύμασε τὰς σοφὰς ἐρεῦνας τοῦ συγγραφέως, αἰτινες ὅμως δυστυχῶς ἔλαβον κακὴν πνευματικὴν διεύθυνσιν. Ἐγὼ, ἐπῆδησα ἀμέσως εἰς τὸν δεύτερον τόμον, εἰς τὴν *Philosophiar* τοῦ Ἀβελᾶρ καὶ ἀναγνώσας αὐτὸν μετὰ πλείστης

δης προσοχής, ἐπανήλθον εἰς τὸν πρῶτον, ὅστις διηγείται τὴν ζῶν ἡμετέραν τοῦ μεγάλου αἰρεσιάρχου. Αὐτὸς ἦτον ὁ τόμος τὸν ὁποῖον ἡ μεγάλη αὐτὴ κυρία εἶχε καταδεχθῆ νὰ ἀναγνώσῃ. Ἀγαπητέ μου διδάσκαλε, ἠνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. Ἐνόησα ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος εἰς τὴν συντροφίαν ὡραίων κυριῶν ἐρωτευμένων μὲ τὰς ἐπιστήμας. Αὐτὴ τῶντι ἔχει πλεόν ἐξημεμένην κεφαλὴν ἀπὸ τὴν τῆς Ἐλοίζης. Θεοὺς τόσον νέα δι' ἐμὲ μὲ ἐστενοχῶρει πολὺ, ὅτε αἴφνης μὲ εἶπεν· «*Àβεῖ, θέλω νὰ γίνης ἐφημέριος τῆς Παναγίας, ἡ θεοὺς εἶναι κενὴ. Πρέπει!*» Καὶ ἀμέσως ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄχημά της, πηγαίνει εἰς τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας διορίζομαι ἐφημέριος τῆς Παναγίας, λυπούμενος μὲν διότι ἀπέκτησα αὐτὸν τὸν τίτλον ἕνεκα εὐνοίας, ἀλλὰ καὶ ἐνθουσιασμένος νὰ εὐρεθῶ μακρὰν τῶν ὀνύχων Λαϊνῆς τῆς πρωτεύουσας. Λαϊνας ὀνομάζουσιν εἰς Παρισίους, τὰς Κυρίας αἵτινες ἀκολουθοῦν καθ' ὅλα τὸν συρμόν.

Ἐπρεπεν ἄρα γε νὰ ἀπορρίψω τὴν τύχην καὶ νὰ ὑποστῶ τὸν κίνδυνον; Θὰ ἤμην ἀνόητος. Ὑγιαίνει, ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε! ἐλπίζω ὅτι ἐντὸς ὀλίγων μῶν θὰ εὐρισκώμεθα ἐδῶ φιλοσοφοῦντες, καθεὶς εἰς ἕν ἀναπαυτικὸν θρανίον, ἔχοντες ἔμπροσθεν ἡμῶν παχυτάτην ὄρνιθ καὶ φιάλας πλήρεις Βορδῶ, *more philosophorum*.—Vale et me ama.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΒΡΑΟΥΝ. Γνωστὴ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Ἑρρίκου Η' τῆς Ἀγγλίας, τοῦ ἀποχωρισθέντος ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα. Ἴδου ἀνέκδοτον συμβάν ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅτε ὁμοῦς ἦτο ἐνθερμότητος ὀπαδὸς τῆς Ρώμης. Τὸ 1517 συνεταξίδευσον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ πλοίου δύο ἄνθρωποι ἀπὸ Λονδίνου εἰς Γρέβεζεν, ὁ εἰς κοσμικὸς ὀνόματι Βράουν, καὶ ὁ ἕτερος ἱερεὺς, ὅστις εἶπεν αἴφνης πρὸς τὸν πρῶτον·

— Ἰπαγε παρεκεῖ! ἡξέυρεις ποτὸς εἶμαι;

— Ὁχι.

— Μάθε λοιπὸν ὅτι εἶμαι ἱερεὺς.

— Τῶντι εἶσαι ἐφημέριος, προσετώς ἢ ἡγούμενος;

— Τίποτε ἀπ' αὐτὰ εἶμαι ἱερεὺς τῶν ψυχῶν. Λειτουργῶ ἵνα σώσω τὰς ψυχὰς.

— Ἀξιόλογα, ἀπεκρίθη εἰρωνικῶς ὁ κοσμικὸς. Καὶ ἡμπορεῖς νὰ μὲ εἴπῃς ποῦ εὐρίσκεις τὴν ψυχὴν ὅταν ἀρχίζῃς τὴν λειτουργίαν;

— Δὲν ἡμπορῶ.

— Καὶ ποῦ τὴν ἀφίνεις μετ' αὐτήν;

— Δὲν ἡξέυρω.

— Πῶς; ἐπανελάθειν ὁ Βράουν· λέγεις ὅτι λειτουργεῖς ἵνα σώσῃς τὰς ψυχὰς, καὶ δὲν ἡξέυρεις ποῦ τὰς εὐρίσκεις καὶ ποῦ τὰς βάλλεις;

— Κρημνίσου! ἀνέκραξεν ὁ ἱερεὺς, εἶσαι αἰρετικὸς, καὶ θὰ σ' εὐρω.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐνῶ ὁ Βράουν καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἐλισάβετ συνέτραγον καὶ συνευθύμουν μετὰ τινων προσκεκλημένων ὑπ' αὐτῶν, ἠνοίγη βιαίως ἡ θύρα, καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀστυνόμος καὶ τινες κληρικοὶ ἀνήκοντες εἰς τὸν ἐπίσκοπον. Ὁ ἀστυνόμος δραμὸν πρὸς τὸν Βράουν συνέλαβεν αὐτὸν μετὰ τῶν γόνων τῶν περιστώτων, καὶ μετέφερον εἰς τὴν εἰρκτὴν, ἐν ἣ ἔμεινεν ἡμέρας τεσσαράκοντα.

Μετὰ ταῦτα δύο ἐπίσκοποι καλέσαντες ἐνώπιον αὐτῶν τὸν αὐθάδη, ὅστις ἐτόλμησε νὰ θεωρήσῃ τὴν λειτουργίαν ἐνὸς ἱερέως ἀνίκανον νὰ σώσῃ τὰς ψυχὰς, εἶπεν αὐτῷ νὰ ἀναίρησῃ τὴν βλασφημίαν. Ἀλλ' ὁ Βράουν ἀπεκρίθη, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐθουσιάσθη ἅπασι ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅτι διὰ μόνης ταύτης τῆς θυσίας σωζόμεθα.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἐπίσκοποι διέταξαν τὸν δῆμιον νὰ βασανίσῃ τὸν αἰρετικόν, βάλλων τοὺς δύο αὐτοῦ πόδας ἐπὶ φλογερῶν ἀνθράκων.

— Ὁμολόγησον, ἔλεγεν αὐτῷ, τὴν σωστικὴν ἰδιότητα τῆς λειτουργίας.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ πάσχων ἐσιώπη ἔκαυσαν μέχρις ὀστέων τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα παρεδόθη εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν.

Τὸ Σάββατον πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς τοῦ 1517 ἔτους, μετεκομίσθη εἰς τὸ μέρος ὅπου εἶχε τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, ὅτε καὶ ἐπετράπη εἰς τὴν Ἐλισάβετ νὰ ἴδῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς. Σπαρακτικὴ ὑπῆρξεν ἡ συνάντησις, ἀλλ' ὁ Βράουν ἔμενεν ἄκαμπτος. Ἐάν ἔκαυσαν, ἔλεγεν, τοὺς πόδας μου, ἡ γλῶσσά μου ὁμοῦς μένει ὅπως δοξάσω τὸν Θεόν. . . Ἀνάθρεψον, Ἐλισάβετ, τὰ τέκνα ἡμῶν εἰς τὸν φόβον τοῦ Κυρίου.

Τὴν ἐπαύριον δέσαντες ἐπὶ ζύλου αὐτὸν ἤναψαν πῆρις πυρὰν· αὐτὸς ὁμοῦς γαληνῶν πάντοτε ἐψάλλε μεγαλοφώνως ὕμνους εἰς τὸν Θεόν.

Μετ' ὀλίγον ἐγένετο τῶν φλογῶν ὀλοκαύτωμα. Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ παρόντα ἔκλειον. Τοῦτο δὲ παρατηρήσας ὁ ἀστυνόμος ἔκραξε· ῥίψατε καὶ τὰ παιδιά αὐτοῦ εἰς τὸ πῦρ ἵνα μὴ γίνωσι καὶ αὐτὰ αἰρετικά. Καὶ πηδήσας ἤρπασε τὴν νέαν τοῦ παθόντος θυγατέρα, ἤντινα ὁμοῦς λειποθυμίασαν ἔσωσεν ὁ λαός.

ΠΟΣΟΝ ΛΑΛΟΥΣΙΝ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ. Ἐπιστήμων τις Ἄγγλος ὑπελόγησεν ὅτι εἰς ἀνὴρ ὀμιλεῖ τρεῖς ὥρας τοῦλάχιστον καθ' ἡμέραν ἀνά ἑκατὸν λέξεις τὸ λεπτόν, ἧτοι 29 σελίδας ἐντύπους εἰς 8^{ον} καθ' ὥραν· ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι ἕκαστος ὀμιλεῖ 600 περίπου σελίδας καθ' ἑβδομάδα, ἧτοι 52 χονδροὺς τόμους κατ' ἔτος. Ἢ τῆς δυνάμεως τῆς στατιστικῆς! Τοῦτο ἀκούσας περίεργός τις ἠρώτησε τὸν Ἄγγλον ἐπιστήμονα, ἂν ὁ ὑπολογισμὸς ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὰς γυναῖκας. Ο! yes! ἀπάντησεν ὁ Ἄγγλος στατιστικὸς· φρόντιζε ὁμοῦς πάντοτε νὰ πολλαπλασιάσῃς ἐπὶ δέκα.